

**Digitization of the scientific library of the
State Museum of Natural History of NAS**

Compendiolum regnorum Slavoniae, Croatiae, Dolmatiae, Galliciae, et Lodomeriae, magnique principatus Transilvaniae geographicvm / [M. Bel]. – Posonii; et Cassoviae: Joan Mich. Landerer, 1777. – [4], 170 p. [5] p.

Download a copy of the book from the site:

<http://libsmnh.com.ua>

Permanent link to the book page:

http://libsmnh.com.ua/books/compendiolum_regnorum_slavoniae/

Biblioteka Muzeum im. Dzieduszyckich
we Lwowie.

S. 14. a N 38.

1243

1984

1990
11.594
A-1343.
COMPENDIOLVM

REGNORVM

SLAVONIAE, CROATIAE,

DALMATIAE,

GALLICIAE, ET LODOMERIAE,

MAGNIQVE PRINCIPATVS

TRANSILVANIAE

GEOGRAPHICVM.

SUPPLEMENTIS ET NOTIS BREVIBVS

ILLVSTRATVM.

POSONII, ET CASSOVIAE

SVMP TIBVS JOAN. MICHAELIS LANDERER,

TYPOGRAPHI et BIBLIOPOLAE,

MDCCCLXXVII.

107101-107102

107103-107104

107105-107106

107107-107108

107109-107110

107111-107112

107113-107114

107115-107116

107117-107118

107119-107120

107121-107122

107123-107124

107125-107126

107127-107128

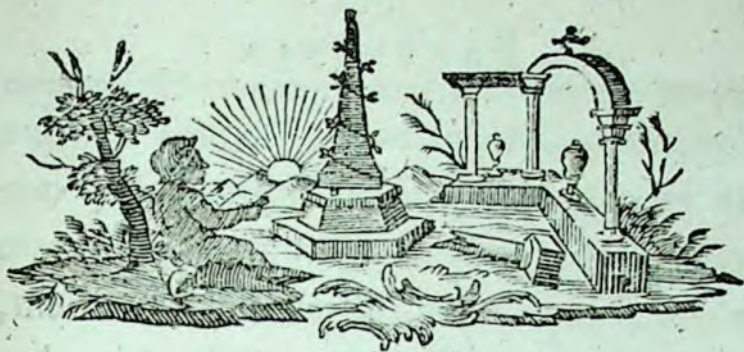
107129-107130

107131-107132

107133-107134

107135-107136

107137-107138

LECTORI BENEVOLO SALVTEM.

Accipe, lector benevole,
compendiolum regno-
rum Slavoniae, Croa-
tiae, Dalmatiae, Galliciae, Lodomeriae,
et magni principatus Transilvaniae geo-
graphicum, quod compendio Hungariae
geographico supplementi instar subne-
ctitur. Causa, quae ad euulgandum
illud me impulit, illa princeps est, ut

PRAEFATIO.

iuuentus scholastica in scholis patriae in geographiae studio instituenda, non quoad Hungariam tantum, sed etiam regna, quae nunc ad eandem pertinent, filum aliquod, licet tenuissimum, habeat.

Ita fiat satis benignae ordinationi Augustae Reginae Apostolicae, Summae Musarum Altricis, quae deposcit, ut adolescentuli in scholis patriis ad eruditionem praeparandi, praeter Hungariae, regnorum quoque nunc commemoratorum, notitiam geographicam mature sibi comparent. Hanc vero supremam Augustae Reginae voluntatem, lector beneuole, facile ex libro, qui sequentia verba a fronte habet: *Ratio educationis, totiusque rei litterariae per regnum Hungariae, et prouincias eidem adnexas.* T. I. §. 124. 131. cognosces.

COMPENDIOLVM
REGNORVM
SLAVONIAE, CROATIAE,
ET
DALMATIAE
GEOGRAPHICVM.

THE
JOURNAL OF
THE
AMERICAN
MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL.
1914

COMPENDIOLVM
REGNORVM
SLAVONIAE, CROATIAE,
ET
DALMATIAE
GEOGRAPHICVM.

§. 1.

Illyricum, tempore antiquo, per praecipuas occidentalis, atque orientalis Romani imperii provincias prorogatum, hodie pro imperii ratione, in Hungaricum, (Venetum), atque Turcicum distinguitur.

§. 2.

Illyricum Hungaricum, a Danubio, vsque ad mare Adriaticum, inter Drauum, Sauum, & Vnnam fluuios extensum, tribus absoluitur

tur regnis, vtpote: Slaunia, Croatia & Dalmatia.

§. 3.

Mare Adriaticum, quo Croatiae & Dalmatiae littora coercentur, Romanis, mare superum, Italis, Golfo di Venetia, dicitur, quod, cum mari Ionio copulatum, maris mediteranei excessus est.

§. 4.

Fluuii maiores, qui Illyricum Hungarorum interfluunt, sequentes numerantur.

- 1.) *Draus*, die *Drau*, in comitatu Tyrolensi ortus, superius Slauniae latus substringit, apud Petri Varadinum in Danubium effusus (vno & fere medio millari infra Eszekinum).
- 2.) *Sauus*, (Sova in antiquis documentis) die *Sau*, ex Carniolia in Danubium, per australem Slauniae oram decurrit, misceturque, apud Belgradum, Danubio, quem binominem efficit.
- 3.) *Colapis*, die *Kulpa*, ex Croatia trans Sauana, in Sauum apud Sisfekum exit.
- 4.) *Unna*, die *Unna*, Croatiae, atque Bosniae definitor, orientale regionis latus claudit, &, apud Iestenouam, in Sauum mergitur.
- 5.) *Cherca*, die *Kerka*, *Drinus*, *Naranna*, *Maracca*, itidem Dalmatiae riui, in mare Adriaticum effunduntur.

§. 5.

§. 5.

Quod ad naturalem Illyrici statum adinet.

- 1.) Regio a Drauo amne, ad mare Adriaticum, protracta, pro coeli, solique indole, fertilis est, ea tamen parte, qua pelagus contingit, minus salubris.
- 2.) Ager eius, non minus annibus piscosis, quam montibus, collibusque graminosis, & lignorum feracibus discretus, vinum, oleum, metalla, quae tamen olim a Romanis maiore diligentia colebantur, res item ad victum, & amictum necessarias, affatim profert.
- 3.) Incolae Slauonico orti genere, pro regionum diuersitate, in nationes varias distinguuntur: iisque Hungari, Germani, Venetae, atque Turcae, intermiscuntur etiam.
- 4.) Gens Illyrici Hungarici Slauonica (quae primas in regnis his tenet) in quatuor nationes principales dispescitur.
 - (a.) Slauini, qui, cum Serbiis seu Rascianis in vnum coaluere populum, quibusdam permixti Hungaris, Germanisque, Slauoniam incolunt. (a)

A 3

(b)

(i) Slauoniam inter Drauum & Sauum positam, fere semper Slauicae originis populi incolebant; quod ex historia facile potest probari.

- (b.) Croatae, per Croatiam & Slauoniam prorogati (b), Germanorum et Valachorum augentur coloniis.
- (c.) Dalmatae, quorum Vscoci, id est, p̄fugi, ferum hominum genus, p̄dauci adpellati, et Morlachi, hoc est Mauro Valachi (nigri Itali) pars sunt Venetorum, Turcarum et Albanorum, colonias interfertas habent.
- 5.) Sermo Illyricus, quo nationes Illyricae loquuntur, Slauonicus est; pro ratione tamen dialecti, in Dalmaticum, Croaticum, et Serbicum, seu Rascianicum, diuisus. Iam vero Croatis et Rascianis, Hungaricus ac Germanicus; Dalmatis, Italicus, atque Turcicus; Valachis autem, qui in agro Illyrico confederunt, Valachicus familiaris est.
- 6.) Vestem Croatae et Rasciani, Hungaricam, Dalmatae, Venetam, atque Turcicam; quidam autem genti suae, more antiquo, propriam induunt.
- 7.) Occupantur Illyrici omnes rusticatione, negotiatione, militia; Dalmatae vero navigatione quoque.

§. 6.

(b) Croatae ex septentrione aduersus Auares euocati, saeculo VII. in regione hac sedes posuerant; quod ex Byzantinis scriptoribus docetur. Balth. Adam. Kercselich in notitia praeliminari de regnis Dalmatiae, Croatiae, Slauoniae (Zagrabiae in fol. 1769;)

§ 6.

Quoad statum ciuilem, eumque cuilibet regno proprium:

- 1.) Regimen Slauoniae et Croatiae, quod cum Hungarico, atque Stiriaco regimine coniunctum, et augustae domui Austriae iure hereditario concessum est, (c) pro administrationis ratione, bifariam distinguitur 1. Croatico Hungaricum, Croatiae, Slauoniae et Dalmatiae prorex, seu banus (d) regis nomine, ad normam legum Hungariae, et Illyrici prouincialium administrat. 2. Croatico Stiriaco regimini, Stiriae, Croatiae militaris littoris Adriatici, praetor, seu gubernator, adaeque regis Hungariae potestate moderatur.
- 2.) Regimen Dalmatiae, pro diuersitate ditiorum, triplex est, 1. Venetam Dalmatiam praefecti, seu prouisoires, reipublicae Ve-

A 4

ne-

(c) Et quidem ad ius primogeniti revocatum, vi celebris illius sanctionis pragmaticae, quam ordines Slauoniae & Croatiae, iam anno 1713. adeoque, primi inter omnes augustae domus subditos, acceptauerant.

(d) Prisca aetate varia ratione regebantur. Bani interdum principibus regiis, qui duces vocabantur, suberant. Solebat vero inprimis alter natus regis filius, Illyrico, prisca aetate praefici. Banus aliquando omnibus tribus his regnis praeficiebatur, & totius Slauoniae banus vocabatur, interdum tres bani, tribus his regnis, dabantur, quod ex historia erit condiscendum.

- netorum nomine, administrant. 2. Turcicam Dalmatiam, praetor, seu bafsa, Turcorum imperatoris auctoritate dirigit. 3. Ragusanae Dalmatiae magistratus cum rectore, qui quolibet mense eligitur, sub regis Hungariae, imperatoris Turcorum, & Venetorum reipublicae clientela moderatur.
- 3.) Optimates Croatiae, Slautoniae & Dalmatiae Hungaricae, in ecclesiasticos (e), magnates (f), nobiles, atque liberos regio-que ciues distincti, eodem, quo Hungari, status iure gaudent.
- 4.) In comitis prouincialibus, quae, ex quatuor regnorum ordinibus coguntur, specialia prouinciarum negotia auctoritate deciduntur regia. Ad vniuersalia regnorum cum-

(e) Ecclesiasticorum, in regnis his multos fuisse, testantur, tot tantique episcopatus, qui hucdum ibi numerantur. Episcopi vero Illyrici, reatibus & iuribus, episcopis Hungariae longe erant inferiores, quod *Ludovicus Tubero in commentario de temporibus suis Lib. IV. §. 10.* testatur. Colomannus, subacta Croatia & Dalmatia, episcopis illa iura concessit, quibus episcopi iam antea in Hungaria gaudebant. *Johan. Lucius de regno Dalmatiae Lib. III. cap. 4. in collectione scriptorum rerum Hungaricarum Schwandtneri Tom. III. pag. 188.*

() Comites olim in Croatia, atque Dalmatia, & multi erant, & potentes, inter quos Breberienfes, Frangepanii & Zrinii imprimis inclaruerunt. Recentiori aetate Erdödi, Draskovitsii, Keglevichii, & alii, se insignes reddiderunt.

cunctorum, quae in Hungaria haberi solent, comitia, ordines Illyrici, per delegatos, comparent. (g)

5.) Iustitiam administrandi ratio, eadem est in Slauonia, et Croatia banali, quae in Hungaria. 1. Forum namque imum est, partim in ciuitatibus liberis; a quo caussae ad magistrum tauernicorum, prouocantur: partim in ciuitatibus, a quibus caussarum ad tabulam banalem prouocatio lege antiqua conceditur. 2. Forum banale, cui banus regia praeest auctoritate, transmissas ex comitatibus, alias causas grauiores, statim examinat tempore; easque interdum adcuratoris reuisionis causa, Pestinum, ad regiam, et inde, ad septemuiralem transmittit tabulam. Breuiter: in Slauonia imprimis est tabula banalis, iudiciaria, et sedria, hoc est, sedes iudiciaria comitatus. (Anno 1767. augusta regina excelsum consilium regium in Illyrico suo condidit, quod, ea potestate est praeditum, qua ex-

A 5' celsum

(g) In decretis regum Hungariae ea, quae regna haec concernunt, etiam concludi solent. Habentur tamen peculiaria etiam decreta, quae regna haec concernunt. In corpore certe iuris Hungarici P. I. p. 366. decretum seu constitutiones, in congregatione generali vniuersitatis dominorum & nobilium regni Slauoniae anni 1538. deprehenduntur; comitiis anni 1764. qui ex parte ordinum Slauoniae & Croatiae interfuerint, ex actis comitii huius patet.

cellum consilium regium Hungaricum ab anno 1723. pollet.

6.) Reditus regionis, qui ex tributo (*h*) vectigali, commerciis rerum, et rei agrariae, atque pecuariae procuratione, emanant, inter Hungariae regem, Venetos, Turcos, ac Ragusanos, pro rata ditionum parte, diuiduntur.

7.) Vires Illyrici Hungariae, bello Bauarico anno 1742. maxime sunt cognitae. Ex sola namque Croatia, amplius quinquaginta, ex Slauonia, propemodum viginti prouincialium millia, lege regni, ad arma cogebantur. Ceterum, milites praesidiari vulgo Haramiae vocantur.

8.) Religio Romano Catholica ab archiepiscopis tribus, et pluribus episcopis regitur, quorum, complures inter Hungaros, solum titulum, absque beneficio, vsurpant. (i) Orientalis Graeci ritus ecclesia ab vno archiepiscopo, et episcopis aliquot, per Illyri-

(*h*) Species tributi olim fuere in regno Slauoniae, marturinae, quae idem videntur denotasse, quod apud Hungaros lucrum camerae. Colligitur id ex Alberti regis decreto art. 7.

(i) Horum historiam erudite conscriptam ex parte dedit celeb. Daniel Farlat in *Illyrici sacri T. III. (Venetiis 1765. in fol. 3 tom. IV (ibidem 1765))* Nomina episcopatum horum addisci etiam possunt, ex subscriptionibus, quae, ad calcem decretorum, & priuilegiorum regionum deprehendi solent. Vid. decreta anni 1741. 1751. & 1764.

lyricum, et partes Hungariae propagatur (k).
Monasteria Graeci ritus Caluggerorum nominari solent. (l)

9. Litterarum, si Zagrabienſe gymnaſium academicum, et ſcholam Carlouicenſem (m) exemeris, non magna eſt in gente tri-

(k) Orientales Graeci ritus epiſcopi, alii vniti ſunt, alii vero non vniti, ſeu diſſidentes. Ad hos reſeruntur, metropolita ſeu archiepiſcopus Carlouicii in Sirmio ſedem habens, Temesvariensis, Verſchecienſis, Aradienſis, Budenſis, Bacsienſis, ſeu Neoplantenſis, Pacratiensis, & Caroloſtadienſis, quorum iura & obligationes, auguſta regina anno 1777. libro ſequentem titulum exhibente, evulgari curauit: Regulament, wornach ſich in Folge der geſchöpften höchſten Reſolutionen, wie auch deſſen was bey dem in Jahre 1769. ſürgewefenen Illyriſchen Nationſcongreß, dann, denen im Jahre 1774. und 1776 zu Carlowitz abgehaltenen nicht unierten biſchöflichen Synoden gemeinſchaftlich behandelt, und mit kaiſerlichen königlichen Beſtautenehmigung berichtigt worden &c.

(l) Plurima monaſteria ſunt in Sirmienſi prouincia, inſtituta Baſilii ſequuntur, monachi victum ſibi parare mereriſque debent.

(m) Errauit hic auctor, anno 1748. quo introductio eius in orbis hodierni geographiam prima vice eſt impreſſa, parum forte in Illyrico ſtudia curabantur. Nunc, ſcholae triuiales, ſeu nationales, paſſim deprehenduntur; normales, auguſtae reginae prouidentia etiam introducuntur, gymnaſia vero Poſegana, Varasdienſi & Eſzekienſi in urbibus dantur, academia vero regia Zagrabii. Nunquam certe in Illyrico viri eruditi deſiderabantur. Car-

tripartita cura: tametsi quidem earum pretium in instaurandis Scholis, conatus arduus luculenter indicent (n). Vt ciuibus (maiolem) litterarum gustum faceret, Matthias Antonius Relkouich grammaticam Slaunico Germanicam anno 1767. vulgauit, et Vitus Dossen, lingua patria, opusculum de virtutibus.

- 10.) Insignia trium Illyrici regnorum sunt sequentia: Slaunia, vertagos tres, in campo argenteo; (o) Croatia, insertos campo ar-

louiczii, in primis elementis liberi instituuntur, per praeceptores, quos metropolita, ibidem sustentat. Neoplantae quoque, & Temesvarini, schola similis prostat.

(n) Olim ex Slaunia viri eruditi complures prodierunt, quod inprimis Joannis Vitézii, Jani Pannonii, Felicis Ragusini, Ludouici Tubero, Georgii Draskovics, Andreae Dudichii, & aliorum exemplo, doceri potest.

(o) Errasse auctorem, & ante eundem *Carolus du Fresne in Illyrico nouo & veteri cap. III. pag 65.* notauit iam *Carus Palma in specimine heraldicae regni Hungariae pag. 60.* Anno 1496. Wladislaus II. rex insignia Slauniae noua contulit, & quibus antea regnum hoc est vsum, exponit in priuilegio, ex quo sequentia hic adducere placet: *quamuis illud regnum nostrum Slauniae, ab antiquo, habuerit, pro armorum insigni, vnum mardurem, & his armis, vsque praesentiarum semper vsum fuerit, eiusdem vniuersitas vniuersaliter vsa exstiterit: tamen, propter certas causas & rationes, cuperent iidem regnicolae hoc*
ar-

argenteo viginti clathros rubros; Dalmatia, tria leonum capita aurea, eaque in triquetro super campo coeruleo posita continent. (p)

II.) Monetae species valorque ex Hungarorum, Venetorum, Turcorum, atque Rag-

armorum insigne, per nostram majestatem renouari, & sibi de nouo, ad perpetuam memoriam renouatam condonari. Paucis interiectis ita rex pergit: haec arma (videlicet in vno scuto triangulari duo flumina superius denominata Sauus & Drauus) per transversum directe depicta, in eorumque medio superstitio, campo scilicet penitus rubicundo, praedictum mardurem antiquum eorum insigne coloris naturalis & proprii; reliqui autem duo campi eiusdem scuti, duas partes exteriores praedictorum fluminum occupant, sunt penitus colore depicti coelestino, in quorum superiore, vnam stellam, quod propter continuas bellicas exercitationes, in quibus praefatum regnum nostrum Sclavoniae, & eiusdem incolae, aduersum praedictos Turcas continuo agitantur, sidus martis volumus appellare: praeterea, super scutum, galeam vnam, in vero colore, propriaque figura, variis floribus, velut vento agitata, vniuersum gyrum eiusdem galeae atque scuti, totamque armorum descriptionem, pulchra diuersitate ambientibus &c. apud Carolum Palma in heraldicae regni Hungariae specimine pag. 59. seq. & Balthas. Adams Kercselich in prael. notit. de regnis Dalmatiae Croätiae, Slaui-nae &c. (Zagrabiae 1769.) pag. 301. seq.

(p) Carolus Palma in Abhandlung von den Titeln und Wappen, welche Maria Theresia als apostolische Königin von Ungarn führet, §. 3. vbi tamen non ostendit, quae, qualia, & quando, insignia haec Dalmatia & Croatia acceperit,

gufanorum nummis, cuilibet ditioni propriis, cognoscuntur.

12.) Regnat in Illyrico Hungariae :

- 1.) MARIA THERESIA regina Hungariae etc. cuius (Illyrici) partem, in Dalmatia, senatus Venetus, Turcorum imperator, & Ragusana respublica, tenent,
- 2.) Praeest provinciis, potestate reginae Hungariae, FRANCISCVS comes de NADASD, prorex, seu Croatiae, Dalmatiae & Slauoniae banus.

§. 7.

SLAVONIA (Sclauonia) das Königreich Slavonien, (g) Tót Ország, Slowenska Zeme, inter Drauum et Sauum, amnes, ab ortu Danubio; ab occasu, agro Carnioliae definita. Vocabatur olim Pannonia inter-amnensis, item Sauia, quae, accepto, aetate media, a' Slauinis accolis, cognomine, primum quidem in superiorem et inferiorem, deinde vtraque, in banalem, ac militarem diuisa est.

§ 8.

(g) In antiquis diplomatibus iam regnum vocatur, titulo tamen regis Slauoniae reges nostri, ante Ferdinandum I. vix sunt vsi. Regni Slauoniae mentio occurrit in *decretis regum Hungariae* 1403. §. 1. 2. pag. 154. 1454., 9. 1464., 13. in primis 1471., 6. in quo omnia tria regna, Dalmatia, Croatia & Slauonia expresse nominantur,

§ 8.

SLAVONIA INFERIOR, a Danubio ad Croatiam, per orientalem regionis plagam porrecta, & anno 1746. indultu MARIAE THERESIAE augustae, Hungariae regno denovo adunata, a Serbiis, seu Rascianis, Croatis, atque Valachis, et paucis Germanorum ac Hungarorum coloniis, inhabitatur, pro administrationis ratione, in banalem, ac militarem subdivisa (olim Possëga, Valco et Sirmium, tres comitatus Slauoniae ad Hungariam referebantur. (r)

§ 9

Banalis Slauonia anno 1746. in comitatus III. distincta est, comitatus Valponensis, seu Valkouiensis agro, inter reliquorum tractus, distributo.

I. VERÖTZENSIS, VEROVITIENSIS COMITATUS, Veröcze Varmegye, die Weröwizer Gespanschaft, cum potiore VALPONENSIS comitatus tractu copulatus, aquilonare Slauoniae latus, iuxta Drauum amnem, occupat. Ad ditionem eius pertinent oppida sequentia:

1.)

(r) Quod luculente docetur ex decret. anni 1477. art. 7. & 1498. art. 16. Samuel Timon in imagine Hungariae nouae cap. II. pag. 19. seq. in primis celeb. Georgius Pray in diatribe in dissert. historico critica de S. Ladislao Hungariae rege. (Posonii 1777. pag. 79. sequent.)

- 1.) *Veröcze, Verowica. Verowiticza, Verucia*, propugnaculum quondam permunitum, & propter comitatus denominationem, Baniorumque sedem, in Croätiae finibus conventu P.P. Franciscanorum prouinciae S. Ladislai Slauioniae memorandum.
- 2.) *Vukin, Vusfn, Vuchin*, dynastiae cognominis caput, in mediterranea recedit.
- 3.) *Orowicza, Orakowicza*, dynastiae adaeque prima, ad Drauum redit.
- 4.) *Valpo, Valpo-Vár*, castrum munitum, a quo comitatus Valponensis, iam cum Veröczeni vnitus, nomen traxit, prope ad Drauum sedet, conuentu Franciscanorum, & equestris militiae domicilio, notum.
- 5.) *Nassitz, Nassiczia*, dynastia gentis Piasceuichianae, intus in mediteraneis.
- 6.) *Eszek, Eszekinum*, oppidum amplum, idque prope ad Draui & Danubii confluentes, validis propugnaculis communitum, comitatus Veröczeni caput est, propter pontes, super paludibus longe lateque diffusis, stratos (5) ob sedem supremae praefecturae militaris, cameram iurisdictionis, & con-

(5) Illos Turca an. 1565. opera, pocco. Christianorum communiuerat. Anno 1664. heros ille incomparabilis Nicolaus Zrinyi, eos incenderat & destruxerat: barbarus tamen Christianos mox undique compulerat, qui, multo labore, illos iterum, intra breue tempus, restituere debebant. Rediit Eszekinum ad legitimum regem suum anno 1687.

PRAEFATIO.

Cum vero eadem ordinatio non nisi Augusto mense mihi innotuerit, et nouum geographicum compendiolum, quale scholae hae deponunt, ad initia mensis Nouembris, pro inchoando nouo studiorum cursu destinata, elaborari, atque typis edi non potuerit: non dubitavi, capita haec ex Cl. Joannis Seuerini introductione in orbis antiqui et hodierni geographiam Szaszkyanam, quae nunc hoc prelum deseruit, exscribere, variisque notis atque additamentis locupletare. Id autem dedi operam, ut fontes, ex quibus geographia regnorum horum diductius hauriri poterit, genuine indicarem, quod docentibus imprimis non poterit esse ingratum.

Ceterum, in tota descriptione provinciarum, urbium, ac locorum memo-

PRAEFATIO.

rabiliū, ita verfabar, vt verba, quibus laudatus auctor vſus eſt, ſtudioſe retinuerim, neque aliqua, Tranſilvaniam ſi excipias, immutauerim.

Quae praeterea, qualicunque mea induſtria ſunt adiecta, illa in parentheſim reiicere volui; ne aberrationes, quas vix effugi, neque Cl. Auctori, neque alteri, quam mihi tribuantur. Optaſſem, vt mappulas geographicas tales, in quibus loca omnia, quae re- cenſeo, adcurate expreſſa forent, exquirere potuiſſem. Sed, cum in effectu in praefens id mihi adducere non licuerit, ſpemque habeam fore, vt cuiusvis comitatus Hungariae, et provinciarum, quas Sclauonia, Croatia, Dalmatia, Gallicia, Lodomeria, atque magnus principatus Tranſilvaniae, ſinu ſuo
com-

PRAEFATIO.

complectuntur, immortalis Augustae et illustris societatis, quae ex illius praescripto rem studiorum, et litterarum in Hungaria dirigit, atlas geographicus Hungaricus proxime adquiretur: maiorem in modum te, lector beneuole, rogo, ut interea temporis, mappis geographicis, quae haberi possunt, utaris.

Ultimo, magistros studiorum, qui in manuducenda iuuentute ad patriae nostrae, adnexorumque illi regnorum notitiam geographicam manuduxerint, adloquor, atque oro, ut errores, qui in genere hoc librorum vix ac ne vix quidem euitari possunt, diligenter annotent, et, si placuerit, mecum communicent, quo editioni libelli, si noua aliquando procuraretur, huic, lima felicius admoueri possit. Modum, quo
auxi-

PRAEFATIO.

auxiliares manus in hoc instituto porrigere, illis, mihiq̃ue, possent, non erit necessum commemorare. Illi qui munera publica in prouinciolis ac comitatibus sustinent, eo etiam beneuolentiae genere de publico bene merebuntur, si symbolam suam grati liberalesque ad aberrationes expugnandas contulerint. Iam, lector beneuole, age diu feliciter, vale. Posonii die 1. Octobr. anno 1777.

COM-

conuentum prouincialem, cum primis memorandum. (Salis quoque depositorium hic habetur, atque gymnasium pro studiosa iuuentute.)

7. *Erdöd*, Erdödinum castrum, cum *Szarvas*, et *Kolovár* dynastiis, Drauo amni adiacet, propter titulos et insignia inclutae gentis Palfianae, quae isthinc accepit, et cui obsequitur, cum primis nobile.

8. *Dalya*, Dail, dynastiae, quae ad archiepiscopum Carlouiczensem (Graeci ritus) pertinet, prima est.

9.) *Diakouár*, Diakouárum, castrum et dynastia sedesque episcopi Bosnensis (t), ad Vukam annem. Vicinum illi fuit oppidum, et arx *Gara* (u), a quo familia Garaiana denominata.

10.) Supremus in hac prouincia comes est CHRISTOPHORVS e comitibus NITZKY de eadem.

II. SIRMIENSIS comitatus, ducatus olim
(x) Sirmia (Szerem) Varmegye, die Sirmier
Gespan

(t) Et simul Sirmiensis: Ornat prouinciam hanc sacram nunc MATTHAEVS FRANCISCVS KERTIZA. Pertinet vero ad episcopatum hunc dynastia in primis Diakóvár.

(u) In qua Sigismundus rex, aliquot hebdomadarum intervallo, sub custodia detinebatur, donec interuentu Garaiorum, cum proceribus in gratiam rediisset.

Gespannschaft, inter Danubium & Saurum confluentes, ad ortum immerfus, definit in cuneum. In tractu ejus sunt:

- 1.) *Valko - Vár*, Vukouár, Vukouarinum, munitio quondam insignis, inter propugnacula Slauoniae relata, hodie est oppidum inerme, Drauo fluuio adpositum, et Bodrogienfi obiectum comitatui, in iuribus comitum Elsz.
- 2.) *Csernigrad*, seu *Tarka-Vára*, castrum munitum vestigia ostendit, in eadem Draui ora, ad dextram.
- 3.) *Illok-Vjlak*, Vjlakum oppidum, cum arce colli edito imposita, comitatus primum, atque tumulo Ioannis Capistrani (y) clarum, olim

(x) Laurentius ab Ujlak, ad quem maxima olim comitatus huius pars pertinebat, ducem quidem se scribebat, sed [vix Sirmiensis. In Epitaphio, quod in arcis templo adhuc anno 1718. prostabat, *dux ab Ujlak*, vocari dicitur. *Auctor topographiae magni regni Hungariae pag. 247.* Ceterum, Graecis homines, habent in comitatu hoc multa claustra antiqua. Comitatus vero vino in primis Sirmienfi abundat, quod saec. XV. omnibus Hungaricis adhuc anteponebatur.

(y) Qui hic, post conseruatum Belgradum, anno 1456. die 26. octobr. obiit. Ab eo denominationem habet prouincia S. Joan. a Capistrano, antea Bosna argentina denominata ordinis minorum regularis obseruantiae, quam *P. Emericus Pauich a Buda libro integro Budae 1767. euulgato in folio descripsit.*

olim in ducum huius nominis, hodie in principum Odeschalchi potestate est. (z)

- 4.) *Bakmonoftra*, Banoftra, sedes olim episcopi Sirmienfis celebris, hodie vix vestigia primaeuae retinet dignitatis.
- 5.) *Kamenicz*, *Kamanicz*, *Kamanich*, oppidum mediocre, olim, quam hodie, multo nobilius.
- 6.) *Irik*, *Irikum*, oppidum aliquanto intervallo a Drauo in mediterranea remotum.
- 7.) *Szalankemen*, *Zalankemen*, oppidum victoria Christianorum anno 1691. bello Turcico illustratum, Tibisci & Danubii confluentibus, obiectum est. (a)
- 8.) *Semlin*, *Zemlin*, *Semplinum*, castrum ad Sauu & Danubii confluentes, Belgrado obiacet, in possessione comitum Schönborn, visitandis mercibus, & contagione suspectis, destinatum. (b)

(z) Contulit genti huic dynastiam hanc amplissimam, Leopoldus imperator. *Nicolaus Istuanffius* nominat *Lib. III. pag. 35.* oppidum hoc totius Sirmii caput.

(a) Reportauerat hic, de barbaro anno 1691. insignem victoriam Ludouicus marchio Badensis.

(b) Anno 1717. illud christiani barbaro eripuerunt. In castro, quod hic olim erat, heros ille incomparabilis Joannes Huniades, anno 1456. die 22. Julii Belgrado conseruato, decessit. *M. Thurocz. in Chron. p. IV. cap. 56. Aeneas Syluius in Bohemiae histor. cap. 65.*

- 9.) *Karom*, oppidum olim non ignobile, unde familia Sirmienfis, alias Szulyovszky, traxit denominationem.
- 10.) Prouinciae huius nostra aetate supremus comes est FRANCISCVS de PAVLA comes BALASSA de Balassa Gyarmath.

III. POSSEGANVS, POSSEGIENSIS comitatus, Posségai Varmegye, die Pességaier Gespanschaft, australem regionis agram, in medio regionis tenet. Ditioni eius adnumerata sunt:

- 1.) *Kuttjeno*, Kutieua, abbatia de' Gotho, dives in iuribus Posségani collegii, quod Iesuitarum erat, magis in mediterranea abit.
- 2.) *Pleternicza*, Platernicza, dynastiae cognominis prima, infra est, domo militari instructa.
- 3.) *Posség*, *Posséga*, vrbs libera atque regia, collegio Franciscanorum conuentu & episcopi Zagrabiensis consistorio memorabilis, loco fertili in mediterraneis ad Orlouam iacet, eiusque comitatus huius caput. (Herba Nicotiana, quae hic in copia crescit, in pretio est. Arx eius vetusta in monte deserta est. Habebat etiam collegium Iesuitarum cum scholis; gymnasium hic est non incelebre.)
- 4.) *Csernek*, Csernekia, & ipsa dynastiae suae prima, infra est. Vnde familia Dessewffi; quae

quae olim notabilia bona, in comitatu hoc habebat, axioma accepit. (c)

- 5.) *Presztovecz*, *Bresztovecz*, dynastiae prima iuribus Trenkianis olim accensebatur.
- 6.) *Velika*, et *Pakratz*, totidem ditionum capita, eiusdem sunt ditionis. Haec, sede episcopi Graeci ritus orientalium, domibus militaribus, et thermis, quae debilitati nervorum mederi perhibentur, est insignis, (habet tamen etiam Romano catholicum parochum.)
- 7.) *Siratsch*, *Szirach*, et *Podhorje* dynastiae duae dominationi excelsae camerae subfunt.
- 8.) *Cuttina*, *Kuttina*, extrema ad occasum dynastia, ditionis comitum ab Erdöd.
(Possegae olim vicina fuit *Rohacia* arx, quae iuris fuit Laurentii Ujlakii ducis.) (d)
- 9.) Supremi comitis hodierno tempore ornatus est dignitate, comes **ANTONIVS IANKOVICH**, de Daruvár.

(c) Fuerant ex gente hac, olim, aliquot supremi comites comitatus Possegani, & Ludouico II. quidem regnante Joannes, ante eundem vero Franciscus. *Palma in specimine heraldicae regni Hungariae* pag. 26.

(d) De qua Nicolaus Istuanffius *histor. Lib. III.* pag. 36.

§. 10.

SLAVONIA militaris, quae a praetore exercitus Illyrici administratur, limitaneum regionis agrum, cum primis ad Danubium atque Sauum occupat, in praefecturas duas, seu, vt alii malunt, in tres legiones, Gradiscanam vtpote, Brodensem, et Sirmienssem distincta.

I. PRAEFFECTVRA CONFINIORVM, Danubii et Sauu superior, partem Veröczensem, partem Sirmienssem comitatus adtingit, per oram vtriusque fluminis, cum munitio- nibus a regione Sirmienfi, prolata. In qua

- 1.) *Eszek*, Eszekinum, munimentum validum, oppidis militaribus, propter praesidium, et supremum legionum, quae pro finibus regni excubant, imperium adnumeratum est.
- 2.) *Peter-Vara*, Peterwardein, Petri Varadinum, munimentum validum, Albae Graecorum obiectum, et reportata de Turcis anno 1716. victoria Christianorum, nobilitatum, Danubio adsidet. In cuius tractu legio peditum Sirmiensis, seu Petro Varadiensis, collocata est. (e)

3.)

(e) Olim oppidum non valde notum erat, arx tamen in monte posita, celebre nomen habebat. *Nicolaus Istuanffius Lib. III. pag. 34.* Olim e regione illius agger Romanus (Römer Schanz dictus) qui

3. *Carlovitz*, Carloviczium oppidum militare amplum, in quo archiepiscopus Slauoniae Graeci ritus sedem habet, pace anno 1699. cum Turcis inita, et vino rubello cum primis celebratur.
- 4.) *Mitrovitz*, Demitrovicz oppidum militare, quod inter ruderata Sirmii excitatum est, ad flexum Sauu fluminis diuergit.

II. PRAEFECTURA CONFINIORVM. Saui inferior inter Posseganum comitatum, et Sauum fluuium, vsque ad Croatiam, cum munitionibus, ac duabus legionibus, Brodenfi scilicet, et Gradiscana, prorogatur, Bosuiae obiecta.

- 1.) *Ratscha*, Ratzka, munitio ad Sauu et Drinae confluentes posita, Seruiae subiacet.
- 2.) *Brod*, Broda, Brodium, munitio parua, tutandis tamen in Sauo amne nauigijs peropportuna, ad laeuam recedit, adpellationem legioni peditum Brodenfi, quae hoc in tractu excubat, mutuata.
- 3.) *Vinkoczi*, Vinkovcza, sedem tribuno militum, legionis Brodenfis praebet, sita ad amnem Bosutum.
- 4.) *Gradiska*, Gradisca, vrbs munita et copiosa, eaque, in Slauoniam et Croatiam di-

B 4

visa

qui cum fossa profunda ad Tibiscum vsque, septem circiter horarum itinere porrigitur, prostabat & in limine prope Danubium, munimentum habebat. *Auctor topographiae magni regni Hungariae p. 253.*

visa, Sauo flumini adposita est, cum legione deditum Gradiscanorum limitanea.

§ II.

SLAVONIA superior, quae inde vsque ad Stiriae fines excurrit, in Croatarum transit ditionem: iamque Croatiae constituit regionem Cis-Sauanam. Inhabatur ea, a Croatis, quibusdam Rascianis, Graecis, et Valachis. Proceres regni, vel Hungarici sunt generis, vel eiusdem cum Hungaris moris. Quorum indolem complures inter Croatas viri nobiles imitantur.

§ 12.

CROATIA, Croatien, Horvath Orfzág, a Drauo amne, ad mare Adriaticum, inter Slauoniam, atque Bosniam, in ortu Stiriam, item et Carnioliam, in occasu, per Pannoniae interamnensis; ac Illyrici partem protracta, trifariam diuiditur, et quidem

- 1.) Pro situs ratione, in Croatiam Cis-Sauanam, et Trans-Sauanam.
- 2.) Pro Imperii diuersitate: in Croatiam Hungaricam, et Turcicam.
- 3.) Pro administrandi modo, in Croatiam banalem, et militarem.

§ 13.

CROATIA CIS - SAVANA, quae et Slauonia superior, in occasum, Stiriam versus

sus retrusa, et, in banalem, atque militarem distincta, comitatibus III. et praefectura militari I. absoluitur.

I. VARASDIENSIS comitatus, Varasdiai Varmegye, die Warasdiner Gespannschaft, in Stiriae et Hungariae confinio, ad occasum et septentrionem conuertitur, in duos tractus, Zagorianum scilicet et campestre, processus vero quatuor, vtpote Varasdinensem, et Zagorianum superiorem, atque inferiorem diuisus. (Fluuii praecipui comitatus perfluentes sunt, Drauius, Bednia, Plitricza, Krapina, Horvatzka, Taborzsko, cet. Vina celebriora fundunt promontoria, Vinicensia, et Toplicensia. Zagoriana pars abundat lignis, foeno, pascuis, bntyro, melle, pecoribus et pecudibus, tritico, quod hic est praestantius, quam alibi. Dantur etiam in comitatu hoc thermae, Krapinenses, quae celebres sunt, Szutnischkenenses neglectae, et Toplicenses.) (ee)

1.) *Vinitza*, Vineia, castrum olim erat, hodie oppidum non procul a Drauo, in Stiriae collimitio, vino clarum.

2. *Varasdin*, Varasdinum, quod et Varasdinum minus, vrbs libera regia, et ca-

B 5

stro

(ee) Quorum praestantiam Joan Lepold Payer medicinae Doctor peculiari *Dissertatione* anno 1709 edita ostendit. *Kercselich in notitia praelimin. de regnis Dalmatiae &c. pag. 450.*

stro propugnaculisque communita (f) consilio item regio, in regnis Dalmatiae, Croatiae et Slauoniae Franciscanorum, collegio, et Vrfulinarum monasterio (ac gymnasio) ornata. Anno 1776. fatali incendio, tota vrbs, aliquot domos, si excipias, in cineres est conuersa. Propterea consilium regium Zagrabiam est translatum. (Banalís quoque tabula hic ab anno 1750. celebrabatur, iterum tamen Zagrabiam rediit) Drauo amne adluitur. Haud procul sunt thermae.

- 3.) *Kneginecz*, veterum celebre Kheene, in quo Andreas II. rex captiuus detinebatur. (g)
- 4.) *Klanecz*, Klanecz, arx oppido cognomini imminens, comitum ab Erdöd conditorio clara est, in limite Stiriae (arx est in monte Caszarvár, Czészarvár dicto, pro-

(f) Iura liberarum regiarumque ciuitatum ab Andrea II. rege Hungariae accepisse perhibetur. Bela IV. multis aedificiis illam auxit. In vrbe Iesuitae erant, adsunt adhuc Franciscani, qui ibi monasterium, Capucini vero aliud in suburbio habent. Arcem elegantem vrbi vicinam, & versus meridiem positam, illustris familia Erdödiana inter sua heredia refert, quam, cum honoribus supremi perpetuique comitis, a regibus Hungariae, est consecuta. Pertinet ad arcem pars suburbii & multi pagi vicini. Kercselich l. cit p. 450.

(g) Quod ipse rex diplomate apud Kercselich, cit. pag. 188. ostendit.

prope Stiriam. In oppido frequentes nundinae habentur, regia tricesima, et conuentus Franciscanorum reformatorum prouinciae Croatiae, et Carnioliae.)

- 5.) *Krapina*, oppidum, cum iuris Keglevichiani castro. Hinc egressos fuisse olim Czechum (Russum) et Lechum scribunt nonnulli. Habetur quoque hic conuentus Franciscanorum prouinciae Slaunoniae S. Ladislai.
- 6.) *Turopolje*, Turopolia, campus, a Sauo ad mare Adriaticum procurrit, hospitio viro- rum nobilium illustris.
- 7.) *Toplicza*, arx (gg) et dynastia, thermis, Stefanecz, castellum, herba Voiches, purgan- dis ligneis, stanneisque vasis idonea; *Trakostein* (Trakostyán) arx titulo comitum Draskovics celebris etc. (Notari adhuc me- rentur
- 8.) *Lepoglava*, vbi est monasterium eremita- rum a S. Paulo denominatorum, quod princeps est in Croatia. Sepultus ibidem est Ioh. Coruinus filius naturalis Matthiae regis, dux Croatiae, Dalmatiae et Slauo- niae, anno 1504. exstinctus.
- 9.) Castellum *Zajezda*, in processu Zagoria- no inferiori, a quo axioma traxit illustris gens Patachichiana.

10.)

(gg) Ordo Cisterciensium primum in Hungari- cis ditionibus hic locum consecutus esse dicitur, & quidem anno 1135.

10.) *Nagy-Thabor*, Taborfzko, castellum Ratkaianum. (h)

II. **CRISIENSIS** comitatus, Crisiai Körös-Varmegye, die Kreuß-Gespannschaft, in Slavoniae iacet finibus. (septentrionem versus, a Drauo, comitatu Szaladiensi separatur; ab oriente Varasdinensi praefectura et comitatu Posslegano; a meridie et occidente, Zagrabienfi comitatu. Fuit multis saeculis cum Zagrabienfi coniunctus: anno tamen 1756. separatus est, et peculiarem accepit comitem Ludovicum Patasich de Zajezda. Comitatus ipse in duos processus diuiditur, Caprocentsem videlicet, et Crisientsem. Ille incipit a Toplicza et ad Drauum protenditur, hic amplior est.) Vbi

1.) *Creutz*, Krisevczi, Körös - Vasarhely, Crisium, ciuitas libera, regia, munita, multis priuilegiis insignita, propter vrbis positum, in superiorem, atque inferiorem distinguitur. (Olim diuersos magistratus habuit; augusta regina tamen vtramque partem sub vnum eundemque magistratum reuocauit. Datur hic conuentus Paullinorum, domus publica comitatus Crisientis,

in

(h) Inclaruerat ex Ratkaiana familia inprimis Georgius Rattkay de Nagy Thábor, lector & canonicus Zagrabientis, qui memoriam regum & bonum regnorum Dalmatiae, Croatiae, & Sclauo-saeculo superiori edidit.

in qua conuentus habentur, aedesque praefecti militaris. Habet episcopum Graeciritus vnitum, qui antea Szvidnicensis vocabatur. Hodiernus episcopus BASILIVS BOSIKOVITS vocabatur, qui simul fuit abbas monasterii S. Pulcheriae in vrbe hac Crisiensi, quam tamen dignitatem anno 1777. Iosaphato Basztafich cessit.)

- 2.) *Kaproncza*, vrbs libera, atque regia, in planitie egregie munita, cum castro vetere (Habet praesidium militare, parochiale templum, conuentum Franciscanorum, domum praetoriam. Subest quoad caussas, quae adpellatae vocantur, cum priori, personalis praesentiae regiae locumtenenti.)
- 3.) *Kralowa Welika*, regia magna, vrbs imperante Mauritio in Pannonia Sauia, Clara, & Magnana cognominata, hodie oppidum est in Slauoniae collimitio prope ad Valachiae minoris agrum. (Olim quoque celebra fuere.)
- 4.) *Nagy - Kemlek*, vulgo Kalnik in altissimo monte situm castrum, Sigismundi imperatoris, & vxoris eius Barbarae domicilio, Kraliewszka Palacha, h. e. palatium regium, clarum.
- 5.) *Kis - Kemlek*, vulgo Reka, in ruderibus cum oppido vicinio, quod in templo parochiali, Coruiniana insignia conseruare dicitur.

- 6.) In primis notari meretur districtus & dynastia *Monofzlo*, *Mofzlovina*, latine montis Claudii, sine dubio, a castro vetusto hanc denominationem trahens. Vocatur alias comitatus, & comites Erdödi montis Claudii, & comitatus Varasdiensis, supremos se comites scribunt. Pertinent ad dynastiam hanc 27. possessiones, quarum incolae latino ritu Catholico plurimi Deum colunt, aliqui graeco. Vinum montis huius est celebre. (i)
- 7.) In dynastia hac olim prostabat arx *Ielen*: siue *Ceruus*, a qua aliqui gentilitia insignia gentis Erdödianae deriuant. (k)

III. ZAGRABIENSIS comitatus, *Zagrabiai Varmegye*, die *Zagraber Gespanschaft*, a *Slauonia*, ad *Marchiam Vindorum*, aduerso *Sauo amne*, porrigitur, in 7. diuisus processus. (Amplissimus hic est comitatus, a fluuio *Lonja*, vsque ad mare Adriaticum, hodie ad 30. fere miliaria protensus. Coërcetur a septentrione *Varadiensi* & *Crisiensi*, ab ortu per-

(i) Maximilianus II. imperator totam hanc dynastiam *Thomae Erdödy*, heroi incomparabili contulisse dicitur. *Kaprinai in historia diplomatica temporibus Mathiae I. R. P. II. pag. 247. Istuanffius tamen hist. Lib. XXVII. pag. 596. arcem Monofzlo, hereditariam auitamque Petri huius vocat.*

(k) Plura loca comitatus huius exponit *Kercse-loc. cit. pag. 452.*

peraeque Crisienti; a meridie, Caroloftadienfi, prouinciis; ab occidente, mari Adriatico. Diuiditur in feptem magnos proceffus, videlicet

- (a) *Selinenfem*, qui intra Varasdinenfis & Crisientis comitatus limites eft.
- (b) *Zagrabiensem*, qui ab anne Sutla, ad Styriam vsque, excurrit, & a Zagrabia metropoli denominatur.
- (c) *Podgoriensem*, feu *Submontanum*, trans Sauum limitibus Styriae, Carnioliaeque vsque Caroloftadiensem, capitaneatum excurrentem.
- (d) *Trans Sauanum*, qui a feptentrione Sauum habet, & aliis fluuiis circumdatur, quibus aggeres opponit, vt fe aduerfus exundationes tueri poffit.
- (e) *Post Sauanum*, recentius conftitutum, Varasdinenfis & Crisientis comitatibus vicinum. Vterque proceffus vineis caret, agros fertiles prouinciales colunt diligenter, & pascua praefantiffima habent. Abundat etiam incolis, adeo, vt in aliqua domo 30. & aliquot perfonae deprehendantur. Plerique omnes vero labore, & induftria funt commendabiles.
- (f) *Trans Colapianum*, trans Colapim fluuium quaerendum.
- (g) *Maritimum*, ad mare Adriaticum pertingentem: fluuii maiores, per comitatum hunc decurrentes, funt, Sauus & Colapis, minores, Sutla, Lufznicza, Krapina, Lon-

Lonja, Kupehina, Reka, Odra, Buna, Lomnicza, Szepchina, Bregana. Abundat frumento, ligno, pascuis, & varii generis mineris. Incolae fere omnes sunt Romano-Catholici, Graecis ritus aliquot tantum coetus hic habentur. Eius sunt.

- 1.) *Iwanicz*, Ibanicz, Iwaniczium, munimentum validum, prope ad Crisium, olim pro regi Slaunoniae sedem exhibebat. Adde oppidum *Szamobor*, quod arcem in monticulo habet. Immunitates egregias acceperat a Colomanno rege Galliciae, & fratre eius Bela IV. (1)
- 2.) *Verboretz*, Berhowecz, seu Szweta Goricza, oppidum mediocre, loco montoso positum esse videtur.
- 3.) *Chasna*, Tsasma, oppidum, hodie tenue, olim terrae Chefinae primum, & sacerdotum canonicorum collegio, quod Zagrabiam translatum est, nobile. (m)
- 4.) *Zagrab*, *Agram*, Zagrabia (mons Graecensis Zagrabienfis) vrbs episcopalis, regis

(1) Vide illas apud *Kercselich l. cit. pag. 458.* fata oppidi & dominos, quos prisca, recentiorique aetate habebat, idem *Kercselich pag. 457.* enumerat.

(m) Colomannus, rex Galliciae, & totius Slaunoniae dux, accepto in praelio cum Tartaris anno 1042. commisso, vulnere, mortuus, hic in monasterio praedicatorum tumulo illatus est.

giis atque liberis vrbibus adnumeranda, metropolis Slauoniae totius (in amoenō monticulo, Grecs olim vocato, academia ab anno 1671.) capitulo, (tabulario vrbis, comitatus, & totius regni) multisque aliis memoranda nominibus, sinistram versus remota, Sauo amni adsidet (Anno 1776. consilio regio, quod in Illyrico est, domicilium in vrbe hac est adsignatum (n)). Hodie in duas partes vrbs ipsa per fluuiolum dirimitur, quarum vna, regia, siue superior, incolis Gorny-Váras, quibusdam, mons Graecus, altera capitularis, seu inferior, incolis Dolny-Váras, seu Kaptulum dicitur. Positus vrbis est amoenus, solum habet fertile, portas maiores tres, quartam parvam. In medio foro templum est S. Marco dicatum, ad cuius latus vnum, est claustrum monialium, ad aliud erat Iesuitarum collegium, ad tertium Capucinatorum conuentus. Habet et academiam regiam seminarium pro educanda iuuentute, Frangepanianum a S. Iosepho compellatum. Suburbia etiam
fat

(n) Episcopatum hunc S. Ladislaus rex Hungariae fundauit, quod reuerendissimus ac eruditissimus Balthasar Adam Kercselich in historia episcopatus Zagrabiensis ostendit. Vrbs ipsa amoenum latus positum habet, et nundinis in primis celebratur. Barbarus agros eius saepius euastauit, vrbe tamen nunquam potitus est. Auctor topographiae magni regni Hungariae pag. 235. anno 1718.

fat ampla habet, & in illis xenodochium, aedesque sacras S. Saluatori, Margarethae, & Ioanni Nepomuceno dicatas. Typographia eius antiquissima flammis est absumpta, anno 1769. venerab. capitulum nouam iterum erexit (nn). Ciues omnes sunt Romano-Catholici, Croaticaque lingua vtuntur. Addendum

- 5.) *Psarjevo*, olim *Pzer*, castrum in ruinis, in quo praepositura S. Cosmae & Damiani profuisse creditur (o), in processu Selenensi.)

IV. PRAEFECTVRA MILITARIS VARASDIENSIS, per regionem Cis-Sauanam dispersa, infra Sauum annum prorogatur. Ad eius iurisdictionem spectant

- 1.) *Varasdin*, Varasdinum, munitio cum castro in ciuitate cognomine, prope Dravum.
- 2.) *Creutz*, *Krisevci*, *Crisium* munitio insignis, aequae in vrbe huius nominis.
- 3.) *Iwanicz*, *Ivaniczium*, munimentum validum in regione Zagrabienli.

4.)

(nn) Anno 1777. Reuerend. Balth. Adam. Kercselich pro insigni, quo in litteras fertur amore, bibliothecam suam, magno sumptu collectam & rarissimis manu exaratis codicibus refertam, pro publicis v-
us donauit.

o) Kercselich l. cit. p. 454.

- 4.) *S. Georgen*, Fanum S. Georgii, oppidum opere militari communitum, intra Sauum amnem.
- 5.) *Petrina*, Petrouina, munitio in praefectura cis Vnnam sita (p).
- 6.) De cetero, supremus & perpetuus hodie comes Varasdinensis est IOANNES NE-POMVCENVVS e comitibus ERDÖDY; Crisienfis supremus comes LADISLAVS e comitibus ERDÖDY de Monyorokerek; Zagrabienfis supremus comes, IOANNES CHRISTOPHORVS ab ORSICH, de Szla-vetich.

§ 14.

CROATIA trans Savana, seu CROATIA propria, a Sauo amne, ad Dalmatiam, &, a Carniolia, ad Bosniam extensa, in regiones duas, Hungaricam, atque Turcicam dispescitur.

§ 15.

HVNGARICA CROATIA, pro administrationis ratione in banalem & militarem distincta, cis Vnnam amnem sedet.

1. MILITARIS CROATIA, partem praefecturae Carolostadiensis in se continet; pro-ceditque in limite Carnioliae, vsque ad Dal-matiam. In cuius ditione sunt:

C 2

1.)

(p) Antiqua et olim multa libertate instructa communitas. *Kercselich l. cit. pag. 460.*

- 1.) *Carlstadt*, *Carlovecz*, *Caroloftadium*, munio insignis, Colapi, atque Corona amnibus conclusa, a Ferdinando III. multis priuilegiis ornata, caput praefecturae cognominis (q). (Anno 1776. urbem hanc, augusta regina, liberam, regiamque effecit, eamque, cum portu Fluminensi, nec non bonis Bucari, regno Croatiae reincorporauit. (qq) Prouincia haec noua, qua, Croatiae regnum liberalitate augustae auctum est, comitatus Seuerinensis nomine est insignita, illi

(q) Fundare coepit munimentum hoc Carolus archidux anno 1579. & quidem ad coerendas Turcarum procurfiones. Praebet illud Franciscanis domicilium. Libertates amplas illi, idem archidux contulerat, quas Rudolphus imperator, eius, ex fratre nepos, peculiari priuilegio adseruit, quod *Kercse-lich* l. cit. p. 329. exhibet.

(qq) Placet id verbis illis exprimere, quae in edito benigno regio per excelsum consilium regium locumtenentiale Hungaricum, per regnum Hungariae intimato, deprehenduntur: *Summe fata maiestas sua sacratissima, pro materna sua in publica regni Hungariae, & partium ei adnexarum, commoda & incrementum, haftenus etiam praehabiti in iis commercii sollicitudine, ac peculiari huius documento, ex clementia sua Caesareo regia benigne resoluit, ut urbs & portus Fluminensis, nec non bona Bucariensis, in quantum illa, Caroloftadio, flumen versus proficiscendo, ad dextram viae Carolinae sita sunt, Buccari, Buccarisia, & Porto Re tanquam ad laeuam distae viae Carolinae sitis, pro statu militari relictis.* Ipsa praeterea ciuitas Caroloftadiensis in liberam regiamque ciuitatem euehenda, immediate regno Croatiae reincorporentur.

illi vero, & simul etiam portui Fluminensi, IOSEPHVS MAILATH de Székhely, qua gubernator, praepositus (r). Est ergo in hoc comitatu

- 1.) *Fluminensis portus*, seu *Flumen S. Viti*, S. Veit am Pflaum, Rekar, Italis *Fiume*, in sinu Flanatico, seu Polano, ciuitas satis est populosa. (s)

C 3

2.)

(r) In eodem intimato: *Ex taliter porro neo re-incorporandis partibus, nouus comitatus erigatur, idemque in omnibus ad normam aliorum comitatum consilio regio Croatico subordinetur, eiusque ditioni subfit, pro eadem porro praedecarata materna solitudine, atque prouidentia Caesareo regia, intentione nimirum res commercii, in districtu & portu hoc Fluminensi, ex ipso ordinata, atque systematica manipulatione ad statum florentiorem euehendi, benigne visum est suae maiestati sacratissimae, vrbi & portui huic Fluminensi, egregium fidelem suum Josephum Majlath de Székhely, antehac cameralem consiliarium aulicum, & referendarium, in qualitate gubernatoris, & cum pari, ac comes Zinzendorf Tergesti obtinet; auctoritate, iisdemque praerogatiuis, praeficere, simulque eum, pro comitatus & reincorporando hoc districtu efformandi supremo comite clementer denominare &c.*

(s) In vrbe ipsa duo dantur claustra, tertium est in suburbio. Tellus eius profert vinum, ficus & varii generis fructus. Commerciorum, ex Hungaria, in portum hunc promouendorum causa, curauit Carolus VI. regio sumtu, anno 1726. vias publicas hinc Carolostadium versus insternendas. Merces, ex portu hoc, Carolostadium *curribus* deuectae, secundo Colapi fluuio, in Sauum, & dein in Danubium, deuehuntur.

- 2.) *Buccari*, Bocari, Bukari, portus eximius, per quem boues, ex Hungaria & Illyrico, huc adducti, in Italiam traiciuntur (t).
- 3.) *Bukarisia*, Bukaricza, Bucaricza, locus exiguus, cum Bukari non confundendus.
- 4.) *Portus regius*, Porto Re, portus in sinu Carnero, sumtu Caroli VI. communitus. Tria haec loca non subsunt comiti Seuerienti, sed pro statu militari anno 1776. sunt referuata.
- 5.) *Tersat*, arx arduo monti imposita, quae ad gentem Fragepanianam, ut plurima in hac ora sita loca, pertinebat. In claustro Franciscanorum capella beatae Mariae Lauretanae consecrata deprehenditur. In hoc loco domus deiparae 3. annis, 7. mensibus & 4. diebus quievisse, inde vero, per angelos, Lauretum deportata esse dicitur.
- 6.) *Crisanicz*, Crisanitzium, seu *Tum*, Tunnium, oppidum militare, loco inferiore sedet.
- 7.) *Barillovicz*, Bariloviczium, oppidum praesidio militari communitum, inde est.

8.)

(t) Pertinebat olim ad dominationem comitum Zrinyi, quae anno 1672. quo Petrus Zriny criminis laesae maiestatis reus, comprehensus est, in principis deuenerat potestatem.

8.) *Sichelburg*, Sischelburgum, castrum colli edito impositum, prope ad Carnioliam, amplae dynastiae caput est.

9.) *Sluin*, Sluni, Slunium, oppidum militare, versus Dalmatiam extremum, & quondam comitum Sluniensium denominatione nobilitatum, aditum ad maritimam Dalmatiae oram aperit.

10. *Oguli*, Ogulinum, tractus amoeni & longe lateque patentis primum.

II. BANALIS CROATIA, praefecturam limitaneam, cis Vnnam amnem, cum praecipuis complectitur oppidis.

1.) *Petrina*, Petrinia (Petrovnia) vrbs inter Colapim & Petrinesiam munita, firmataque Germanorum praesidio; ad praefecturam Varasdiensem pertinet.

2.) *Sissek*, Siscia, oppidum fossa & aggere circumdatum, iuxta Colapim amnem, qua is in Sauum influit, olim, ac hodie, multo clarius. (tt)

3.) *Chraſtovicz*, Chraſtovicium (Raſtovicium) munimentum in ditione episcopi Zagrabienſis, haud procul a Sauo remotum est (Vicinia illi erat *Gora*, de qua *Iſtvanſſ. Lib. 28.*

p. 633.

C 4

4.)

(tt) Deuenerat in manus barbari anno 1593. qui tamen in ſequenti anno inde eſt depulſus. Ex eo tempore ad canonicos Zagrabienſes pertinet.

- 4.) *Dubicz*, Dubicza, oppidum militare, ad Vnnam amnem, praesidio Croatarum custoditur. (u)
- 5.) *Busin*, Businum, arx milliari vno ab Vnna amne remota, comitibus Keglevich titulum concessit.
- 6.) *Kosztanicz*, Kostanicza, Costanoviczium (Castanopolis) propugnaculum ad Vnnam amnem, Turcis obiectum est. (uu)
- 7.) *Zrin*, Zrinium, munitio, prope ad Vnnam amnem limitanea, denominationem a comitibus Zriui accepit.
- 8.) *Kladusja* maior & minor, trans Glinum amnem iacet, & illa quidem loco eminente; haec, inter paludes loco vliginosa.
- 9.) *Grozdanszko*, Grosdanscum, arx quondam structurae elegantis, ad Vnnam amnem posita,

(u) Olim ad ordinem equestrem Ioannitarum, dein ad Zrinios pertinebat. *Istuanff. Lib. XIII. pag. 218.*

(uu) Amoenum est propugnaculum, quod Turca 1556. sub iugum miserat, anno 1668. inde abscedebat. Olim per priorem Auranae, dein per Zrinios, tenebatur. Est in eo elegans Franciscanorum monasterium. Acceperat a loco hoc denominationem Joannes Kironich, causarum regaliū director, & sacrae regni Hungariae coronae fiscalis, qui, saeculo superiori, scriptis iuridicis foras datis etiam inclaruerat.

sita, comitum Zriniorum sedes erat temporaria. (x)

10.) *Noui*, Nouium, oppidum, arce, & aggre communitum, amne Vnna, in Castell noui, & Tudor noui, oppida distinguitur, collegio sacerdotum, seu capitulo, & claustro Paullinorum memorandum.

11. *Krupa*, Kruppa, arx trans Vnnam amnem, olim prioribus Auranae, queis Ludouicus rex Hungariae, dato muneri anno 1345. Raimundo de Bellomoante, castro Auranae, in Dalmatia, Slauis Vrana dicto, originem dedit, postea comitibus Vrsini obsequebatur. (xx)

§. 16.

TVRCICA CROATIA, trans Vnnam amnem, in ortum abit. Vbi

1.) *Nowigrad*, Nouigradum, oppidum mediocre, in tractu superiore, diuersum a Nouigrado Dalmatiae.

2.) *Blagai*, Blagiskithurn, arx quondam in possessione comitum Vrsini, hodie ruinis conspecta est.

(x) Olim argentarias celebres habebant, quae tamen, postquam barbarus loco 1557. potiretur, neglectae sunt.

(xx) Deuenerat postea sub dominationem comitum Vrsini.

- 3.) *Vihits*, *Bihats*, *Vihitia* (*Bihigium*) oppidum propugnaculis & castro communitum, & Vvna amne conclusum, praesidio Turcorum defenditur (y).

§. 17.

DALMATIA. Dalmatien, Dalmatiai Ország, a Delmina, seu Delminio vrbe principe olim nomen sortita, iuxta sinum Adriaticum, ab Istria, ad Albaniam prorogata, in Hungaricam, Venetam, Turcicam, & ragusanam regionem secatur. Pars huius superior olim Liburnia vocabatur.

§ 18.

HUNGARICA DALMATIA, per superiorem maris Adriatici oram propagata, & Morlachiam ambitu suo comprehensa, in districtus V. distinguitur, praefecturae Carolostadiensis, parte maxima adserta. Sunt interim, qui, districtus hos, multis ex causis, Croatiae adscribunt.

I. SEGNIENSIS DISTRICTVS, ab Istriae collimitio incipit. Vbi

1.)

(y) Sunt, qui dicant, a Bela IV. rege esse aedificatum. Ludouicus I. eodem delectabatur, saepe ibi commorabatur, & de publicis rebus cum processus ibi decernebat.

- 1.) *Buccari*, Bakar vulgo; & Bukaricza in finibus Istriae, portum habet regium, Kralievicza dictum. (z)
- 2.) *Zengh*, Segnia, Senia, Sein, vrbs libera, atque regia regni Hungariae, & episcopalis, cuius praesul cathedralium ecclesiarum, Segnienfis, Modrussienfis, & Corbauienfis canonice vntarum, episcopus jaudit (a) Hodie est Ioann. Baptista Caballini de Ehrenburg S. R. I. eques.
- 3.) (*Brinyie*, Pründel, castrum monti impositum in limite regionis, quod Carolus VI. muniendam curavit.)

II. OTTOSHATZENSIS districtus inde sequitur. In quo:

- 1.) *Modrusa*, Modrusium, oppidum episcopale, quondam comitatus cognominis caput. (b)
- 2.)

(z) Iam in comitatu Seueriensi quaerenda, vti supra ostensum.

(a) Subest episcopus Spalatenfi archiepiscopo. Alias duo claustra, & 12. templa hic proficere dicuntur. Fuerat ab aetate Colomanni regis iuris hic capitaneatum erexerat, quem anno 1370. Carolo Duraceno agnato contulerat, eumque simul ducem Croatiae, Dalmatiae & Slavoniae fecerat. *Kercselich in votitiae praelim. de regnis Dalmatiae* &c. pag. 242. Episcoporum Segnienfium historiam *Furlat. Tom. IV. dedit.*

(b) Aliqui existimant Tediastum veterum hic proficisse. Olim & ciuitas (scil. episcopalis fuit)

- 2.) *Ottoschacz*, *Ottoschacz* (*Ottocium*), districtus cognominis primum quondam episcopale pariter (c).

III. LYCANVS COMITATVS, inter Corbauiam, & Morlachiam. Vbi

- 1.) *Ostrowicz* *Ostrowicza*, arx Lycani comitatus prima, bello Turcico multum afflictata.

(d)

- 2.) Incolae Lycani dicuntur.

IV. CORBAVIENSIS comitatus ad Vnam annem secedit. Episcopatus Corbauienfis, a Petro archiepiscopo Spalatensi anno 1185. erat institutus (e). Vrbs Corbauia solo aequata est.

V.

& comitatus celebris, cui Venetae prisca aetate iam inhiabant. Episcoporum aliquorum nomina exhibet *Kercselich in notitiis praeliminar. l. cit. pag. 464.* Plenior eorum historiam suppeditat *Daniel Farlat in Illyrici sacri T. IV. pag. 108. seq.* Ceterum propter collatum episcopatum hunc Matthias I. rex Hungariae, cum pontifice lites habuit, qua de re in historia.

(c) Aliqui anno 1461. fundatum esse perhibent, qua de re *Kercselich loco citat pag. 265.* Episcopos Ottocienses, eorumque res gestas, deprehendes apud *Farlat loco cit. Tom. IV. pag. 165. seq.*

(d) Adhuc anno 1521. in Turcarum deuenerat potestatem, fuitque tum, ut antea etiam iuris Hungarorum.

(e) Et quidem cum consensu Belae III. regis Hungariae, qua de re prolixè disputat *Kercselich in praeliminaribus notitiis de regnis Dalmatiae Croatiae, & Slauoniae pag. 453.* Seriem Episcoporum Corba-

V. ZVONIGRODIENSIS, seu SERMANIENSIS districtus, ad fines vtriusque positus est, in Dalmatiae maritimae finibus. In quo:

- 1.) *Zvonigrod*, Zvonigrodum, oppidum districtus sui primum.
- 2.) *Carlopago*, Campus Carolinus, statio est militaris.

§ 19.

DALMATIA VENETA per continentem, & insulas porrigitur.

I. In continente occurrunt

- 1.) *Nona*, Aenona, an Ninia veterum sit, incertum, vrbs olim fuit nobilissima, & ex XI. Croatarum Zupaniis (praefecturis) vna, hodie est semiruta, ac, ob insalubritatem aeris, minus populosa, sedes tamen episcopi, portu sic satis commodo instructa (f).
- 2.) *Zara*, Iadera, Iadra, Dalmatiae Venetae caput, & prouisoris, atque archiepiscopi sedes (g), ob quam, vetere aevo multum

san-

uiensium, & res eorum gestas, ab anno 1185. vsque ad annum 1460. exhibet *Farlat l. cit. Tom. IV. pag. 92. seq.*

(f) Saeculis superioribus a Turca multum est passa. Historiam episcoporum Noniensium comprehendens apud *Farlat in Illyrico sacro Tom. IV. pag. 274. seq.*

(g) Episcopum vrbs haec primum habebat, donec medio saeculo XII. archiepiscopos consequeretur. *Kercselich loc. cit. p. 160.*

sanguinis Hungaros inter, atque Venetos fufum est. (*h*) (Inter Iaderam & Sebenicum, iacet Aurana, seu Vrana, ciuitas exigua, ad lacum cognominem, in qua olim sedes erat prioris equitum S. Ioannis baptistae Auranae.) (*hh*)

3.) *Novigrad*, Novigradum, oppidum mediocre, cum arce, captiuitate Mariae I. reginae Hungariae famosa. (*i*)

4.) *Tinen*, Knin, Tinnium, vrbs obliquo imposita colli, castro valido, et crebris turribus munita, celebrem olim habuit episcopalem sedem, cuius praeful regius episcopus,

(*h*) Colomannus rex Hungariae Jaderam anno 1104. iuris Hungarici effecerat, qua de re in historia agitur. Ludouicus I. rex Hungariae, recuperata & in obsequium accepta tota Dalmatia, Pionienfi vrbi contulit facultatem commercia libere per totam Dalmatiam, vsque Iaderam, vestigali vno tantum in loco deposito instituendi. Priuilegium ipsum hodieum prostat.)

(*hh*) Pertinebat prisca aetate ad templarios, Ludouicus I. vero illam ordini Johannitarum contulit. Ceterum, priorum Auranae historiam erudite conscripsit Georgius Pray in *dissert. historico criticae prioratu Auranae*. (Viennae 1773.)

(*i*) Quod Paullus de Paulo memoriali suo apud Schwandner in script. rerum Hungaric. T. III. pag. 726. commemorat ad annum 1387. diem 4. Junii. Ibi quoque mater eius Elisabetha regina Hungariae in captiuitate, eodem anno, decessit, Iadrae in Monasterio S. Grisogoni sepulta. Idem Paullus de Paulo. l. cit.

pus, palatinus item vocabatur. Reges Hungariae hodieque titulum huius episcopatus conferre solent (k); administratur tamen dioecesis ab episcopo Sibenicensi.

5.) *Scardona*, (Scodra), vrbs vetere aeuo, ac hodie, celebrior, septa nihilominus & nunc est moenibus ac propugnaculis, primum sui, post Belgrado huc translati episcopi sede incluta, in cuius dioecesi sunt 15. parochiae Romano-Catholicorum, in quarum plurimis sacra a PP. Franciscanis idiomate peraguntur Slauonico (l).

6.) *Belgrad*, Belgradum (Belligradum, vel Alba maris, ad discrimen Albae Hungariae) vrbs Colomanni regis coronatione, & sede episcopi olim celebrata; hodie vicus, a nautis, Iadera vetus (Zara vecchia) adpellatur (m).

7.) *Sebenico*, Sebinicum (Sibenicum) vrbs episcopalis (n) & maritima, portu & uicidis aedificiis, propugnaculisque instructa.

8.)

(k) Historiam episcoporum Tinniniensium exhibet *Daniel Farlat in histor. Illyrici Tom. IV. pag. 280-302.*

(l) Hodiernus episcopus est LADISLAUS KOVATS, cathedralis ecclesiae Iaurinensis praepositus maior & canonicus.

(m) Est vicina Iaderae. Colomannus vero rex de sua coronatione ibi celebrata apud *Lucium loc. cit. pag. 180.* ita scribit: *Ego Colomannus, postquam coronatus fui Belgradi, supra mare in vrberigia &c.*

(n) Historiam episcoporum Sibenicensium exhibet *Daniel Farlat in Illyrico sacro a pag. 460-50*

- 8.) *Traw*, Tragurium, Traguria, munitio episcopalis cum portu capaci, in peninsula (o).
 9.) *Cliffa*, Cliffa, munitio valida, & vini olivarumque prouentu diues. Bela IV. cum vxore & liberis, a Tartaris, ex Hungaria fugatus, hic aliquantisper habitabat (p).
 10.) *Salona*, Salone, primo regum Illyrici regia, postea Romanorum colonia, nunc diruta. (Inter eruditos notus est Thomas archidiaconus Spalatensis, qui saec. XIII. historiam Salonitanam conscripsit.) (q)
 11.) *Spalatro*, Spalatum (Spalatum) vrbs maritima, archiepiscopatu (r) & monumentis

(ve-

Iura urbium Dalmatiae anno 1167. accepisse perhibetur. *Lucius l. cit. pag. 203.*

(o) Inter cultiores, elegantioresque, Dalmatiae vrbes locum sibi vindicat, in qua est basilica D. Joanni baptistae dedicata. Praebet sedem praetori & episcopo, cuius eligendi potestatem anno 1108. a Colomanno accepit. Episcopos eius, & eorum res gestas, describit *Farlat l. cit. T. IV. p. 302-408.*

(p) Praemisera huc rex vxorem & liberos, duaeque filiae etiam hic mortuae, Spalati vero in tumulo sunt depositae. Deuenit in barbari potestatem anno 1137. qui eam 1669. Veneris cessit.

(q) Idem vero simul urbis huius ortum, cunabula, & fata exponit in historia sua Cap. II. & seq.

(r) De origine urbis huius adducit aliqua *Michas Madius de Barhazanis, de Spalato &c. apud Schwandtnerum in script. rerum Hungar. T. III. cap.*

veterum illustres in peninsula, portu & civium frequentia nobilis.

12. *Sing*, Singia, munitio insignis prope ad Cetinam amnem, expugnata difficilis (s).
13. *Makarska*, Mucurum, Maccara, ampla quondam ciuitas, nunc praeter aedem cathedralem, episcopi domum, & coenobium Franciscanorum, centum fere nonnisi aedibus constat, portu instructa.
- 14.) *Almissa*, Alminium, oppidum episcopatu clarum prope Cetinae ostium. (t)

15.)

1. pag. 645. Archiepiscopatus hic vetus est, & olim celebris, cuius historiam laudatus *Farlat in Illyrico sacro T. III.* integro exhibet. Idem suffraganeos eius Tom. IV. *Madius vero loco cit. cap. 15. pag. 645.* enumerat. Hervoya perfidus, ducis Spalatensium honores, sibi, a Ladislao Neapolitano rege conferri curavit, quos illi Sigismundus imperator etiam reliquerat. Sed, postquam ab eo, iterum defecisset, omnibus honoribus eandem priuavit, & proscrispsit. *Lucius Lib. V. c. 5. pag. 432. seq. Kercselich l. cit. pag. 249. seq.*

(s) Post Clissam amissam, barbarus illud communierat anno tamen 1656. inde est eiectus.

(t) Slavis Ornisse audit, media aetate Chulmiae prouinciae caput fuit. Andreas II. eandem, ea de causa, muniendam curavit, vt vicinam oram in officio continere, potuisset. Contulerat illi iura etiam ea, quae aliis ciuitatibus Illyrici, quod multos male habebat. *Kercselich l. cit. pag. 185.*

- 15.) *Narenza*, Naro, Naron, Narenta, vrbs propugnaculis denudata, ad annum cognominem posita. (u)
- 16.) *Ciclut*, Citluch, propugnaculum permunitum, eidem flumini adpositum in insula.
- 17.) *Castel Nuovo*, Castrum nouum, munitio septentrionali sinus Catarensis lateri, infra Ragum adfixa. (x)
- 18.) *Risano*, Rhizana, (Rosonum) vrbecula episcopalis. (y)
- 19.) *Cattaro*, Catarum, Ascruium, vrbs episcopalis, meridionali sinus cognominis lateri subiecta. (z)

20.)

(u) Ab ea Narentani Slaui denominationem traxerunt. Veneti eam 1716. communire coeperant, sed, quia aërem valde habet insalubrem, destiterunt.

(x) Tvartko Bosnensis regulus, qui, mortuo Ludouico I. rege Hungariae, a legitimo principe, & sacra corona Hungarica, defecerat, illud fundasse perhibetur. Turca id anno 1538. ceperat, anno 1688. Venetis cedere cogeatur.

(y) Episcopus Rosonensis est JOAN. LVKACHY de Bobrovník, praepositus B. V. Mariae de Bern; cathedralis ecclesiae Nitriensis lector, & canonicus. Turca eandem ter ceperat, & perdiderat, vltimum inde 1684. depulsus est.

(z) Defecit vrbs ad Venetos anno 1423. ex quo tempore illis paret. Antea regibus Hungariae subiecta fuit. Episcopus antea Ragusano suberat, nunc Bariensi, apud Neapolitanos.

20.) *Budoa*, Butua vrbs maritima episcopi sede, & propagnaculis incluta. (1)

II. INSVLAE ad Venetorum ditionem pertinent, quarum maiores sunt.

1.) *Vegia*, Veglia, cum oppido & episcopatu cognomine, (b) quondam comitatus titulo insignis.

2.) *Arbe*, Arba, episcopatu, & vino excellens. (c)

3.) *Pago*, Paganorum insula, falem coctilem suppeditat. (d)

D 2

4.)

(a) Vocatur in documentis episcopus Biduauienfis, nuncque Antibariensi, olim Ragusienfi suberat. Anno 1686. Turca urbem hanc oppugnauit; capere tamen non potuit. Defenditur eadem ex arce illi imminenti egregie munita.

(b) Praeter campos, nemora, pascua, frumentum, fert vinum, caseum, & vellus, equos quoque habet, vngulae natura durissimae, soleis minime egentes. Ab anno 1430. Venetis paret. Antea iuris fuit Hungarorum. Habebat peculiare comites, qui, in vicinos quoque pagos dominationem exercebant, quod ex diplomate Sigismundi anno 1412. euulgato, apud *Kercselich l. cit. pag. 209.* prostante, cognoscitur.

(c) Habebat olim peculiarem etiam comitem, quem ciues, vi priuilegii sui, eligebant. Ab anno 1430. Venetorum sub dominatione est. Episcopus hodiernus est RAPHAEL SZENTIVANYI, de eadem.

d) Iadertini etiam sui iuris esse adseuerabant, & a Sigismundo imperatore repetebant. Quia temen

- 4.) *Grande*, seu Isole grosse, olim Lantanum, seu insula S. Michaelis, ultra est in medio.
- 5.) *Lefina*, *Pharia*, cum ciuitate, portu, & episcopo ornata (e). Ceterum, insula abundat oleo, ac vino, non item frumento (Episcopum Phariensem rex Hungariae solet nominare.)
- 6.) *Brazza*, Bratia crebris portubus gaudet, nautis laudata, quod eis res ad viuendum necessarias suppeditet. (f).
- 7.) *Lissa*, Lissa, priori subiecta, quae, cum veterum Issa, eadem esse censetur (g), infra in pelagus recedit, duobus portibus instructa, ceterum, fere omnium, praeterquam vini, inops.
- 8.) *Curzola*, Corzula, quondam Corcyra nigra, alueo angusto, a ditione Ragusana di-

rex hic precibus eorum deferre nolebat, propterea, ab eo, ad Venetos, Dalmatiae inhiantes, defece-
rant. De iure Venetorum in eandem aliqua *Lucius Lib. III. cap. 12. pag. 230. & seq. adigit.*

(e) De Pharensi episcopatu, eiusque ortu & incunabulis, disputat *Lucius l. cit. Lib. III. cap. 13.*

(f) Refertur inter maiores Dalmatiae insulas. Habet vicos complures, siluas & agros praestantes. Praetor, quem hic Venetae ponunt, domicilium habet in oppido a S. Petro denominato. Episcopus, qui in insula est, Ragusano suffragatur.

(g) Qua de re disputat *Lucius Lib. I. cap. 1. pag. 17.*

diremta, & vrbe cognomine, episcopatu, atque marmore cognita. (b)

§. 20.

DALMATIA RAGVSANA in extremum retrusa meridiem, arctis in continenti, & insulis, continetur limitibus. Incolae Slauico partim, partim Italico vtuntur idiomate. (i).

I. In CONTINENTI Ragusani iuris sunt :

- 1.) *Ragusa*, Ragusa vrbs ampla, permunita, formae elegantis, sedes est reipublicae, & archiepiscopi; portu, ac propugnaculo S. Laurentii aucta. (k)

D 3

2.)

(b) Est vrbs elegans, cum basilica antiqua, in qua multi Itali se deposuerant. Ladislaus rex Apuliae, vt in Dalmatiam, Venetis non repugnantibus, transfretare, & regno Hungariae potiri potuisset, vrbein, & insulam Venetis vendidisse anno 1402. dicitur. *Lucius Lib. V. cap. 4. pag. 419.*

(i) Regitur ad formam reipublicae Venetorum, per rectorem, decemviros, & magnum consilium. Equestris ordo olim potens erat, & amplis libertatibus praeditus. Ciues omnes sacra Romano! Catholica profitentur, tolerantur tamen ibi Armenii quoque, & Mahometani. Viunt vero ciues in primis ex mercatu, quem, per Turcicas prouincias, ingenti cum lucro instituunt. Turcae pro protectionis beneficio certum tributum mittere solet.

(k) Vsq; ad cladem Mohacsianam regibus & sacrae coronae Hungaricae, suberat. *Istuanfius Lib. II. pag. 29.* In epistolis Matthiae Coruini prostant

- 2.) *Graenosa*, Graufosa, S. Croix, locus amoenus, Ragusanorum hortis voluptariis relictus, portum habet orae huius optimum.

II. Inter INSVLAS Ragusanis obsequuntur.

- 1.) *Sabinocello*, Sabinocella, peninsula, in qua Stagno, Tittuntum, vrbs episcopalis populosa & bene munita.
- 2.) *Meleda*, Mlit, Melita, insularum Dalmaticarum, in mari Adriatico extrema, vino pomisque citreis, & aurantiis copiosa. (l)

§ 21.

DALMATIA TVRCICA, per HERCZEGOWINAM, seu DVCATVM SABBAE, a Bosnia, ad Albaniam prorogatur. Herczegovi-

aliquot epistolae, ex mandato regis ad urbem hanc exaratae. Vrbs alias est antiqua & ante Christum natum condita. Auram habet sanam, sed agrum sterilem, &, quae ad victum sunt necessaria, maiori ex parte, ex vicina Turcica ora procurat. Ceterum, libertatis tuendae adeo est tenax, ut, aliquot tantum horis, interdum portas urbis apertas habeat.

(l) Florebat initio saec. XVI. hic Ludouicus Tubero, Benedictini ordinis abbas, commentarioque erudito historiam sui temporis exposuit. Vid. *Bandurini animaduersiones in Constantini Porphyrogeniti libros de thematibus* &c. T. XVIII. (editionis Venetae pag. 42. seq.)

govina olim comitatus Chulmiensis vocabatur, pertinebatque ad Bosniam. Stephanus Co-
facius, a Friderico III. titulo ducis obten-
to (ideo Chulmia Herzogovina, ducatum
latine dixeris, appellata) in memoriam S.
Sabbae, & Simeonis Seruiae & Rasciae regis
filio, monacho primum, postea archiepisco-
po Seruiae, iterum monacho insigni fama
pietatis, ducatum S. Sabbae nominavit (m).
Occurrunt hic :

- 1.) *Dumum*, Delmium, Dalminium, nobilissi-
ma quondam Dalmatiae vrbs, hodie pro-
pius ad vici, quam ad oppidi formam, ac-
cedit. Habet tamen episcopum, cuius prae-
ful iam Dumnenfis, iam Crainensis (limi-
taneus) Chumnenfis item, Chulmenfis epi-
scopus vocatur.
- 2.) *Clinowo*, Clinouia, oppidum elegans inter
Cliffam, Bosniamque situm.
- 3.) *Trebigne*, Tribunia in meridiem reiecta,
tenuis quidem nomine tamen episcopali
nobilitata est.

D 4

4.)

(m) Historiam ducum Sabbae & comitum Chul-
miae breuiter expositam deprehendes in Caroli du
Fresne Illyrico veteri & nouo cap. XI. & XII.

- 4.) *Antivari, Dulcigno: Scutari (n) atque Drivesto (Drivesto) (o) oppida Dalmatiae, agro Albaniae sunt inserta.*

§ 22.

Adiiciatur vrbium praecipuarum in Illyrico Hungariae tabula.

- 1.) Archiepiscopus catholici numerantur III. *Iadrensis, Spalatenfis, Ragusanus*; quibus Carolinici Graeci ritus in Slauonia, adnecti potest.
- 2.) *Episcopus* catholici, qui suis suffragantur archiepiscopis, diuersi numerantur:
 - 1.) *Iadrensi*, archiepiscopo suffragantur III. *Anfarenfis, seu Anfariensis, Vegliensis, Arbenfis.*
 - 2.) *Spalatenfi*, archiepiscopo subfunt XII. *Traguriensis, Scardonensis, Tinnensis seu Climenfis, Nouienfis, seu Non-*

(n) Scutariensis episcopus EMERICVS KRISTOVICH erat vsque ad annum 1777. quo ad Csanadiensem episcopatum est promotus.

(o) Olim ad inclutam Spanorum gentem pertinebat, quae ab Andrea quodam anno 1366. mortuo, ortum ducebat, *du Fresne in Illyrico vetere & nouo cap. XIX.* Episcopus Drivestanus Antibarenfi metropolitae subest. Vsque ad annum 1777. episcopi Drivestani honoribus functus est IGNATIUS NAGY de Sellye, hoc vero anno Alnus episcopus est renunciatus.

nenfis, Sebenicenfis, Temnenfis feu Dumenfis, Seguienfis, Almiſienfis feu Almi-
nienfis, Macarienfis, Pharenfis feu Leſinen-
fis, atque Vouadrenfis. 3.) *Ragufini* ar-
chiepiſcopi ſuffraganei ſunt IX. Stagnenſis,
Tribunicenſis, Roſonenſis, ſeu Riſanus, Cat-
tarienfis, Biduanenſis, Bratienfis, Corzulen-
fis, quibus Scutarienfis, Dulcinienſis, in
Albania adneſtuntur. (p)

3.) *Episcopatus* Graeci ritus; ſub *Carloviczenſi*
archiepiſcopo, in Slauonia & Hungaria X.
numerantur: Petri-Varadienſis, Temesua-
rienſis, Aradienſis, Budenſis, in Slauonia
Pacratienſis, & Coſtanouicenſis. (q)

4.) *Metropoles*: *Zagrabia*, Slauoniae totius;
Carſtadt, Croatiae; *Zeng*, Dalmatiae Hunga-
ricae; *Zara*, Dalmatiae Venetae; *Raguſa*,
Dalmatiae Ragufanae, *Eſzék*, Slauoniae.

5.) *Ciuitates liberae*, atque *regiae*, Caproncza,
Criſium, Segnia, Varasdinum, Zagrabia,
& Caroloſtadium.

6.) *Oppida militaria*, Slauoniae. 1.) In *praefeſtu-
ra Draui*, & *Danubii*: *Eſzek*, Petrivaradi-
num, *Carlovicz*, 2.) In *praefeſtura Sui*:
Mitrowicz. *Ratzka*, *Brod*, *Gradifca*.

D 5

7.)

(p) De ſuffraganeis archiepiſcoporum Dalmatiae
legi poteſt Thom. archid. Spalat. l. cit. c. 5. p. 549.

(q) Haec paullo aliter ſupra §. 6. litt. K. ex
regio regulamento ſunt expoſita.

- 7.) *Oppida militaria*, Croatiae & Dalmatiae Hungaricae. 1.) In *praefectura Varasdiensi*, Varasdinum, Caproncia, Crisium, Ivanicum, Fanum S. Georgii, Petrina. 2. In *praefectura Caroloftadiensi*, Caroloftadium, Crifanicium, Barillovicium, Schichelburgum, Sluin, Oguli, Zeng, Ottfchach, Lycanus, & Corbauienfis comitatus, Zwonigrod.
- 8.) *Portus*, Bocari, Zeng, Zara, Sebenics, Traw, Ragusa, Veglia, Lesina, Liifa, Brazza, S. Croix.

COMPENDIOLVM
REGNORVM
GALLICIAE & LODOMERIAE
GEOGRAPHICVM.

COMPTON & CO
RUGGERS
GALLICIA & LUDOMERIA
GEOGRAPHIC

COMPENDIOLVM

REGNORVM

GALLICIAE & LODOMERIAE

GEOGRAPHICVM.

§ I.

GALLICIAM, seu HALLICIAM (a) &
LODOMERIAM, quam & Wlodome-
riam

(a) Galliciae vocabulo vtuntur reges Hungariae in titulis suis & diplomatibus, Poloni, Haliciam vocant. Notandum tamen est, regna haec, non esse ibi quaerenda, vbi saeculis XIII. XIV. & XV. Gallicia & Lodomeria prostabant. Olim eadem complectebantur Russiam, quam rubram vocamus, Podoliam, Volhiniam, & nonnullas adhuc vicinas provincias. Ab anno vero 1772. ad Galliciae & Lodomeriae regna referuntur, Russia rubra integra, pars Podoliae illi vicina, vsque ad amnem Podorcze, Craçouiensis, Sendomiriensis & Lublinensis

riam dicunt (b), veteris Sarmatiae partes,
Au-

palatinatum partes, quae inter Carpatum & fluuios Vistulam, & Sana iacent. Galliciae & Lodomeriae regna, alias regnum Russiae S. Coronae Hungariae subiectum in antiquis diplomatibus vocantur, & qui regum Hungariae potestate, regnis his regendis, praeficiebantur, Waiwodae, Capitanei, Rulzciae, Russiae, totius regni Russiae (scilicet Hungaricae, vel ad Hungariam spectantis) vocantur, apud Franc. Carol. Palmam in der Abhandlung von den Titeln und Wappen, welche Maria Theresia als apostolischen Königin in Ungarn führet pag. 63. seq.

(b) Lodomeriam vocant reges Hungariae, in titulis suis & diplomatibus, Polonici scriptores, Wlodomeriam. Poloni, vt & Lithuani, vt iura regum Hungariae in regnum hoc inuoluerent, & incerta redderent, Lodomeriam; in palatinatus aliquot, diuiserunt. Ipsam vero prouinciam, seu terram, quae in specie Wladimirienlis vocabatur, nunc Chelmenfem, nunc Luccensem adpellabant. Joannes Dlugossius (qui anno 1480. decessit) in historia Poloniae Lib. III. p. 272. ad annum 1073. Terra inquit, Chelmenfis, quae prius Wladimirienfis vocabatur, nunc utroque nomine, abrogato, Lucensis appellatur; regio erat in eam diem diues, & opulenta, frequentes habens vicos & oppida pauca erant munita. Wolyn praecipua in ea vrbs erat, de qua idem Dlugossius Lib. I. pag. 18. seq. habet. Vezew (fluuius) cuius font ex syluis Grodek, villa, Podchorzyce, ostia in villa Grodek, ubi prius antiquitus castrum Wolin, a quo uniuersa terra Wolynska appellatur, erat, quae nunc Chelmenfis & Luccensis nominatur.

Haec ex Dlugosso eruit auctor der kritischen geographischen Untersuchungen über Rußland in Joh. Georg. Meusel Geschichtsforscher III. Theile. (Halis

augusta MARIA THERESIA anno 1772.
iure postliminii occupauit. (c)

§. 2.

Terminatur omnis haec regio austrum versus, Moldauia, Transiluania, & Hungaria, qua ad occasum vergit, Vistula flumine, Sandomiriam vsque; hinc plaga boreali, per Zamosciam, Rubissouiamque ad Bugum procedit; inde, aduerso flumine, paullulum progressa, pergit incurua ad ortum, seque ad Brodum molliter fastigiat, dum ab vrbe Zbaras, per extrema Podoliae, secundo amne Seres, ad Tyram procurrat.

§ 3.

Fluuii praecipui numerantur septem:

- 1.) *Vistula*, die Weichsel, quae prouinciam nuncupatam, a Polonia minore distinguit. (d)
- 2.)

1776. in 8.) pag. 4. qui simul addit, a tribus praecipuis arcibus Wolino, Wladimiro, & Chelmia, totam regionem, diuersa nomina, diuerso tempore, fortitam esse.

(c) Ex illis, quae iam praemissa sunt, evidens est, augustam reginam, ex regno Lodomeriae fere nihil recepisse, ex Galliciae vero regno, partem maiorem Podoliae, Polonis & Lithuanis reliquisse. Loco huius, partis Podoliae, & Lodomeriae, partes palatinatum Cracouiensis, Sandomirienensis, & Lublinensis, inter Carpatum, Vistulam, & Sana fluuios positas, a Polonis accepit.

(d) Polonis Wisla audit, Vandalus quoque a nonnullis vocatur, ut & alba aqua, de quo plura

- 2.) *Dunaiecum*, Dunavec, Dunaieck, in Hungaria ortus, in Vistulam cadit. (e)
- 3.) *Sana*, die San, ex Carpati radicibus scaturiens, apud Sendomiriam Vistula commiscetur. (f)
- 4.) *Bugus*, Bug, ex Russia rubra in Vistulam peraeque exoneratur. (g)
- 5.) *Seres*, Seres terminator regionis, quoad Podoliam vergit.
- 6.) *Tyras*, der Niester, emanans ex Russiae rubrae lacu, in Pontum labitur. (b)
- 7.) *Pruthus*, die Pruth, in Carpato Pocutiae exortus, per Moldauiam, in Danubium prope-
rat. (Addi potest octauus, Podroz, qui par-

legi possunt apud Dlugoffum hist. Poloniae Lib. I. pag. 9.

(e) *Dunaiec* duplex est, albus & niger, uterque vero apud Scepusienses oritur, inde in Galliciam defluens, apud oppidum Opatoveza, Vistula recipitur. In *Dunaicum* vero *Poprad*, peraeque in Carpato apud Scepusienses ortus, inter vetus & nouum Sandecum, illabatur. Dlugoff. l. cit. pag. 11. Atque, hi tres flumini sunt, qui, ex Hungaria in boream defluunt, reliqui, quotquot in Hungaria scaturigines habent, & qui aliunde eo deferuntur, in Danubium se exonerant.

(f) Defluit per Russiam rubram, vnde in Sanderouensem oram venit. Dlugoff. l. cit. pag. 11.

(g) Est nauigabilis alias, & paludibus multis interruptus, defluit etiam versus boream, Martin. Cromer. de rebus Poloniae Lib. XII. p. 308.

(b) Graecis Trifanis, Tartaris Turlo, de quo Dlugoff. l. cit. pag. 17.

partem Podoliae ad Galliciam adplicatae, ab illa parte, quae Polonis est relicta, discernit. (i)

§ 4.

Quantum ad naturalem Galliciae & Lodoniae statum adinet:

- 1.) Regio, qua Carpati iuga contingit, ante alias, asperior est, de cetero, solo laeta, & sicuti hominum, pari modo brutorum animalium perfoecunda genitrix. (k)
- 2.) Res, quae horum regnorum in agris crescunt, sunt: ex *vegetabilibus*, omnis generis frumenti, herbarum, lignorumque admiranda multitudo; ex *animantibus*, boues oppido pingues, equi durabiles, ouium, porcorumque greges innumeri, diuersa ferarum genera, apes, cetera; ex *mineralibus*, cuprum,

(i) Legi potest edictum augustae reginae 1772. die 11. sept. in Galliciae regno publici iuris factum.

(k) Solum in regnis his variat. Silesiae & Carpato vicina regio, quae ad Poloniam antea pertinebat, montosa est, sterilis, & pascuis magis fauens, quam agriculturae. Russia rubra fabulosa quidem est, sed fertilis, exceptis locis nonnullis ad Carpati radices retrusis, Podoliae pars, quae ad Galliciam, refertur, est fertilissima, graminis, cereris, mellis & piscium feracissima. Abundat ergo bobus, ouium gregibus, cera praestantissima, & pellibus, de

prum, plumbum, ferrum, ac imprimis sal multiplex, maxima in copia. (l)

- 3.) Incolas, regionis, in Polonos, & Russos
(m) merito dispescueris, in queis Iudaeorum

qua re plura apud Matthiam a Michowia in descriptione Sarmatarum Asianae & Europianae, & eorum, quae in eis continentur. (Cracouiae 1521. in 4.)

(l) Salem Poloni atque Lithuani amplius ex ditionibus suis habere nequeunt, adeoque, a vicinis, in primis tamen ex Gallicia & Lodomeria, emere necessum habent. De salinis Velitzkensibus, & Galliciensibus, suo loco, nonnulla adducentur. Ex ditionibus augustae reginae plus fere salis prouenit, quam ex reliquis regionibus, quae in Europa prostant. Facile certe, mediam fere Europam, sale augusta regina providere posset, in primis, si pluribus adhuc in locis eosdem ex terrae visceribus eximere placeret.

(m) Ante saeculum XV. fere soli Russi in utroque regno deprehendebantur, postea, coloniae multae, ex Polonia & Lithuania, eo deducebantur, & bona, fundique Polonis, atque Lithuanis conferebantur. Noui hi heri, colonos, libertatibus, quibus ab antiquo tempore gaudebant, sensim exuebant, eosque, in miseram illam seruitutem, in qua Polonici, atque Lithuanici coloni deprehendebantur, detrudebant. Inde, motus varii, & bella intestina, orta sunt, & propterea, saeculo superiori, Vkrainenses, a Polonis desecerant, quod ex historia notum est. Anno 1776. deprehendebantur in utroque regno, ciuitates 254. oppida 57. pagi 6395. domus 486081. incolarum sacris Christianis addictorum 2436596. Iudaeorum vero, 144200. adeoque, omnium Christianorum, ac Iudaeorum, 2580796. Ultimo bello Russo Polonico Turcico, regna haec,

rum magnus reperitur numerus (*n*). Miles, ex Germanis, Hungarisque, maxima parte constat (*o*).

- 4.) Sermo, cum Polonorum, tum Rufforum, regna haec incolentium, ne quid de Germanis, Hungarisque dixerim, est originis Sarmaticae, seu Slauonicae (*p*). Viri nobiles, latinam pariter, ac Gallicam probe callent linguam, breui vtramque Germanica mutaturi.

§ 5.

Ne status ciuilis regnorum praetereatur, notetur:

E 2

I.)

multum sunt passa, & multi homines solum patrium deferere coacti sunt. Facile regnum vtrumque 3000000. hominum sustentare posset, in primis, si artes & commercia in florem ibidem eueherentur.

(*n*) Judaeorum numerus in dies diminuitur, sapientibus, quas augusta regina, in regnis his, perfert legibus. In eo vero in primis laboratur, vt matrimonia eorundem impediantur, &, ne diuersoria, popinae, & alia beneficia, illis locentur amplius.

(*o*) Leguntur milites etiam praeclari ex vtroque regno. Fortes certe incolas Galicia, atque Lodomeria habet, laboris & inediae patientes, adeoque ad tractanda arma aptos.

(*p*) Ruthenicus sermo proxime accedit ad Sluicum, qui in Sarosienfi, Zempliniensi, Vngvariensi, & aliis, superioris Hungariae comitatibus, ad Carpatum positus, in vsu est. Moribus quoque & viuendi ratione, Rutheni nostri, in his comitatibus

- 1.) Regimen hic sensim formam monarchicam induit. (pp)
- 2.) Administratur augustae MARIAE THERESIAE imperatricis, atque reginae apostolicae nomine, per summum praetorem, (nominatur publicis in scriptis commissarius, plenipotentarius & gubernator regnorum Galliciae & Lodomeriae) (q) atque diuersa bono publico procurando instituta collegia (r).
- 3.) Ordines provinciarum quadruplicis sunt generis. 1. Ecclesiastici, quo archiepiscopus,

degentes, proxime ad Russos, Russiam Hungaricam incolentes, accedunt, quod documento est, transisse non paucos Ruthenos, ex Russia, in Hungariam cum Theodoro Kériatovichio, aliquos ante, alios post eundem, dum adhuc Gallicia & Lodomeria re-gibus Hungariae obsequebatur.

(pp) Antiqui principes Russorum, quorum multi erant, in hac, vicinisque regionibus, fere plena potestate gaudebant. Audiebant tamen in rebus arduis consilia & opinationes procerum, seu provincialium, quod ex Nestore domestico rerum Russicarum scriptore, p. 235. doceri potest.

(q) Duo vero illorum sunt, alter res ciuiles dirigit, alter vero bellicas. Prioris ordinis gubernator nunc est AVGVSTVS comes de AVERS-PERG, posterioris vero comes JOSEPHVS de SISKOVICS.

(r) Summum collegium est Leopoli, quae metropolis est Russiae Hungaricae atque Lodomeriae, ubi summus praetor regis praest. Cancellaria vero regno-

- pus, episcopi, abbatesque pertinent. 2.) Magnates diuersorum graduum. 3.) Nobiles, quorum tamen numerus, in dies minuitur. 4.) Ciuitates ad modum Hungarorum. (j)
- 4.) Reditus, si prouida accefferit, vt facile est coniectu, rerumpublicarum cura, facile ad quinque milliones florenorum, ex his regnis haberi poterunt. (t)

E 3

5.)

regnum horum, cum Bohemica, nunc coniuncta est, communemque habet cancellarium.

(s) Prisca aetate, praeter clerum, equestris ordinis viri, quos Boiarios vocant, in regnis Galiciae & Lodomeriae deprehendebantur. Comites, barones, illis, vt Polonis, & multis aliis populis, ignoti erant. Principibus illi tantum adnumerabantur, qui hic aliquem principatum tenebant, quod ex Nestore scriptore Ruslico saeculi XII. luculente doceri poterit.

(t) Reditus praecipui sunt, ex sale, bonis, quae ad fiscum deuoluuntur, tributis, vestigalibus, qui, si commerciis & artibus prouinciales operam dederint, multum possunt augeri. Vestigalia a rebus, quae in ditiones Austriacas deuehuntur, & inde adferuntur, multum sunt commercii promouendi causa, anno 1776. diminuta. Si quis praeterea incola, vnus nonnisi Joachimici nummi censum, quouis anno praestaret, longe maior, quam 5. millionum florenorum summa iam inde prodiret,

- 5.) Vires autem sic accrescunt pedetentim, ut proxime quinquaginta superaturae sint armatorum millia. (u)
- 6.) Religio Romano-Catholica, & Graeca, (x) principem habet his in terris locum, nec tamen Augustanae (& Helveticae) confessionis fociis denegatur religionis exercitium.
7. Regnat hodie, inde ab anno 1772. mense octobri, MARIA THERESIA, Romanorum imperatrix, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae &c. regina. Feliciter!
- 8.) Heres est *Iosephus II.* Romanorum Imperator, Germaniae rex. Viuat!

§ 6.

Iuuat aliquid eorum adhuc addere, quae ad historiam Galliciae & Lodomeriae pertinent. (y) Ruffi, qui versus meridiem & propius

(u) Ex numero incolarum & prouentuum regis supra adducto, facile erit colligere, quanti milites stipendio principis in regnis his ali possint. Munienda etiam erunt aliquot loca, & praesidio, apparatusque bellico instruenda.

(x) Graeci ritus alii iterum sunt *uniti*, alii vero *dissidentes*. Ante saeculum XIII. pauci Rom. Catholici in regnis his deprehendebantur.

(y) Auctor hac de re pag. 590. nihil habet, cum aliunde raro regnorum descriptioni, historiam subnectere soleat. Quia tamen res Galliciae & Lodomeriae

pius ad Carpatum, ac Borystenem habitabant, prisca aetate, celebriores erant, quam illi, qui domicilia propius ad septentrionem habebant. Pauci tamen sunt, qui res eorum gestas in monumenta retulerunt. Inter Russicos quidem scriptores, principem sibi locum vindicant, Nestor, monachus claustrī Theodosiani Kioviensis, & continuatores eius (2). Inter Polonicos vero, praeter Vincentium Kadlubko, (a) & Martinum Polonum (b); Ioannes Longinus, seu Dlugoff, canonicus Cra-

E 4

co-

valde sunt obscurae & perplexae, Hungariae vero ciues easdem ignorare dedecet: tribus, si eas verbis attigero, & fontes indicauero, operae pretium futurum me esse existimo.

(2) Opus hoc Russica lingua conscriptum, saepius transcriptum, & variis additamentis variorum virorum interpolatum est, antequam typis euulgaretur. Joan. Benedictus Scherer illud in Germanicam linguam transtulit, & Lipsiae 1774. in 4. cum orbe litterato communicauit. De auctore, annalibus eius, eorumque continuationibus, erudite commentatur, Aug. Luduig Schlöczer in der Probe Russischer Annalen.

(a) Episcopus Cracouiensis scriptor saeculi XIII. fabulosus, cuius historiam Polonicam, cum commentario Dlugoffi historiae Polonicae Lipsiae 1712. recūsae T. II. adnexam deprehendes.

(b) Hic eruditus parum notus est: meminit tamen eius auctor recitationis academicae, de ortu regiae dignitatis in Polonia (Lipsiae 1754.) & Joh. Georg. Meusel in des Geschichtsforscher III. Theile.

couiensis, nominatusque archiepiscopus Leopoliensis (c) Matthias Miechovszky (d) & Martinus Cromerus (e). Inter Lithuanicos autem, Matthias Ossostovicius Striykowszky (f), & Albertus Vijuk Kojalovics (g). Russo-
rum horum res, vsque ad saeculum IX. perplexae sunt, & incertae. Magnus eorum princeps,

(c) De quo Meusel l. cit. III. Thel; p. 1. & Bibliothecae historico selectae Struvio Buderianae T. II. 1509. Legi quoque potest Braun in scriptoribus Poloniae & Prussiae (Colon. 1723. in 4)

(d) Medicus, astrologus, & historiographus Polonorum celeberrimus, circa annum 1456. in lucem editus, anno vero 1523. mortalitate interceptus, de quo Joan. Georg. Meusel Geschichtsforscher in III. Thel, p. 7. & Braun l. cit.

(e) Episcopus Varmiensis mortuus 1589. de quo Okolszky in orbe Polonico T. I. pag. 499. seq. Braun l. cit. Historiam eius, aliqui, Dlugosso anteponunt, mihi vero eodem longe inferior esse videtur. Editio, qua vtor, anno 1555. Basiliae procurata est.

(f) Canonicus Miedniczensis in Samogitia, Lithuanicarum rerum scriptor antiquissimus & optimus, in Chronica Lietawska, Polonica lingua conscripta & nuper recusa.

(g) Fuit ex societate Jesu, historiamque gentis suae duobus tomis in 4. conscripserat, quorum prior Dantisci 1650. posterior vero Antuerpiae 1669. in lucem poodiit. Vterque rarus est, mirumque, quod nemo hucdum sit inuentus, qui opus multo labore conscriptum, recudisset. Habet plurima ex Dlugosso, & ex Striykovszkio.

ceps, cui plurimi alii Russici principes suberant, Kioviae sedem habebat (b). Hungari, circa annum 889. a Pacfinatis alterum deuicti. sedesque nouas querere coacti (i), in Russicas prouincias, nemine repugnante, transierunt, & in illis, decem per annos, vndique tuti & quieti morabantur (k). Superato dein Carpato monte, in regionem eam praestantissimam, se inferebant, quae, ab illis, Hungaria est denominata (l). Expeditionis huius comites fuere Russi nonnulli, Carpato vicini, quibus itinera in Hungariam haud

E 5

igno-

(b) Quod ex Nestoris qui ibi degebat, annalibus passim cognoscitur. Pagina certe 52. ad annum 882. sequentia refert. Und Oleg reierte in Kiew, und Oleg sagte: diese Stadt soll die Mutter aller Russischen Städte werden, &c.

i) Constantinus Porphyrogenita de administrando imperio cap. 37. seq. & Georg. Pray in annalibus Hunnorum, Auarum, &c.

(k) Non est ausus haec diffiteri Nestor in suis annalibus pag. 53. Anonymus quoque Belae regis notarius scriptor saeculi XIII. de quo Pray in dissertationibus historico criticis in annales veteres Hunnorum &c. p. 71. seq. cap. 7. seq.

(l) Nestor l. cit. Hierauf vertrieben die Ugrer (Hungari) die Wosochen (Maharenses) und eroberten das Land, und wohnten mit den Sclawen zusammen, nachdem sie solche überwunden hatten, und es wurde daher das Ugrische Land genennet. Conueniunt cum his ea, quae anonymus Belae regis notarius cap. 12. 13. refert.

ignota fuisse videntur. Hi fidei suae Hungaris comprobatae, illa tulerunt praemia, quod ad Carpati radices sedes acceperint, ciuitateque Hungarica primi donati sint (m). Post complures principes, Hungaris, atque Polonis vicinos, Wladimir circa an. 980. inclaruerat. Obedientes is habebat Russos plurimos, Kioviaeque domicilium sumferat. Ex tribus vxoribus 12. filios sustulisse dicitur. (n) Illo extincto, Russiae huic, decem obtigere principes, in quos magnus princeps Kioviae degens aliquid potestatis habebat. In eo in primis elaborandum ei erat, vt, diuersi, principes & reguli Russiae, concordēs viuerent, neque alter alteri bellum obmoueret, quin potius coniunctis viribus, se suosque, aduersus hostes quoscunque tuerentur. (o) Exarsērant tamen
sae-

(m) „ Anonymus Belae regis notarius c. 10. simi-
„ liter multi de Ruthenis, Almo duci adhaerentes,
„ secum in Pannoniam venerunt, quorum posteritas,
„ vsque in hodiernam diem, per diuersa loca, in Hun-
„ garia habitat.

(n) Obiit anno 1615. Nestor l. cit. pag. 96-116.
Dlugossus in histor. Pol. Lib. II. pag. 144. Videtur
Dlugossus annalibus Russorum antiquis vsus esse,
Thurocz, contra ea, Bonfinius, & reliqui rerum Hun-
garicarum scriptores, res Russicas, quod dolendum,
valde raro adtulerunt.

(o) Post hunc, Iaroslav iterum toti huic Russiae
imperabat, eamque anno 1054. decedens, inter sex
filios suos diuidebat. Maximus natu Isiallaw, ma-
ximū principatum Kioviensem, & potestatem ali-

saepius inter eos bella ciuilia grauiā, mox-
que non pauci videbant sibi necessitatem esse
impositam, partim in aliorum principum clien-
telam concedendi (p); partim vero aliunde
principes euocandi, in eosque rerum summam
transferendi. Hungari, post aliquot expedi-
tiones in Russiam susceptas, eos experti sunt
rerum successus, vt Galliciae & Lodomeriae
duos insignes principatus sui iuris efficerent,
& in regna, procedente tempore, multis prouin-
ciarum aceffionibus locupletata, commutarent.
Ab aetate Andreae II. qui primum ipse Galli-
ciae & Lodomeriae, regna regebat, deinde,
al-

quam in fratres suos consequebatur. Ita enim Ia-
roszlav morti vicinus filios suos alloquebatur: nun
sege ich meinen Sohn, und euren Bruder Isiaslawen zu
meinem Thronfolger, diesem gehorchet, so wie ihr mir
gehorchet habt, und derselbe soll bey euch meine Stelle
vertretten. Et paullo post: zu Isiaslawen aber sagte
er: wenn jemand deinen Brüdern unrecht zu thun suchet,
so siehe dem bey, welchem man zu nahe tritt. Dlu-
goff. Lib. III. pag. 238. Similis forma imperio-
rum apud vicinos Polonos, Hungaros, atque Bo-
hemos obtinebat. Apud Polonos, Monarchae, Po-
lonorum reliqui principes suberant, apud Hunga-
ros vero & Bohemos, principes regii, tertiam par-
tem regni tenentes, regibus suis etiam obseque-
bantur.

(p) Matthias a Michouia, apud Pistorium in scri-
ptoribus rerum Polonicarum: Parebat Halitia, seu
Gallicia, ducibus Russiae, qui, in plures partes di-
uisi, alii Hungarorum, Polonorum alii auxilia, (ad-
de imperia) sequebantur.

alteri filio Colomanno, ab ordinibus expetito
 cefferat (*q*) reges nostri, Galliciae simul & Lo-
 domeriae reges fuerant (*r*), regnaque haec sub
 imperiis suis, ad Sigismundum imperatorem
 vsque conseruarunt. Casimirus III. rex Po-
 lonorum, cui Ludouicus I. eius ex sorore
 nepos, rex Hungariae, Russiam iuris Hungari-
 ci, vsque ad extremum suae vitae diem, cer-
 tis legibus cefferat, postquam plures e-
 tiam prouincias Russicas sub suam redegisset
 potestatem, titulis, quibus, ante eundem, reges
 Poloniae utebantur, anno 1346. nouos, vide-
 licet Russiae domini & heredis addidit. (*s*)
 Adeoque 100. & aliquot annis, reges Hunga-
 riae, prius, pro regibus Galliciae & Lodomeriae
 habebantur, quam reges Poloniae, pro domi-
 nis & heredibus Russiae (*t*). Maria I. &
 Sigismundus maritus eius, bellis internis, ex-
 ter-

(*q*) Andreas II. ita ad Innocentium III. Ponti-
 ficem scribit: Nouerit sanctitas vestra, quod Hali-
 ciae principes, & populus, nostrae ditioni subiecti,
 humiliter a nobis postularunt, vt filium nostrum
 Colomannum, ipsis in regem praeficeremus.

(*r*) Andreas II. primis statim annis, titulis his
 est vsus in diplomatibus & priuilegiis, quae con-
 cedebat. In diplomate anno 1207. apud Daniel.
 Farlat in Illyrico sacro T. III. pag. 237. occurren-
 te, regnorum horum nomina iam deprehenduntur.

(*s*) In volumine legum, seu constitutionum Po-
 lonicarum Part. I. p. 2.

(*t*) Ne quidem ipsi reges Poloniae, regibus Hun-
 gariae, titulum hunc dubium faciebant.

ternisque impliciti, hostes novos, quos omnium minime metuebant, acceperant. Ex vna parte inquieti Poloni, quibus non suserat principes hos, iure in totum regnum Poloniae spoliare (u), ex altera vero, Lithuani, in Russiam Hungaricam, nulla praemissa belli denuntiatione, se inferebant, eamque, nemine resistente, facile subiugabant (x). Repetebat quidem Sigismundus postea, ab adfines suo, Galliciam & Lodomeriam, partim per crebros legatos, quos in Poloniam mittebat, partim in congressibus compluribus, qui vtriusque principis auctoritate apud Scepusienses instituebantur, & quibus vterque princeps bis intererat: verba tamen sola dare videbantur Poloni, Hungaris, qui, armis, iura sua vindicare, etiamsi voluissent, non poterant. Nunquam

(u) Notum est ex historia Poloniae, Polonos, Ludonico I. Hungariae & Poloniae rege, adhuc viuente, promississe, se, post fata eius, nullum alterum principem, quam Sigismundum, pro legitimo rege & herede agnituros. Sigismundus iure sanguinis id regnum etiam sibi vindicabat, cum, mater eius Elisabetha, neptis fuerit Casimiri III. illius, qui, ultimus ex Piastis masculis, apud Polonos, regnabat; quae omnia ex archidiacono Gnesnensi, Dlugosso, Cromero, & variis diplomatibus, doceri possunt.

(x) Neque id Dlugossus & Cromerus inficias ire audent. Legi potest prior Lib. X. pag. 68-69-126. posterior vero Lib. XIV. pag. 337. Lib. XV. pag. 359.

quam de eo fuerant solliciti, vt foederis hac occasione percussi, legibus satisfacerent (y). Extincto anno 1437. Sigismundo imperatore, ius sacrae regni Hungariae coronae, in Russiam hanc extinctum esse, Hungaros non credidisse, inde euidens est, quod anno 1440. ea pars ordinum, quae Wladislaum I. Iagellonis filium, ad regnum Hungariae regendum vocabat, idem ius serio adurserit (z). Fecit idem Matthias rex (a); nec doceri potest, seu regem, seu ordines regni apostolici, iuribus his vnquam renunciaffe. Tuebantur illa, quantum inter tot, tantasque procellas bellorum, quibus miserandum in modum, per plura saecula, Hungaria exagitabatur, & fere prostrata est, licuit. Probant id vexilla decem, quae regibus Hungariae, dum diadema sacrum, eorum capitibus imponitur, praeferri solent, in quibus-

(y) Euidencia haec sunt ex Dlugossi Lib. XI. pag. 317. seq. diplomatis, quae Matthias Dogiel codici suo diplomatico regni Poloniae P. I. p. 42. seq. inferuit, & aliis, in praeuia explicatione iurium Hungariae in Russiam minorem & Podoliam inter documenta num. VII. sequent. prostantibus.

(z) Quod patet ex litteris, quas Wladislaus hic, legatis Hungaricis Cracouiae tradiderat, insertis documentis, praeuia explicationi iurium Hungariae in Russiam minorem &c. num. X. pag. 18. adnexis.

(a) Non diffitetur id Dlugossus Lib. XIII. pag. 535.

bus etiam Galliciae, & Lodomeriae insignia depicta deprehenduntur (*b*), nummi, in memoriam coronationis regum apud Hungaros proculsi (*c*), cura, & sollicitudo, in quam, purpurati regis, & reipublicae Polonorum, coniecti sunt, dum legatus Leopoldi imperatoris Lib. B. de Stom de 13. oppidis titulo pignoris anno 1412. Polonis traditis redimendis, agere voluisset (*d*). Adfulsit dein anno 1772. au-

(*b*) Anno 1608. dum Mathias II. coronaretur, Galliciae, Stephanus Palfy, Lodomeriae Georg. Zichy, vexilla praeferebant. Factum idem est anno 1618. 1625. 1655. 1687. 1712. & 1741. dum augusta regina MARIA THERESIA coronaretur, quod ex Jo. Jessen, Petro de Reua, Carolo Carassa, Franc. Wagner, & Schwandtneri scriptor. rerum Hung. T. II. ostendi potest.

(*c*) Distribuebantur nummi aerei & argentei, die, qua coronabantur reges nostri, decem insignia, decem regnorum, quae ad Hungariam, a Stephani V. regis aetate pertinebant, exhibentes, inter quae etiam Galliciae, & Lodomeriae regnorum insignia litteris G. & L. notata, prostant. Carol. Palma Abhandlung von Titeln und Wappen, welche Maria Theresia als apostolische Königin von Ungarn führet, &c. pag. 11. und Wiener Anzeigen. im IV. Jahrgang das XLVII. Stück, p. 377. V. Jahrgang in ersten Stück.

(*d*) „Solliciti erant Poloni, ne Leopoldus receptis 13. oppidis, etiam ad Russiae ducatum, cum Podolia posset habere praetensionem, numeratis 100000. Flor. ut est in pactis inter Ludovicum Hungariae regem, apud Andr. Zalufsky in epistol. hist. familiarum Tom. I. p. 469. seq.

auspicatum illud tempus, quo Gallicia & Lodomeria, ea ratione, qua, in potestatem Polonorum & Lithuanorum, deuenerat, ad obsequia regis apostolici redierat. Maria I. apud Hungaros regnante, regna haec, nec armis, nec pactis, sed fraude Hungaris surripi coeperant, Mariae II. prouidentia admiranda, ac foederibus, ad obsequium eius reducta sunt. Nulla vis, nulla proelia sunt adhita, quia iura regis apostolici euidentia, praesidia ab his petere non habebant necessum. Regebant olim reges Hungariae, regna Galliciae & Lodomeriae, interdum per reges, aliquando per principes, sanguine, aut adfinitate, sibi iunctos, nonnunquam per capitaneos, seu Waivodas. (*dd*).

§ 7.

Diuiditur vniuersa regio, in Galliciam seu Halliciam, & Lodomeriam, regna, illud septem, hoc quinque circulos complectitur, duos item ducatus, Zator scilicet, & Oszwieczim, quorum ille tres, hic quatuor habet circulos, (*e*)

Quod

(*dd*) Reges duo fuerant, principes aliquot fiduciarii, quales fuere Daniel, Ratislaus, Leo, Romanus Russici principes, & vnus Polonus, dux Bouslaus (Boleslaus) Cracouiae & Lodomeriae dux, quod probatur ex tabulis foederis inter Stephanum V. regem Hungariae, & Ottocarum Bohemum anno 1271. procurari, quas Odoric. Rainaldus annalibus ecclesiasticis ad annum 1276. p. 186. inseruit.

(*e*) Anno 1776. vtrumque regnum, in IV. Circulos, 18. districtus diuisum fuit.

§. 8.

Quod itaque ad ducatus primo loco adtinet, ut iam praedixi, est:

I. DVCATVS OSVIETZIM (Oswicenfis) (i.e. Oswiecimisk Kniestwo, das Herzogthum Oszwiczim: seu Aufschwicz) peculium quondam Bohemiae (f) Silesiae confinis (g); in quo.

I.)

(f) Ducatus hic complectebatur interdum etiam ducatus Zator, & Toschec, aliquando vero posteriores duo opponebantur priori. Anno 1179. totum hunc ducatum Miecislaus dux superioris Silesiae consequabatur, eundemque cum Teschiner-si ducatu suo iungebat. Anno 1327. Joannes dux in clientelam regis & regni Bohemiae concedebat, quo anno idem rex Casimiro III. patruo eius, Teschiner-si duci concedebat potestatem, in toto hoc ducatu succedendi, si quidem nepos eius, Joannes, & eius posteris, sine liberis legitimis decederent. Litterae id euincentes prostant apud *Frider. Wilhelm. Sommersberg in scriptoribus rerum Silesiacarum* T. I. p. 804. Mortuo demum Joanne II. ultimo ex posteris Joannis I. duce, uterque ducatus, ad regem & regnum Bohemiae, redire debuisset, Poloni tamen, vi foederum, quae cum duce hoc, in fraudem regis, & regni Bohemiae inue-rant; utrumque ducatum occupauerant, regique Bohemiae, illum, iustis ex causis repetenti, reddere recusabant, quod, in praevia explicatione iurium Bohemiae in Oswicensem & Zatoriensensem ducatus, ex publicis tabulis & documentis, breuiter ostenditur.

(g) Olim ad Silesiam spectabat. Poloni eundem non prius, quam anno 1564. ciuitate Polonica do-

- 1.) *Ofwieczima* , *Ofwieczim* , *Aufchvicz* ,
vrbs ducatus nobilissima, septem lapidibus
a Cracouia, Silesiam versus remota (Vicina
est anni Sola in Viistulam defluenti , praebe-
batque sedem castellano, & starostae, olim
vero ducibus etiam domesticis in arce de-
gentibus (h))
- 2.) *Kantum* , & *Ziviecz* (i) oppida hoc tra-
ctu minus obscura. (His adhuc subnecti
possunt :
- 3.) *Biala* , oppidum versus Teschinensem du-
catum reiectum, quod, ab opposito Bilicz,
solus annis, Biala dictus, separat. (k)
- 4.) *Slonicza* , quod procul dubio, a monte So-
la, quod salem Polonice denotat, nomen
fortitum est. (l))

II.

uabant & in waiwodatus, castellaniasque distri-
buebant. Relicti sunt tamen incolae, penes leges
& iura, quae, a rege Bohemiae, & ducibus suis
acceperant.

(h) Anno 1457. Poloni eam, cum oppidis aliis
& vicis, ad ducatum Ofvicensem spectantibus, oc-
cuparunt.

(i) Reiectum ad Carpatum, quod, quaestus
caussa, Hungari, atque Silesii solent adire.

(k) Incolae plurimi, uti vicinis etiam aliquot in
pagis, sacra euangelica profitentur

(l) Salem habere, & falsos gurgites, oppidum
hoc emittere, Dlugossus iam historiae Polonicae Lib.
I. pag. 54. notauit. In vicinis Carpati iugis, vario
nomine insigniti adhuc montes deprehenduntur,
inter quos noti sunt, Zarnowka, Ossobita, Sucha,
Sadl-

II. DVCATVS ZATORIENSIS, das Herzogthum Zator, pars quondam Silesiae (n).
Vbi

- 1.) *Zator*, *Zatoria*, vrbs pulchra ad Scanam ducatus princeps (p).
- 2.) *Lipowiec*, *Lipowiecz* oppidum colli impositum ad Vistulam.
- 3.) *Bobrek*, priori vicinum oppidum
- 4.) Olim quoque prostabant ibidem oppida,
Lant, (*Land*), *Zipsa*, *Wadowicz* & *Spinowicz* (o).

F 2

5.)

Sadlnik, Iawornik, sed in primis Baba, altissimus Solae amni, mons imminens, varii generis herbas germinans. *Dlugoff. l. cit. pag. 34.* Mons hic, ad Aruensem comitatum est retrusus, ad quem, de metis & territorio, olim, inter prouinciales, & Aruenses, iurgia multa, caedibus, nonnunquam foedata, exoriebantur. Pagi, seu vici, qui in hoc ducatu saec. XV. prostabant, cognosci possunt, ex litteris, apud *Sommersberg in scriptor. rerum Silesiacarum T. I. pag. 808.*

(m) Premislaus dux Zatoriensis fratrem vnum habuit Wenceslaum, Toschecensem; alterum vero Joannem II. Oswicensem duces. Priores duo prole mascula destituebantur, propterea, mortuis illis, portiones eorum, ad ducem Oswicensem iterum redierunt. Genealogiam eorum exhibet *Sommersberg. in scriptor. rerum. Silesiac. T. II. p. 670. seq.*

(n) Olim castrum quoque, habuit sede ducum nobile, Cracouia 5. milliaribus tantum distans. Comitum prouincialia hic etiam celebrabantur.

(o) Exponuntur in litteris 1327. confectis, apud *Sommersberg. l. cit. pag. 807.*

- 5.) *Toschec*, Tschek castrum, quod domicilium praebebat tertiae lineae ducum Olszvicenium (p):

§. 9.

Porro, quod Galliciae & Lodomeriae regna concernit, adnumerantur eis hodieque:

I. PROVINCIA CRACOVIENSIS (pp)
Sendomiriensi, (& exigua parte Lublinensi) copulata. In qua

1. *Tinieć*, Tiniecum, oppidum, abbatia Benedictini ordinis praediuite, inclutum, ad quam utpote quinque oppida, vicique centum, pertinent. Coenobium est a Calimiro I. anno 1046. positum. (q)

2.)

(p) In primis Wenceslao duci, de quo Sommersberg. l. cit. p. 670.

(pp) Ex Cracouiensi palatinatu anno 1772. tres districtus, ad Galliciae regnum, sunt adplicati; videlicet: Schzyrzesciensis, ducatu Olszvicensi vicinus, Sandeciensis, illum attingens, & Biecziensis, Carpatum, & Sarosienes respiciens.

(p) Abbas huius hucdum, semper inter Cracovienses canonicos locum habebat. *Cromer histor. Polon. lib. IV. pag. 77.* primos monachos Cluniaco illuc deductos esse scribit. *His, inquit, Tinieciam arcein uno Cracovia milliario supra Vistulam, cum 100, amplius pagis attribuit, domicilia monachis exstruxit, atque templa, tamque perampla supellestili ad cultum divinum apta ornavit.* Inest autem primus abbas Tiniecensis Aron Gallus &c. Mieleczky Polonus Biblio-

2.) *Wielicka*, *Vielika*, vrbs exilis, salis fodinis tamen multo celeberrima, haud procul Cracouia in valle sita, (r) eo potissimum admirabilis, quod subtus in antris, plures, quam intra muros, foueat colonos, nauiter labori ingementes. Videris hic aras quoque subterraneas, & multa alia, quae, si breuiter dicerentur, fidem superatura videri possent.

F 3

3.)

bliothecam suam, in primis tamen mathematicos libros, & instrumenta illi donauit.

(r) Vno tantum milliario Cracouia secedit. Non solum vero tota ciuitas cauernis fornicatis quasi incubat, sed, eadem, vltra ciuitatem adhuc latius protenduntur, & ab ortu quidem, versus occasum, 200 & aliquot orgias. Salis vero natiui integri montes ibi deprehenduntur, ex quibus, sal, instrumentis decutitur, & in varia frusta maiora, variis formis praedita, conueritur. Aliquibus in locis, arae, cappellae, & seruatoris ex cruce pendentis simulacrum ex sale, sunt erecta. Ipsa vero antra, in varias partes, seu, vt loquuntur, cameras diuiduntur, quarum quaeuis magnitudine ad maximam basilicam accedit. Columnas quoque ex sale adaptatas inuenies, quibus integra moles superficiei incubat. Equi illuc deducti, quorum opera salem, & alia, ex vna parte cauernae, in alias deuehunt, amplius inde non exeunt, ibique pabulum, & quae praeterea necessaria sunt, stabulaque, habent. Ex hominibus quoque 700. fere sunt, qui ad salem caedendum, dollis imponendum, ad vsus adaptandum, indeque deuehendum, applicantur. Educuntur inde quotannis faene 60.000. centenarii. Variat vero

- 3.) *Bochnien*, Bochnia, salis fodinis, amplius centum orgias altis, celebrata, haud procul a Vielicka (.)
 4.) *Sandec*, Sandecum, vrbs districtus primaria, in nouam, & veterem, diuisa, abbatia Praemonstratenli memoranda. (t)

5.)

f al hic, & praestantissimus crystallinam speciem praefereens, lal gemmae ab incolis vocatur. Anno 1644. & 1696. incuria operariorum incendium obortum, ingentem stragem ediderat. Detectae sunt fodinae hae salis, circa annum 1252. & paullo ante illas Bochnienses. *Cromerus initio libri IX. p. 223. Anno Christi 1252. salis metalla, apud Bochniam pagam, quod iam oppidum est, quinto a Cracouia miliario, inuenta sunt. Vnde uberes principis redditus accessere.*

(s) Paullo ante detectas salis sodinas, vicus vilis fuerat. Circumdatur vndique montibus & collibus, habet quoque vicinum amnem Raab, in Vistulam se exonerantem. Sal hic praestantior adhuc est quam Vielickensis, qui in partes minores sectus, & in dolia coniectus, inde euehi solet. Occupantur vero in antris & caernis his, 300. homines quotidie. Alabastrum quoque hic deprehendunt. Iam anno 1477. metuebant Poloni, ne, haec ora, in Matthiae Coruini regis, potestatem deueniret. *Cromer. lib. 28. pag. 622.* Antiquo tempore, vicini comitatus Hungariae, sale Polonico utebantur, qui Scepusium deuehebatur, & Podolini deponebatur, vnde iterum cupri venditi vis magna, in Polonia adferebatur.

(t) Sandecum duplex est, aliud nouum, vetus vud, quorum prius, a Wenceslao rege Bohemiae Poloniae, in limite regni, versus Hungariam fundatum.

- 5.) *Diecz*, *Dieca*, ad *Ropam* annem, moe-
uibus cincta, cultu nobilis.
- 6.) *Pilsno* & *Debica*, oppida haud ignobilia.
(Sequentia addi possunt:
- 7.) *Neoforum* (*Nowi Targ*) caput dynastiae,
inter *Aruensensem*, atque *Scepusiensem* co-
mitatus quaerendae. (u)

8:)

datum. *Dlugoff. lib. IX. pag. 902.* Erexit autem
anno eodem (1303.) *Wenceslaus Poloniae & Bobemiae*
rex, ciuitatem nouam, *Sandecz*, in confiniis *Hungariae*
sitam. Situ enim loci, dum in *Poloniae* regno ageret,
contemplato, quod editiorem collem sortitus, duobus e-
tiam fluminibus, paruo videlicet *Danubio* (*Dunaiecz*)
& *Biala*, in utrumque latus cingeretur, ad constituen-
dam futurum ciuitatem, aptissimus videtur. Ex qui-
bus verbis patet, initio saec. XIV. *Hungariam*, ad
Sandecum vsque protensam fuisse. *Iagello*, *San-*
decii hospitale *S. Spiritus* fundauit, ordini *Prae-*
monstratensium collatum, cum dote simul, in villa
Dobrowka assignata. *Dlugoff. lib. XI. pag. 215.*
Vetus *Sandecum*, iam antea florebat, & *b. Cunegun-*
dae filiae Belae IV. regis Hungariae, viduae *Bo-*
leslai Pudici, *Jolanthae* sorori eius, & multis il-
lustribus feminis, sedem praebebat. Receperat se *b.*
Cunegunda, mortuo marito, in claustrum virginum
d. Clarae, quod *Sandecii* habebatur. Distat *San-*
decum Cracouia vndecim milliaribus, Abundat o-
ra haec, plana alias & amoena, frumento, & fru-
ctibus varii generis.

(u) Erat princeps locus capitaneatus, seu sta-
rostitiae. quae iam ad fiscum regium rediit. Erui-
tur hic, & vicinis in locis, ferrum, quod praestan-
tia *Scepusiense* aemulatur. Olim, ad *Hungariam*
per-

- 8.) *Szczyrzec*, (*Sczerzyc*) a quo districtus cognominis denominatur, habet abbatiam Cisterciensem.
- 9.) *Landscrin*, (*Landkrona*) oppidum, cum arce communita, in edito colle, quae nupero bello, Russis aliquamdiu restitit.
- 10.) *Kaluaria*, *mons Kaluariae*, duo oppida in duobus monticulis, sibi obiecta, ad quae sacrae peregrinationes instituuntur.
- 11.) *Czekow*, vel *Czechow*, oppidum districtus praecipuum, in quo iudicia districtus huius & Sandecensis habebantur.
- 12.) *Wojnicz*, *Woinisch*, oppidum Dunaiecz anni vicinum, 9. milliaribus Cracouia reiectum.
- 13.) *Biecz*, (*Biesch*) muris cincta vrbecula ad annum Ropa, districtus cognominis caput, quod castellano, & capitaneo, seu starostae, sedem praebebat.
- 14.) *Pienicza* oppidum.
- 15.) *Dukla*, versus Carpatum, ad comitem Mnischek pertinens.
16. *Rutun*, vicus tenuis, a quo familia Radvanskiana denominatur, cuius vnus ramus est in Polonia, alter in Hungaria, ab eo dynasta propagatus, qui Boleslaum II.

pertinebat, siquidem, testantibus antiquis diplomatibus, Aruensis comitatus, Scepusiensem adtinge-
quod dici non posset, si, plaga haec, ad Po-
pertinuisset.

II. ducem Polonorum, audacem vocatum, a suis pulsum, in Hungariam cointabatur. (x)

17.) *Castrum Muscbina*, cum dynastia, quae nomen ab eodem mutauit. (y)

18. *Schorstein*, (*Czorstein*) arx, in qua, Polonis aes numeraturum se promiserat Sigismundus, si 13. oppida, Polonis oppignorata redimenda forent (yy). Neque praetereundus est.

19.) *Mons Bieszkid*, qui olim Poloniam, ab Hungaria, fecernebat. Inter eundem vero, & Carpatum, vallis est amoena, loca complura plana numerans. (z)

F 5

20.)

(x) Videri potest *Okolszky* in orbe Polonico ad vocem *Radven*.

(y) Olim ad Sarosiensem comitatum pertinebat, Hungarosque dynastas habebat, ante aliquot saecula, ad Cracouiensem episcopum peruenit. Anno 1474. Matthias I. rex Hungariae, castrum hoc, deditione receperat. *Dlugoff. Lib. XIII. pag. 507.*

(yy) Est e regione castrum *Dunaiecz*, & fluuium *Dunaiecz*, quem Polonici scriptores Danubium paruum vocant, ab eo dirimitur. *Muth. Belius in prodromo hist. Hungar. pag. 104.*

(z) *Dlugoff. Lib. I. pag. 35.* *Bieszczad* mons, prope castrum *Sobiense*, terras Polonicas, a Paronicis determinans. In illius enim vertice, situatus est lapis Ruthenicis inscriptus litteris, & a Leone quondam, duce Russiae, locatus, limites regnorum Poloniae & Hungariae demonstrans &c.

- 20.) *Pilsno* (Pilzno) vrbecula, a qua tractus Pilsnensis denominatur, qui olim ad Sandomiriensem palatinatum pertinebat.
21. *Rzeszow* (Rzeschow) ad Premisliensem regionem, reiecta vrbs.
- 22.) *Wielopole*, a quo Wielopolszkiana familia denominari creditur.

Notari quoque potest, olim partem Lublinensis palatinatus, ad Russiam rubram, seu Galliciae regnum, pertinuisse. (a)

II. RVSSIA RVBRA (b) POCVTIAque
W.D. olim

(a) Adfirmat id auctor der kritisch geographischen Untersuchungen über Roth Rußland in Joh. Georg Meusels Geschichteforscher III. Theil, p. 3. Propterea, Romanus princeps Russorum, anno 1205. Lublinum repetebat, apud continuatorem annalium Russicorum Nestorii pag. 266. & Dlugoff. Lib. VII. pag. 698. scribit, Danielem ducem Ruthenorum, castrum, & ciuitatem Lublinensem, anno 1244. expugnasse, & totam terram Lublinensem sibi appropriasse.

(b) Multiplex scilicet Russia olim deprehendebatur, rubra, nigra, alba, parua, magna, superior, inferior, Hungarica, Polonica, Lithuanica &c. Rubra vero Russia, de qua hic agitur, vndenam acceperit denominationem, incertum est. Aliqui existimant, ab insecto celebri, quod Polonis Czervecz, latinis vermis vocatur, de quo in der kritisch geographischen Untersuchung über Roth Rußland bey Meusel l. cit. in III. Theil, p. 13. Iam Nestoris continuator, albae Russiae, in annalibus ad annum 1183. pag. 247. meminit. Ceterum, quam praestans sit Russia rubra, ex sequenti descriptione Matthiae Miechowsky

(c) olim in palatinatum Belzensem, & Leopoliensem, seu Russiae rubrae diuisa. (d) Inueniuntur hic vrbes ceteris nobiliores

I.)

chovsky in descriptione Sarmatiarum p. 204. occurrente, patet: abundat melle, & medone, potu ex melle facto. Adducitur & vinum, ex Pannonia, & vinum, ex Moldavia, atque Valachia, abundat equis, bobus, & ouium gregibus, abundat cera in maxima copia, abundat fluminibus, quibus irrigatur, & aquis pisculentis, ita, ut, ubi aqua inuenitur, & pisces in ipsa reperiantur: non impiscantur stagna & piscinae Russorum, sed ubicunque aquae reperiuntur, illic & pisces de tore coeli, ut aiunt, demittuntur, absque hominum cura & impiscatione, Abundat tota Russia granis tinctorum, quae copiosissime excrescunt, & quum priscis temporibus ad Genuam & Florentiam vrbes Italicas importarentur, nunc vix aliquid de iisdem colligitur. &c.

(c) Ad quam tractus Snyatin, vsque fere ad Choczim, Turcicum munimentum procurrens, etiam erit referendus. In hac Pocutia, prostabat olim castrum Spussë, quod, cum districtu, ad illud spectante, Boleslaus III. monarcha Polonorum, Colomanno regi Hungarorum, initio saeculi XII. cesserat. Bogupbalus II. episcopus Posnaniensis in chron. Polon. apud Summersberg in scriptoribus rerum Silesiacarum, T. II. pag. 36. Iste Boleslaus (III. monarcha) filiam suam, de Ruthena genitam, Colomanno regis Hungarorum filio, matrimonialiter copulauit. Qui, nomine dotis, castellaniam de Spißz (Spussë,) quoad viueret, possidendam assignauit. Quem Colomannum, vna cum rege Hungarorum, Haliciensibus, in regem praefecerunt, ipsum coronari facientes. Cuius coronationem ex Boleslaus, prout erat credulus, per regem dolose
cir-

- 1.) *Lemberg Livoie*, Leopoldis, vrbs regionis anno 1772. occupatae princeps, praetoris, (seu praelecti vtriusque, ciuilib & bellici) archiepiscopi Romano-Catholici, Graeci & Armenii episcopi, gymnasii academici, (vniuersitatis) collegii clericorum regularium Theatinorum, atque nobilium sedē, arcibus praeterea duabus, insignis in medio. (e)

2.)

circumuentus, castellaniam de Spiffz (Spuffe in Pocutia) & loco eiusdem, castellaniam Przemisliensem, nomine dotatrix filiae suae recepit.

(d) Scilicet Russia rubra, mox in ampliori sumitur significatu, mox in restrictiori. Ibi Ruffiam, Podoliam; atque Wolhyniam complectitur, & alias Russia Hungarica, seu Galliciae & Lodomeriae regnum vocatur: hic vero Wolhyniae & Podoliae opponitur.

(e) Praeterfluit urbem hanc amnis Peltew, & circumdant monticuli complures. Vterque episcopus, sedem hic habens, est vnitus. Tempia & monasteria habet magnifica, inter quae, facile primas tenet Dominicanorum claustrum. Archiepiscopatus hic circa annum 1361, fundatus esse perhibetur, quem Ludouicus I. rex Hungariae, anno 1371. Galliciam transtulerat; annō tamen 1416. iterum vrbi huic est restitutus. Archiepiscopus hodiernus vocatur WENCESLAUS HIERONYMVS de BOGVSLAVICE comes SIERAKOVSKY, insignis ordinis S. Stephani regni apostolici magnae crucis eques. Vrbs ipsa, a Russis, bis, a Turcis, semel, a Carolo XII. rege Sueciae etiam est expugnata, alias in vrbe palatia etiam compluraprehenduntur, & ingens hominum multitudo; florent & commercia, augustaeque prouidentia & clem-

- 2.) *Iaroslāw*, Iaroslauia (f) iundinis & mercatu celebrata, ad laeuam.
- 3.) *Zamoſcie*, Zamoſcia, vrbs nomen conditoris praeferebens, castello ornata & academia (g).

4.)

mentia proxime in maiorem adhuc florem ponentur. Ea de cauſſa, publicae viae reparantur, & currus publicus regius Viennae, huc aduenire, eo-que iterum redire ſolet. Vicina ora, piſcibus, & aliis beneficiis, abundat. *Matthias Niechboſzky in deſcriptione Surmatiarum pag. 201. Sunt in tractu Leopoldenſi, lucii magni, & laudabiles, & in partes tanquam laminas, diuiſibiles: Dlugoſſi aetate, ciuitas haec, tertia Polonorum metropolis dicitur fuiſſe, Lib. I. pag. 40, Fundauerat vero eandem Leo princeps Ruſſorum, Antiquo tempore, prope Leopolum, vineas proſtituiſſe auctor der ſenſch; geographiſchen Unterſuchungen über Rußland in Iohann Georg Meufels Geſchichtsforſcher in III. Theil pag. 12. probat, ex aliquot auctoribus, in primis ex Seyfrido in polioſia, vnde ſequentia adfert: archium quodque ciuitatis praefatae teſtabatur, in montibus collibus, exſtiſſe vineas, ex quibus antiqui Ruſſiae duces centena aliquot doliorum (dolia) vini decimando perceperant. Rzaczynski hiſtor. natur. regni Polonici (Sandomeriae 1721. in 4.) pag. 68.*

(f) In prouincia Premislauienſi ad amnem Sannum.

(g) Eſt in limite regni Galliciae, verſus Wolhyniam. Reſertur inter munimenta regni Galliciae, fundata a celebri illo Iohanne Samoſcio, Bathoriorum adſine, & regni Poloniae cancellario celeberrimo, cuius ſumma erat auctoritas, non ſolum, apud Polonos, ſed Tranſiluanos etiam, Svecos & alios.

Ha-

- 4.) *Rubischoy*, Rubisſſovia, oppidum haud ignobile in ora ſuperiore. (*h*)
- 5.) *Belz*, Belcium, vrbs ampla, quae arce loco paluſoſo ſita, defenditur. (*i*)
- 6.) *Rava*, Rawa, oppidum familiari congreſſu, Auguſti II. cum Petro M. qui anno 1698. euenit, & pace, Saxones inter, & foederatos Polonos, anno 1716. facta, in primis clarum. (*k*)
- 7.) *Buk* & *Oleſko* oppida duo ad Bugum impoſita.
- 8.) *Zborow*, Sborouia, vrbs clade Tartarorum, & pace anno 1647. cum iisdem inita, memorabilis. (*l*)

9.)

Habet quoque complura templa, & inſignia priuilegia, quae Zamolſcii procurauerant. Ab ea quoque, ampliſſima dynaſtia denominatur, in qua, vnus non niſi ex gente Zamolſciana ſuccedit, quae, a Polonis propterea *ordinatis*, ab Hungaris, *maioratus* vocatur. Spectant vero ad eandem 12. ciuitates, & oppida, atque 230. pagi. Anno 1656. Carolus Guſtauus rex Sueciae fruſtra eandem oppugnabat. Saxones vero anno 1715. longe feliciores fuerant, eamque, ad deditionem compulerant.

(*b*) Eſt etiam limitanea vrbs verſus Wolhyniam.

(*i*) Eſt in terra, ſeu prouincia Belzenſi, prima; arcem paludibus circumdatam habens.

(*k*) Eſt in Belzenſi prouincia.

(*l*) Ex parte Tartarorum, poſt proelium initum, 10000. milites deſiderabantur. Celebris fuit, ſeculis ſuperioribus, apud Polonos, familia Zboſiana.

- 9.) *Snyatin*, *Sniatinia*, ad fines *Moldaviae* procedit. (m)
 10.) *Lialics*, *Halicia*, *Gallicia*, ad *Tyram*, regni cognominis primaria, vetere, quam hodierno aevo, clarior. (n)

(m) Ad fluvium *Prutum*, hanc per oram, in *Moldaviam* deproperantem. Anno 1768. Poloni foederati, civitatem hanc, diripuerant, & flammis ei subiecerant. Nunc, communitur, & omnibus, quae ad defendendam illam, necessaria sunt, instruitur. Viae quoque hic lapidibus stratae sunt, ut, ex *Transilvania*, commercia, eo commodius institui, restaque illuc transire possint. Hic praeterea vicina est silva, in tota hac regione maxima; quam Poloni, *Bukowina*, provinciales vero *Dumbreville Roschii* vocant, de qua *Demetrius Kantemir* in *Beschreibung der Moldau*, in *Anton Friderich Wüsching Magazin für die neue Historie und Geographie III. Theil*, p. 569. *Cromer in Historia Polonica Lib. XXX. pag. 648. seq.*

(n) Poloni, regnum *Galliciae*, more suo, in palatinatus diuiderant, inter quos, illum, in quo vrbs *Galliciae* occurrit, palatinatus nomine insigniuerunt. Pecerunt id eo fine, ut incautis persuaderent, principatum, imo & regnum illud *Galliciae*, quod *Hungariae* reges suum effecerant, ex sola hac provincia, enatum esse. *Dlugoffus* regnum hoc, mox regnum, mox ducatum, mox terram vocat. Vrbs vero *Galliciae* vetus est, & saeculo XII. iam celebris. Coronati sunt in ea duo principes *Hungarii*, alter quidem, quem Polonici scriptores, *Colomanni I. regis Hungariae filium* faciunt (*Boguphalus* episcopus *Polsnaniensis* in chronico Polonico, apud *Sommersberg in scriptor. rerum Silesiae T. III. p. 36.*) alter vero *Colomannus*, *Belae IV. frater*, de quo *Dlugoff. Lib. VI. p. 604. alii*. Vrbs ipsa, olim bene communita erat, & una portarum eius

11. *Kolomya*, Colomia, haud procul a fontibus Pruthi constituta, salinarum diues est. (o)
 12.) *Zidaczew*, Sidacouia, infra paludem, ex qua Tyras manat, (p).
 13.) *Sanok & Krosna*, oppida, ad radices Carpati sita, commerciis Hungarorum florent. (q)
 14.) *Premisl, Premisla*, vrbs praeclara, arce communita, duobus episcopis, Romano scilicet, & Grajo domicilium praebet ad Sanam. (r)
 (Sequentia adhuc subnectenda videntur:

15.)

Hungarica vocabatur. *Continuator Nestoris in annalibus Russiis.*

(o) Sale hinc proueniente, non prouinciales solum; sed multae vicinae simul prouinciae utuntur. Habebant inde reges Galliae olim reditus notabiles.

(p) In Leopoliensi ditone, habet etiam arcem monti impositam. Olim quoque capitaneus hic degbat, & capitaneatus ab vrbe hac denominabatur.

(q) In Premislauensi prouincia, districtu vero Sanokiensi, prius ad Sanam, posterius vero ad Jasiolda fluuios quaerendum. Prius arcem habet colli arduo inaedificatam, posterius commerciis proficit. Hungari, vina multa eo deuehant, unde emta, vterius subuehantur. Habebant hic olim Iesuitae collegium.

(r) Agri illi obtigerunt fertiles, qui frumentum omnis generis proferunt, pascua quoque & alias comoditates habet. *Miechowszky in descriptione Sarmatarum pag. 204. In terra Premisliensi,* &

- 15.) *Gliniani* ciuitas, in qua, mortuo Sigismundo Augusto, ultimo ex Iagellonica gente rege Poloniae, equestris ordo, ex Russia rubra confluxerat, & de principe eligendo, consultabat.
- 16.) *Wisnia* vrbecula, in qua olim comitia prouinciam Premisliensem incolentes, celebrabant.
- 17.) Vicinum illi oppidum est, *Stanislai* (*Stanislawow*) communitum, in quo Iesuitae collegium habebant.
- 18.) *Przeworsk* vrbs collem occupauit, a qua districtus denominationem accepit.
- 19.) *Sambor*, *Sambor*, ciuitas cum arce ad fluuium Tyras, in ditione, quae olim ad bona regis, mensalia vocabantur, pertinebat.
- 20.) *Drohobycz*, *Drohobitsch*, vrbs prouinciae Galliciae, salis fodinas vberes habens.
- 21.) *Carnoker*, vicus in montibus Carpati, scaturiginibus Pruthi fluuii memorabilis.
- 22.) *Trebowa*, (*Trembowla*) districtus cognominis prima vrbs, ad fluuium Sereth in Podoliam retrusa. (s)

23.)

in *Drohobiz* sal coctum, & in bolos ac portiones collectum, reponitur. Continuator annalium Nestoris eam pag 209. *Peremüsche* vocat

s) Continuator annalium Russicorum Nestoris pag. 191. eandem, *Terebowel* vocat, additque, illi olim vicinas fuisse, *Suenigrod*, *Ušbicza*, & *Mikolin*. Ceterum, Podolia ipsa, regio est fertilissima, abundans frumento, melle, pascuis, gramine; de qua *Matthias Iliechowzky* in descriptione Sarmatiarum pag. 104. sequentia scribit: Gramen quoque, & pascua, tam

- 23.) *Ianow*, vrbs ad fluuium PodorcZ limita-
nea regni Galliciae.
- 24.) *Zbaras*, peraeque limitanea versus Podoliam
Polonicam, ducatus cognominis olim caput. (ss)
- 25.) *Horodla*, seu *Horodlo*, oppidum cum arce,
quae collem occupauit, ad fluuium Bug in
prouincia Belzenfi. (t)
- 26.) *Grabovicze*, vel *Grabowicz*, ciuitas arce ex-
ornata, a qua districtus cognominis deno-
minatus, caputque capitaneatus.
- 27.) *Lubaczow*, vel *Lubaczew*, praecipua ciui-
tas, eodem nomine insigniti districtus, in
qua sedes erat castellani.
- 28.) *Busk*, oppidum 5. milliaribus Leopoli re-
iectum, versus ortum, capitaneatus cogno-
minis primum.
- 29.) *Sokal*, vrbs fluuio Bug adiacens, in monte
vicino arcem habens.
- 30.) *Brody*, ampla ciuitas & populosa, in
qua multi etiam Iudaei deprehenduntur.

COM-

cito & uberrime fundit & prodit, ut perticam in tri-
bus diebus supercrescendo contegat, & aratrum in lo-
cis graminosis derelictum, in paulo pluribus diebus
graminibus sepiat & cooperiat.

(ss) Anno 1649. Tartari Polonicas copias hic
circumdederant, & comneatus, pabulationemque
eorum interceperant.

(t) Anno 1413. comitia hic sunt celebrata, in
quibus, post longas disceptationes, Lithuania, Po-
lonis, quoad leges & libertates in illis fundatas,
exaequata, & arctius vtrique regio coniuncta est.
Tabulas publicas foederis huius inseruit *Dlugoff*.
Polyn. Lib. XI. pag. 336. seq.

COMPENDIOLVM
MAGNI
PRINCIPATVS TRANSILVANIAE
GEOGRAPHICVM.

COMPENDIOLVM
MAGNI
PRINCIPATVS TRANSILVANIAE
GEOGRAPHICVM.

§ I.

TRANSILVANIA (a) Daciae veteris pars,
(b) in ortum conuersa, ab Hungaris,
propter syluas, quibus incingitur, *Erdély* a
G 3 Ger-

(a) In documentis publicis saecul. XVI. & XVII. etiam regnum Transilvaniae vocatur, temporibus Sigismundi Bathory principatus titulos, a regibus & ordinibus regni Hungariae, acceperat, anno vero 1765. MARIA THERESIA magni principatus honores illi contulit. Legi potest *Laurentius Toppelinus in originibus & occasibus Transilvaniae Cap. I.*

(b) Pars haec Daciae erat praestantissima. Con-
vertererant, eandem, saeculo II. post natum Christum
Traia.

Germanis, ob septem castra, quibus olim excellibat, *Siebenbürgen*, Slaus *Sedmohradská Zem*, quia vero sub primis Hungariae regibus ad Hungariam spectabat (c), & siluis, a reliqua parte regni, separabatur, propterea *Ultrasilvania*, *Silvania* cognominatur.

§ 2.

Clauditur boream versus; Hungarorum, & Moldauorum collimitio. Quam, Moldavia in ortu; Valachia, cum tractu Temesiensi, in meridie; Transsylvanica vero Hungariae regio, in occasu, finibus suis contingunt. (d)

§. 3.

Traianus, & Hadrianus, imperatores, in Romanam provinciam, saeculo tertio tamen varii populi, in primis Germanici, eandem percurfabant. Gothi, Gepidae, Hunni, Auares, & alii populi, eandem demum occupauerant, vergente vero saeculo IX. ad occasum, Hungari eo se intulerant, in quorum potestate demum mansit.

(c) Ante primos reges iam pars erat regni Hungariae. Tuhutum, qui eandem regebat, Arpado duci Hungarorum suberat, quod, ex *anonymi Belae regis* notat. Cap. 24. 25. & aliunde, facile doceri potest.

(d) Ita limites hos designat etiam Georg. a *Reichersdorff* in *chorographia Transilvaniae apud Schwandtner* in *scriptor. rerum Hungaric. T. I. pag. 785.* Ioannes Sigismundus, filius Ioannis Zapolyi, Stephanus Bathory, & qui postea principes erant Transilvaniae, aliquot vicinos comitatus Hungariae, cum Tran-

§ 3.

Fluuios ea, in Danubium, atque Tibiscum, hoc emittit ordine :

- 1.) *Samosius*, Szamos, in Bisztricensi & Maramarusiensi collimitio ortus, accepto, ad Desium, Samosio minore, in Hungariam deuehitur. (e)
- 2.) *Marusius*, Meriscus, Maros, (Miresch) cuius iam Herodotus meminit, ex aquilonaribus Siculorum alpibus, in mediam regionem

G 4

cadit,

Transilvania copulauerat, qui necdum ex integro ab illa separati sunt. Constat vero in vulgus illos esse sequentes: Zaradiensem, Kővár, Krasznensem, & mediocrem Zóluok, qui in compendio Hungariae geographico descripti sunt, De antiquis terminis Transilvaniae agit *Toppeltin in origin. & occas. Transilvaniae c. 2.*

(e) De quo Gregorius a Reichersdorff in chorographia Transilvaniae pag. 796. *Zamosus* inquit, fluuius Daciae, non procul a Chryso fluuiio, in iugis Dacicis ad Moldauiam vergentibus, in primis orientem versus effluit; (intelligendum hoc est, de Samosio maiore) tandem arcem Gyula (Albam Iuliam) episcopalem praeterfluens, (hic errauit auctor, non Samosius, sed Marusius Albam praeterfluit): tendit ad Austrum, & ciuitatis Kolosuariae pomoeria rodit. (videlicet Samosius minor). Inde, ad solis ortum vertitur, angusto alueo, & sinuoso nauigabilis, quo sal regum oneratis nauibus euehitur. Vulgus eum fluuium appellat *Zamos*, non longe a Bisztricio territorio, per valem emissus, abducitur in Hungariam, Tibisco amne (in Szabolcensi comitatu) praecipitandus.

cadit, auctusque *Aranyosio* & *Kochelio*, amnibus, inter occidentem & meridiem in Hungariam exit. (f)

3.) *Alua*, Olta, ex radicibus montis Carpati, aequè in septentrionali Siculorum regione ortus, per orientem, ac meridionalem regionis tractum in Valachiam deuoluitur. (g)
(Addi potest

4.) *Abus Chrysius*, Fejer kérés, seu auratus, ex Transilvania elabens (h).)

§ 4.

Quod ad naturalem Transilvaniae statum adtinet :

1.)

(f) Idem *Reichersdorff*. l. cit. p. 769. *Marisus*, seu *Marisus*, Daciae, vel, si mauis, Transilvaniae aurifer fluiuius, ex alpihus Transilvaniae Moldauiam contingentibus, profluens, a Ciculis (*Siculis*) in Daciam, inde in Tyssiam (apud *Szegedinum*) descendit. Idem p. 797. eundem, celeberrimum Transilvaniae fluiuium esse scribit.

(g) Videtur esse is, quem *Constantin. Porphyrogenita*, imperator, de administrando imperio, per errorem *Tutem* vocat. *Reichersdorff*. loc. cit. *Alutus* annis inter reliqua istius regni flumina, non est incelebris, qui, in montanis Ciculorum (*Siculorum*) radicibus ortus, ubi primum Transilvianiam attingit, & *Barcensem* terram, a Ciculorum metis dirimit, inde *Cibinium* versus decurrens, prope rubeam turrin, in perangustas, & perabruptas valles, in transalpinam fertur, ubi eum auriferum esse perhibent, haud longe supra *Nicololim Istro* miscetur.

(h) Idem *Reichersdorff*. pag. 793. abundat hic fluiuius limus piscibus, qui, ex eo, ut apparet, nomen

- 1.) *Regio* inter 45, & 48. latitudinis gradum montibus perpetuis in modum coronae, vndique circumsepta, benignam habet, cum soli, tum coeli indolem. Obiectae namque ex omni laterè, Carpati radices, aërem reddunt temperatum, & aquam salubrem, nativa vero soli pinguis felicitas agrum ex omni parte foecundum, opumque diuitem. (i)
- 2.) *Ager Transilvaniae*, nunc montibus, atque saltibus, nunc siluis, locisque campestribus distinctus, & praeterea, fontium scaturiginibus, amnibusque innumeris, irrigatus, omne id, quod natura hominis ad victum, & amictum concessit, ex aequo, cum Hungaria, possidere videtur.
- 3.) *Montes Transilvaniae*, qui Carpati propagines sunt, longo, latoque tractu, ab aquilone, in meridiem, per vtrumque occiden-

G 5

tis

accepit, quod & auro abundet, quod a Graecis χρυσος appellatur.

(i) Reichersdorff. l. cit. pag. 797. Est haec nobilissima, & opulentissima regio, & prouincia pluribus aucta nationibus, & incolis, omniumque rerum, quae ad humanum spectant usum, refertissima, auro, & argento, saliumque fodinis, ex quibus quotannis ingens thesaurus eruitur, cum viniferis montibus, & iumentorum pecorum, ingenti multitudine, vndiquaque referta. Regio Transilvania, quod trans Siluas sita sit, appellata, multorum cognitione, & perillustratione, meoque iudicio, latitudine, & longitudine, ad viginti & quinque miliaria extensa.

tis & orientis latus, procurrunt, exeuntque in mediterraneis, partim in vitiferos, partim in metallicos colles.

- 4.) *Colles vitiferi* passim, in australi regione laeti, generosique vini feraces sunt, vt loca oppido Enyed, & Albae Iuliae, nunc Carolinae dictae, interiacentia, mutuata a regione Tokaiensi nomenclatione, Hungarico idiomate, Hegyallja, a Transiluanis, vocentur, in nonnullis tamen aliis, versus septentrionem vergentibus locis, propter boreae austeritatem, plerumque minus excoctum, colono fundunt.
- 5.) *Colles prouentu* fossilium multo sunt fecundiores. Ex quibus Rudnenses, Siculici, Albenenses, Abrugbanienenses, Hunyadienses, Toroczkoenses, alique, metallum & mineralia; Deenses, Kolosenses, Sordenenses, Vizaknenses, Homorodenenses, Paraidenses, & S. Pauli, sal natuum proferunt.
- 6.) *Fontium* quoque variae dimanant scaturigines, scilicet 1. *aquae salulares*, & quidem Hunyadienses *calidae*, Albenenses, *frigidae*; Csikienses, Olach-faluenses, *sulphureae*; Somljoenses, item ac Verebenenses. 2. *Aquae subterraneae calidae & salsae*, Saltzburgenses; 3. *Acidulae*, inter quas, primum omnium, medicorum consensu, sibi Borgienenses, in sede Gyergyö scaturientes, locum vindicant, omnibus, si fides sit ipsis habenda, exterorum aquis praeferendae. Has pro-

proxime excipiunt, Radnenses, Kirojien-
ses, Homorodenses, Batzonienfes, aliae.

4. *Aquae lapidescentes* Almasienses, in sede
Vdvarhelyienli.

7.) Adfluit ager Transilvaniae, sicuti Hunga-
riae, in *vegetabilibus* quidem, pascuis, her-
bis medicatis, frumento, leguminibus, vi-
tibus & lignatione, in *fossilibus*, auro (ii)
argento, cupro, ferro, mercurio, cinna-
bari, antimonio, solari sulphure, vitriolo,
sale gemmae, nitro, lapide rubro, creta,
in *animalibu*, equis, pecore, apibus, vario-
que ferarum, auium siluestrium, atque pi-
scium genere; in quo vri, bona-
si, tragelaphi, vrsi, apri, lince, rupi
caprae, martes, hermelli, atque castores,
cum primis eminent, (k)

8.)

(ii) Inueniri in Transilvania aurum etiam sub-
inde granulatum dictum, guttas, granaque aurea,
ostendit Samuel Köleferi in *auraria Romano Dacica* cap.
2. p. 54. seq.

(k) Haec breuiter Nicolaus Olabus, in *Transilua-
nia natus, & educatus*, apud P. Martinum Szentiva-
nyi dissertat. Paralipom. Memorab. Hungar. P. I. p.
36. Est (Transilvania) agri fertilis, vini ferax,
auri, argenti, ferri, aliorumque metallorum locuples,
praetereaque salis plena; bonum item, ferarum, vrsi-
rum, piscium, abundantissima, ut naturam incusare non
possit, quin, omnia vitae necessaria, in eam contulerit
regionem.

- 8.) Ex rebus his, *metallum* & *sal*, vñbus regiis, in Hungariam euehitur; inopiae rerum aliarum, cum primis arte factarum, ex Germania atque Turcia, per negotiationem consulitur.

§. 5.

Quod ad originem, atque indolem, diuersarum in Transilvania nationum, adtinet,

- 1.) *Natio Hungarica*, eiusdem, cum Hungaris, & originis & indolis, in Hungaros, atque Siculos distinguitur. Quorum illi, ex Hungaris, isti, quorum nomen custodem designat, ex Paczinacitis progeniti esse dicuntur. (l)
- 2.) *Natio Sicularum*, singularibus, tum ob antiquitatem generis, tum ob eximiam virtutem, ornata est priuilegiis; sed, quae iam, per longioris temporis abusum, sensim abrogata sunt.
- 3.) *Natio Saxonum* regionum, partim ex Gepidarum reliquiis, partim ex hospitibus Saxonum, qui regnante Geysa II. ex Germania in Transilvaniam demigrauerant (m), in vnum

(l) Siculi, genuini esse videntur Hungari, ita a muneris functionibus, ad quas fuerant obstricti, denominati, qua de re Pray in *Dissert. Histor. critica in annalibus Hunnorum* &c. p. 123.

(m) Gepidarum reliquias, Rungaros, in Transilvania, paucas, vel nullas deprehendisse, cuius fa-

num coaluit populum, propterea, cum in agro regio collocata, tum regum adnumerata peculio.

- 4.) *Inquilinorum* loco habentur Germani, Valachi, Armenii, Seruii, Bulgari, Graeci, qui quoties Transiluanorum ciuitatis participes esse cupiunt, necesse est, vel in Hungarorum, & Sicularum, vel in Saxorum concedant societatem. Neque defunt Iudaei, atque Zingari, eiusdem cum Hungaris nationis. (n)
- 5.) *Indoles* populi, pro diuersitate nationum diuersa est.

6.)

facile concesserit. Disputat de Germanis in Transilvania degentibus pluribus, Ioan. Tröster in den alt und neu deutschen Dacia (Nürnberg 1666.) II. Buch. I. Cap. pag. 107. seq. Ceterum, Germanos in Transiluaniam, ex variis Germanicis prouinciis, Geysa II. & alii, post eundem, regibus, apud Hungaros sceptrum tenentibus, immigrasse, ostendit Georg. Pray dissert. in annal. Hunnorum, Auarum, &c.

Andreas II. in celebri illo priuilegio, quod Germanis Transiluanis anno 1224. concesserat, eos Teutonicos vltra Transiluanos vocat, apud Toppeltin. l. cit. Cap. III. p. 17. Pray in dissert. Historico-critica. in annal. Hunnorum, &c. vult, pag. 164. primos Flandros, dein alias Germanicas colonias in Transiluaniam venisse, & ibi se deposuisse.

(n) Zingaros, eiusdem cum Hungaris, esse nationis, non audeo adseruare. Incerta eorum est origo, incertum, quando in Hungariam, & Transiluaniam pertigerint. Legi de illis potest in Wiener Anzeigen V. und VI. Jahrgang.

- 1.) *Hungari* Transilvaniae, non minus ingenio, quam moribus, cum Hungaris, Hungariae incolis conueniunt.
- 2.) *Siculi*, non tam ingenio, quam moribus, & sermonis pronuntiatione, ab Hungaris differunt. (o)
- 3.) *Saxones*, quamuis, & indole, & more antiquo, cui pertinaciter student, ab vtraque gente discrepent, multum tamen aetate nostra ad Hungarorum accedunt ingenium.
- 4.) *Valachi*, incultum hominum genus, quod loco montoso in villis, rusticationis ergo, collocatum est, & ingenio, & moribus, & decore, a reliquis nationibus dissident, ad furta & latrocinia cum primis promi. (p)

6.)

(o) *Reichersdorff* in chorographia Transilvaniae scribit, eos, moribus, sermone, & vestitu, non multum ab Hungaris discedere.

(p) *Reichersdorff*. l. cit. p. 785. *Valachi*, eiusdem provinciae (Transilvaniae) incolae, in quibusdam desertis possessionibus, & villis resident; genus hominum durissimum, nec nisi armentis, & pecoribus, plerumque etiam furtiuo pecorum, & equorum abigatu, se valentes. Hi, more suo, pilosis, seu hirsutis ex lana caprina contextis, suaque manu elaboratis, amictuntur vestibus, nullis penitus legibus humanis obsequentes. *Toppeltinus* in originibus, & occasibus Transilvaniae integro Cap. VII. De Valachis, seu s, agit, *Andreas II.* in priuilegio Germanis Tran-

6.) *Sermo* Transiluanorum pro diuersitate nationum variat. Hungaricus eiusdem, cum lingua Hungarorum, & originis, & indolis, omnibus Transilvaniae Hungaris, Siculisque familiaris est. Siculi tamen, eum, crasso, atque diducto ore pronunciant, & in plerisque antiquatis Hunnorum vocabulis vtuntur. *Saxonicus*, cuius in fundo Saxonico vsus, cum Germanico Saxoniae inferioris, a quo deriuatur, multum concordat. Germanicus, reliquis Germanorum nationibus communis longe ab eo distat. (q) *Valachicus* passim per Transilvaniam propagatus, & ex Italico, atque Slauico idiomate compositus, nullam cum linguis istis habet cognationem. *Armenus*, quo inuocatae in Transilvaniam Armenorum coloniae loquuntur, peregrinus est, isque Asiaticus.

7.)

Transiluanis concesso, supra excitato, Valachos Blacos vocat, illisque Bissenos adnectit.

(q) Reichersdorff l. cit. pag. 786. *Sermo Saxonicus*, in Transilvania, ad communem Germanicam Colonien-
 sium linguam multo propius accedit, quam aliae linguae, &, a Sueuo, atque Heluetio, non ita facile intelligitur, quam pleraeque septentrionales in Germania. Transilvani igitur, sicut ceterae omnes nationes Germaniae, habent peculiarem linguae dialectum.

- 7.) *Vestitus* omnibus Transilvaniae nationibus, Hungaricus (r), Saxonum nihilominus feminis (s) Valachisque, pro antiquo gentis more, peculiaris. (t)
- 8.) *Occupationum* par, apud Transilvanos, atque Hungaros, observatur ratio. Inter quos, Hungari, atque Saxones litteris, militiae, artificiis, & negotiationi; *Valachi*, soli rusticationi; *Armenii*, atque Graeci, mercatui cum primis dediti sunt.

§. 6.

Quoad civilem Transilvaniae statum.

- 1.) *Regimen Transilvaniae*, ab Hungarico, prorsus distinctum, & communi principis, atque populi consensu, secundum *bipartitum* Verböczii, adprobatas constitutiones (u), ex anti-

(r) De habitu Hungarorum, integro cap. 13. agit, Toppeltinus in originibus & occasibus Transilvanorum pag. 105. seqq.

(s) De hoc quoque vestitu, idem Toppelt l. cit. Cap. 12. p. 98. seq. in dissert. & Ioan. Tröster in dem alt, neuen teutschen Dacia II. Buch. 10. Cap. pag. 214. seq.

(t) Hunc quoque habitum laudatus Toppeltinus Cap. 14. exponit.

(u) Prodierunt Claudiopolitana in vrbe 1672. in fol. minori, lingua Hungarica adornatae, in quibus multa sunt, ad ius publicum Transilvaniae pertinentia, eleganter exposita. Totum opus 250. columnis 1 paginis absolvitur.

tiquis, inde a separatione Transilvaniae ab Hungaris, latas leges, tempore Georgii II. Rakoczii collectas, ordinumque consensu firmatas, & *compilatas constitutiones* (x), pari conatu a Michaelae Apaffio, cum consensu ordinum collectas, ad statum monarchico-aristocraticum (y) adstrictum, augustae domui Austriacae, in eaque, vtriusque sexus principibus, inde ab anno 1722. iure successionis, debetur. Prostant, & aliae recentius perlatae leges.

- 2.) *Magnus Transilvaniae hodiernae princeps*, qui olim, per electionem liberam (z), iam vero, post annum 1722. per successionem hereditariam, ad principatum admittitur,

con-

(x) *Compilatae constitutiones regni Transilvaniae, & partium Hungariae eidem adnexarum anno 1659. Claudiopoli in 4. sunt impressae.*

(y) *Obtinere apud Transiluanos formam imperii monarchico aristocraticam etiam Valentinus Frank in breuiculo originum nationum, & praecipue Saxonicae in Transilvania (Cibinii 1696. in 12mo. pag. 44.) adseuerat.*

(z) *Haec in primis a morte Ioannis Sigismundi Zapolyii, inualuerat. Quae vero illius natura, & indoles fuerit, optime cognosces ex approbatis constitutionibus regni Transilvaniae P. II. Tit. 2. vbi formulam sacramenti iurisiurandi, per Sigismundum Rakoczy, & Gabriel Bathori, recitatam, ac conditiones principibus Gabrieli Bathori, & aliis, qui, post hos, principes erant Transilvaniae, occasione initi principatus per ordines propositas, adducit.*

H

coniunctam quidem cum rege Hungariae, & archiduce Austriae potestatem, ab utroque tamen discretam regiminis iuriumque habet rationem.

- 3.) *Tres sunt in Transilvania nationes*, lege receptae, Hungarica, Siculica, (a) & Saxonum, religiones quatuor, catholica, reformatata, euangelica Lutherana, & vnitariorum, seu Sociniana.
- 4.) *Ordini Ecclesiasticorum* episcopus Transilvaniae (b) abbates, praepositi, sacerdotes, canonici, adscribuntur. Magnates, in summos regni officiales, comites, atque liberos barones diuiduntur. Nobiles, partim sunt Hungari, partim Siculi. Ciues regii soli appellantur Saxones. (c)

5.)

(a) Siculi omnes iuribus nobilium gaudent. *Reichersdorff. l. cit. pag. 787. nemo apud illos ignobilis esse censetur, etiamsi manu aratrum tractet, aut caprino gregi praesit.*

(b) Sedem olim Albae habebat. *Reichersdorff. in Chorographia l. cit. pag. 794. Subest archiepiscopo Coloënsi. De altero episcopo Transilvaniae, vel Valachiae, Milkouienſi videlicet, & praeposito Cibiniens. Pray in dissert. historico critica in annal. Hungarorum &c. pag. 138.*

(c) Nolebant isti hucdum admittere, vt alter aliquis, quam Germanus, fundum aliquem consequeretur ciuilem. Fundamentum libertatis huius quaeuolunt, in laudato priuilegio Andreae II. in quo haec ver-

5.) *Administratur magnus principatus Transilvaniae*, potestate principis, & optimatum (magnatum & nobilium) consilio, per comitia prouincialia, cancellariam, gubernium regium, cameram regiam, comitatus Hungarorum & Siculorum, atque Saxonum sedes magistratusque (d).

6.) *Comitia prouincialia*, (magni) principis auctoritate, Cibinium (e) ex tribus coacta nationibus, celebrari solent. Gubernium regium, in separato cubili confidet, nec nisi in grauioribus momenti negotiis, in conspectum ordinum prodire solet, reliqui magnates comites & barones, cum nuntiis comitatum & vrbium, in eodem palatio

H 2

con-

verba occurrunt: „Volumus etiam, & regia auctoritate praecipimus, vt, nullus de Iubbagionibus nostris, villam, vel praedium aliquod (ad Teutones spectans), a regia maiestate audeat postulare: si vero aliquis postulauerit, indulta eis potestate a nobis, contradicant. „Mirum est in tam coarctatis Transilvaniae rebus, potuisse Germanos, has libertates tueri, conseruareque. Accisas easdem quadamtenus queritur, *Valentinus Frank in breuiculo originum nationum, & praecipue Saxonicae in Transilvania. pag. 44. seq.*

(d) Numerus eorum: qui in dicasteriis & collegiis his deprehenduntur, vt, & nomina eorum, ex titulari calendario cognosci possunt.

(e) Olim Tordae in primis comitia regni habebantur, licet nulla lege id fuerit decretum.

conueniunt, simulque in medium consulere consueuerunt.

- 7.) *Excelsa cancellaria* Transiluanica, quae, per prouinciam magni principatus, expedit edita, Viennae est, nullumque in publicis negotiis expediendis, seu cum Hungarica, seu Austriaca cancellariis, nexum habet. (f)
- 8.) *Excelsum gubernium*, cuius sedes est Cibinii, publica principatus negotia, in rebus sacris & ciuilibus, principis procurat nomine. Moderatur ei *gubernator*, cum delectis, ex tribus nationibus, iisque catholicae, reformatae, ac euangelicae religioni additis, consiliariis (g).
- 9.) *Aerarium magni principis*, quod fisci redditus, dominiaque procurat, thesaurarius regii consilium adpellatur, Cibiniique continuum est. (h)

10.)

(f) Praeest illi *Iudas Thadaeus Anton Ioseph Lib. B. de Reischbach &c.* Praeter hunc, sunt consilii & referendarii, secretarii, & alii, quod, vel solo ex calendario Transiluanico titulari cognosci potest.

(g) Sociniani in gubernio amplius locum non habent. Ceterum, in gubernio eodem, praeter praesidem, seu gubernatorem, episcopus Transilvaniae, proceres, nobiles, & Saxones aliqui, locum habent, quorum nomina ex calendario Transiluanico titulari, quod quouis anno imprimitur, cognoscuntur.

(h) Statum cameralem, in specie vero thesaurarium regium, ut anno 1770. in Transilvania fue-

- 10.) *Natio Hungarorum* in Transilvania, ad exemplum comitatum Hungariae, in comitatus, & duos districtus, est diuisa. Primus in quouis comitatu est supremus comes, huic proximi duo supremi iudices nobilium, hos excipiunt vice comites, tandem sequuntur assessores, hos vero iudices nobilium. Districtus Kövar & Fogaras, a supremis & vicecapitaneis, reguntur. (i)
- 11.) *Natio Siculorum*, in 5 sedes diuisa (k), a totidem iudicibus regiis supremis (Fő király Birák) regitur (l): Habent tamen etiam filiales sedes quoque suum iudicem regium, imperio supremo parentem.
- 12.) *Natio Saxonica*, in sedes nouem distributa, totidem iudicibus, vt vocant, regiis

H 3

(Hun-

rat, comparatus, cognosces ex calendario Transiluanico titulari. Recentius acquirere non potui.

(i) In comitatibus Transilvaniae plura sunt munera, seu officia publica, vt vocantur, quam in comitatibus Hungariae. Cognosci possunt etiam ex calendario Transilvaniae titulari.

(k) *Reichersdorff*, loc. cit. pag. 786. Ciculi, inquit, in septem sunt diuisi regiones, quas ipsi sedes vocant, quarum nomina sunt Sepsî, Orhai, Kisdi, Czik, Gyrgio, Markus, Szék Hungarico sermone appellatas, &c.

(l) Olim Vajvodae, post eos vero, principes Transilvaniae, comites Siculorum se scribebant. De Siculorum iuribus, & immunitatibus adprobatae constit. regni Transilvaniae p. 148. seq.

(Hungaris király Biró, Germanis Königs-Richter) subest (m). Qui autem duobus districtibus cum imperio praesunt, simpliciter iudices, Coronensis nimirum, & Bistriciensis vocantur (n).

ter

(m) *Reichersdorff. l. cit. pag. 790.* Saxones in septem sedes distribuit, quas etiam enumerat, sed mox subnectit, dari adhuc duas, ab his diuerfas, earumque caput esse ciuitatem Megiensem, (Megyes.) Idem vero sequentia ibidem subnectit:
 „ Numerantur etiam in Transilvania, quoad pen-
 „ siones taxarum, octo parochialia capitula praeci-
 „ pua, quae simul appellant vniuersitatem. Bi-
 „ striciense capitulum, habet Bistriciam, cum 23. pa-
 „ gis regiis, Regnense capitulum habet pagos plus-
 „ quam 30. Barcense capitulum habet Coronam ci-
 „ uitatem cum 13. pagis regiis. Kisdense capitu-
 „ lum, Segesburgam, & pagos 48. duarum sedium
 „ capitulum complectitur ciuitatem Megiensem, cum
 „ pagis 36. Cibiniensium capitula duo, quorum
 „ vnum habet Cibinium, & pagos 23. alterum
 „ capitulum Cibiniense, quod vocant surrogatiua,
 „ continet pagos circiter 22. Sabesiense capitulum
 „ habet Sabesum, cum pagis decem & septem. Va-
 „ lentin, Franke in breuiculo originum nationum,
 „ & praecipue Saxonicae in Transilvania, septem
 „ etiam sedes esse inter Saxones pag. 38. *scribit.*
 „ Ordo autem, *inquit*, sedium in sessionibus iste est:
 „ vt Cibinium metropolim, immediate Schesburgum,
 „ deinde Corona, Mediesius, Bistricium, Sabesius
 „ Groszschenk, Mercurium, rupes, Lefschkirch, &
 „ Brosz, siue Saxopolis, Saxonicae terrae initium.
 „ *plura in adprobatis constit.* regni Transilvaniae
 „ pag. 60. *seq.*

(n) Toti vero nationi praeest comes, in primis
 „ caussis, ad vniuersitatem, quam dirigit, appella-

13.) *Redituum* eadem, quae, apud Hungaros, in Transilvania est ratio. Redeunt namque ii, ex tributo, vectigalibus, metallo, mineralibus, sale gemmae, peculiis regiis, & bonis fisco principis adscriptis, pari modo, in aerarium publicum. (o)

14.) *Vires* Transiluanorum olim quidem ad octoginta, vel nonaginta armatorum millia (p) extendi poterant. Nunc sex tantum

H 4

mo-

is, cognoscendis occupatus. Scepusiensis provincia Saxonum, ex 24. ciuitatibus olim conflata fuit, quibus etiam peculiaris comes praeerat. Inter Saxones, seu Germanos, Transiluanos, & Scepusios, olim magna morum, iurium & institutorum erat similitudo. Ceterum, comitis Saxonum mentionem iam Andreas II. in priuilegio Teutonicis ultra Transiluanis concessa facit, & simul potestatem eius sequentibus verbis exprimit. „Volumus, etiam firmiter praecipimus, quatenus illos (Teutones in Transilvania) nemo iudicet, nisi nos, vel comes Cibiniensis, quem, nos, eis, loco, & tempore constituemus. Apud Top-peltin loc. cit. pag. 20. „

(o) Olim princeps Transilvaniae splendide satis proque dignitate vixit, administratos, & aulicos multos habuit, & praeterea, Turcae tributum annum soluebat. Milites quoque multos, aduersus hostem, dum necessitas deposcebat, educebat.

(p) *Reichersdorff. l. cit. pag. 786.* „, quae tres nationes (Transilvaniae,) coniunctis viribus, & copiis, ad bellicam expeditionem instituendam, iuxta communem supputationem, ad nonaginta,

„&

modo gubernatoris militaris imperio subiectae legiones stipendiatae pro regione excubant, septem praeterea prouinciales.

§. 7.

Quoad iustitiae in causis civilibus & sacris administrationem.

- 1.) *Iustitia*, in causis civilibus, nomine, & auctoritate principis in infimis, atque, supremis tribunalibus, distincto tamen, pro numero trium nationum foro, administrari solet.
- 2.) *In regis liberisque Saxonum ciuitatibus*, causae ciuium, primum, a praetore urbis, deinde, a senatu urbane examinantur. A quo prouocatio, in re dubia, ad vniuersitatem ciuitatum, cui regius nationis comes praest, & inde ad tabulam regiam permittitur. (q)

3.)

„ & amplius millia armatorum suppeditant. Haec „ Reichersdorff. „ Difficile tamen esset ostendere ex historia, aliquem Transilvaniae principem, 8000, armatorum aduersus hostem eduxisse. Raro reges Hungariae tantum exercitum Turcae opponere poterant.

(q) *Valent. Frank l. cit. pag. 40.* „ Superior magistratus (Saxonum), cui praecipue cura iustitiae incumbit, est iudex regius Cibiniensis, qui „ est

- 3.) *In comitatibus Hungarorum*, primum quidem iudices nobilium, deinde vniuersa nobilium communitas, actiones nobilium examinat. Quorum caussa aeque ad tabulam regiam, in re dubia, adpellari solet.
- 4.) *In sedibus Siculorum*, quibus peculiares sunt consuetudines priuilegiaque, iudices regii, vel propraetores, causas Siculorum cognoscunt, easque, in re dubia, ad comitem regium, & inde ad communem regni tabulam transmittunt.
- 5.) *Tabula regia*, cui praeses, cum protonotariis & assessoribus, praest; supremum est regni tribunal. (r) A quo nihilominus causae quaeuis, in re dubia, ad gubernium, inde, ad curiam regiam, inde vero ad principis iudicium (s) appellatur.

H 5

6.)

„ est totius nationis Saxonicae comes, vita durante confirmatus, cui accedunt alii quoque iudices, siue primarii illi sint, siue regii &c. „ Eadem plane est iustitiae administratio; in 16, oppidis Germanicis apud Scepusienses.

(r) Pertinent ad eandem, praeter praesidem, tres magistri protonotarii, assessores, ex statu procerum, & equestri ordinis, viri alii. Nomina eorum, qui in hoc dicasterio locum anno 1710. habebant, ostendit calendarium Transilvaniae titolare anni 1770. p. 9. 10.

(s) h. e. Viennam adpellare possunt, quod etiam nonnulli faciunt. Tot & tanta per fora, causa antequam transeat, multum temporis elabatur, & magnae impensae faciendae sunt.

6.) *Forum ecclesiasticum*, quaelibet religio proprium habet, ibique causae ad ecclesiasticum forum pertinentes, diiudicantur, appellatione in tribus ecclesiasticis foris, excepto catholico, ad augustam admissa. Catholici, a sede sacra, episcopali, ad archiepiscopum metropolitanum, & inde ad curiam Romanam appellant.

§ 8.

Quod ad sacram, & litterarum Transiluanorum rem pertinet.

1.) *Religio Christiana*, in catholicam, reformatam, euangelicam, socinianam, & Graecum ritus orientalem distinguitur. (1) Quorum prio-

(1) Graeci ritus alii iterum sunt uniti, alii diffidentes, qua de re infra. Graecam religionem in Transiluaniam; Gylas, avus maternus Stephani Constantinopoli retulerat: mortuo tamen eo, frater eius Zubor, & huius filius, Gyula, ritu vetere Hungarorum, Deum colebant, & religionem christianam, in prima quasi herba, in Transilvania superprimebant. *Anonymus Belae regis notar. cap. 27. Anton. Büsching. scribit in sua Geographia (Neue Erdesbeschreibung im 1. Theil vom Groß-Fürstenthum Siebenbürgen S. 4.)* anno 1766. animas Romano-Catholicas in Transilvania fuisse 93135. Helvetic confessionis 140043. Augustanae confessioni additas, 130365. Unitariorum, seu Socinianorum 28647. monet tamen simul, Augustanae confessioni addictos, & Socinianos, ibi plures deprehendi.

priores quatuor, legibus regni; postrema singulari principis priuilegio, conseruantur. (u)

2.) *Religio Catholica*, inter Hungaros, Siculos, & paucos Saxones, propagata, eiusdem cum Hungarica, & iuris, & libertatis, episcopo vno regitur. (x)

3.) *Ecclesia reformatæ* solis Hungaris, atque Siculis propria, & a superintendente vno administrata, secundum in prouincia, lege publica locum habet. (y)

4.)

(u) Addi aliquid poterat de annabaptistis, seu Menonitis, de quibus *Valent. Frank. loc. cit. p. 34.* „Anabaptistarum reliquiae visuntur adhuc, vno „miliari prope Albam Iuliam, in oppido Vincz, „quos princeps Gabriel de Bethlen, pro singula- „ribus artibus mechanicis, a Moravia, in Tran- „siluaniam transportauit. &c. „

(x) Episcopus hic Albae sedem habet, vt infra ostendetur. Videtur olim alter quoque apud Transiluanos fuisse episcopatus, videlicet Milkouienlis, de quo inter eruditos est disceptatio. Sed, fuerat is potius Valachicus, de quo *Haner in historia ecclesiae Transiluanicae Lib. III. p. 71.* *Timon in imagine nouae Hungariae cap. X. p. 90.* vbi monet, praepositos Albensem, & Cibiniensem, a rege nominatos olim, & a pontifice Romano confirmatos esse. *Pray in dissert. critico historicis in annales Hunnorum &c. p. 138.*

y *Reformatorum* maximus numerus est in Transilvania. Plurimi ex ordine procerum, & nobilium, Helueticae confessioni adhaerent. Inter principes Transilvaniae, primus fuit, qui eandem profitebatur,

- 5.) *Ecclesia euangelica*, quae apud solos Saxones, & paucos quosdam Hungaros, floret, in diuerfos diuifa decanatus, ab vno superintendente regitur. (2) Non est praeter eundem, superintendentem Helueticæ confessioni addictorum, aliquam potestatem, in aliquot ecclesias Augustanae confessioni addictorum habere. Ipsi enim ministerii eorum locorum candidati, in synodo reformatorum examinantur, examineque superato, a superintendente reformatorum, praestito primum ab iis, ad obseruationem Augustanae confessionis, iuramento, praesentique semper decano euangelico, in ministros sacrorum, eodem, quo reformati ritu, consecrantur. Vice autem versa, nonnullae ecclesiae reformatae, subsunt euangelici superintendentis potestati ecclesiasticae. (a)
- 5.)

batur, Stephanus Bocskay, quem reliqui, continua serie, sequebantur, vsque ad Michaelem II. Apassii, vltimum ex ordine Transiluanorum lecti principes, quod ex historia est notum.

(2) Augustanae confessioni addictorum superintendens sedem habet BIRTHALBINI. Ceterum, statum ecclesiarum euangelicarum in Transilvania exponunt Georg. Haner in *historia ecclesiarum Transiluanicarum inde a primis populorum originibus, vsque ad annum 1694.* Lips. in 1 mo, 1694. & Martinus Schmeizel, de *statu ecclesiarum Lutheranorum in Transilvania tenae*, 1722. 4to.

(a) In Polonia adhuc maior est inter Augusta- & Helueticæ confessioni addictos, concordia

- 5.) *Ecclesia Sociniana*, vnitarianum, quae olim principatum in Transilvania tenebat, (b) multum, aetate nostra, decreuit, adaeque vnus superintendentis curae commissa. (c)
- 6.) *Orientalis graeci ritus ecclesia*, cui Valachi & Graeci addicti sunt, bifariam, in ecclesiae catholicae redunitam, & ab ea dissentientem, distinguitur. Priori, episcopus vnus cum sacerdotibus moderatur, posterior pariter habet etiam proprium episcopum. Huc spectant, praeter graecos, Armenii quoque, quorum quidam sacrorum diuersitate a Graecis di-

Apud vnum eundem sacrorum ministrum sacra coena euangelicis non minus, quam reformatis, administratur.

(b) Non diu tenebat principatum, videlicet sub inquieto & rerum nouarum studiosissimo principe Ioanne Sigismundo, quem, ad castra Socini, medicus eius Georgius Blandrata perduxerat. Ille vero, atque Dauidis, effecerunt, vt, princeps hic, non facile alios ad honores promoueret, quam qui Deo trinuni bellum indicere non sibi duxerunt religioni. Principe hoc mortuo, Socinianorum numerus sensim & sensim diminutus, & nunc, Claudiopolitana in ora plurimi deprehenduntur. Stephanus, Christophorus, & Sigismundus Bathori, in Romana-Catholica religione stabilienda elaborabant, & propterea, Iesuitas in Transiluaniam euocauerant, illis domicilium concesserant.

(c) Antè quatuor annos confessionem istam aliquot positionibus publici iuris fecerunt.

distant, quidam sacrorum communionem cum catholicis habent. (cc)

7.) *Litterarum studia*, inter catholicos, in academia vna, & in diuersis traduntur gymnasiis. Reformatis, euangelicis, & Socinianis, sunt aequae gymnasia, scholaeque, in quibus, prima humanae eruditionis fundamenta, poni solent, (d) caetera, quae ad solidiorem rerum cognitionem pertinent, reformati, in Heluetia, & Belgio, Saxones, in Germania comparant.

8.) *Iurisprudentiam patriam*, in patuariis caussidicorum, addiscendi est ratio. Iam tamen plerique, inter Hungaros & Saxones, iurisprudentiam patriam cum naturali, & ciuili Romanorum iure, copulant. (dd)

9.)

(cc) Armenii Transiluani totum latinum ritum receperunt, excepto eo, quod idiomate Armenio sacrum peragunt. Sacerdotes eorum, vt latini, coelibatum profitentur.

(d) Habent Helueticae confessioni addicti, in Transilvania, tria collegia, videlicet, Claudiopolitana in vrbe, Enyedini, atque Maros - Vátsárhelini, inter quae alterum primas tenet, multa principum, atque procerum Transilvaniae liberalitate fundatum, atque dotatum. Est quoque typographia instructum.

(dd) De scholis reformatorum, in primis collegio, adprobatae constitutiones regni Transilvaniae P. I. Tit. 10. statuta aliquot exhibent. pag. 16. seq. Do-
cen-

- 9.) *Insignium scutum* duobus cuspidibus dilatantibus, & deorsum tendentibus, a cephal extremirate, in partes tres secatur. In quo, area prima, castra Hungarorum septem, in campo aureo, secunda, aquilam Sicularum, in campo rubro, tertia, solem & lunam Saxonum, aequè in campo rubeo; continent.
- 10.) *Monetae cursus*, exemptis nummis aureis, idem est, qui in Hungaria. Istorum namque valor florenis quatuor, & 16. aestimatur cruciferis. (e)
- 11.) *Transiluaniam*, magnae principis nomine, regit MARIA THERESIA augusta reginaque Hungariae. (f).

§. 9.

centur iam iurisprudentiae partes complures in academia Claudiopolitana, immo & in reformatorum gymnasiis.

(e) Nummos rariores aureos, & argenteos, saeculo XVI. & XVII. erudito commentario illustrant Mart. Schmeizel, & Gottlob Agnethler in der *Erläuterung gold- und silbernen Münzen von Siebenbürgen* (Halle 1748. in 4to.) & Gottfred Schwarzcz in recensione critica Schmeizeliani de nummis Transilvanicis commentarii Rinteli 1764. Legi quoque meretur Samuelis Köleseri *auraria Romano Dacica*, Cap. III. pag. 100. sequent..

(f) De mappis, geographicis poterat aliquid adhuc auctor subnectere. In mappa regni Hungariae, magnus principatus quoque Transilvaniae deprehenditur; sed, separatim etiam, peculiarique mappa

eun-

§. 9.

Diuiditur Transilvania, pro nationum numero, trifariam : in *comitatus Hungarorum*, *sedes Sicularum*, & *fundum Saxonum*; quod vero ad iurisdictionem adtinet, in regionem Hungarorum, Sicularum, & Saxonum, loca item taxalia.

§. 10.

COMITATVS HVNGARORVM VII. occidentalem Transilvaniae regionem, eamque, inter Hungariam, sedes Sicularum, & fundum Saxonum, vsque ad meridiem immersam, cum valle Haceca occuparunt.

I. SZOLNOK INTERIOR COMITATVS Belső Szolnok Varmegye, die innere

eundem Ioannes baptista Homann exhibuit. De numero locorum adhuc aliquid notari potest. Anno 1768. habebant Hungari in Transilvania 1602. Siculi 260. Saxones, seu Germani 413. loca, fiscalia loca 76. adeoque in vniuersum loca erant 2351. *Büfchingii neuer Erdbeschreibung I. Theil*, pag. 1448. (editionis 1770. anni.) Anno 1770. deprehendebantur in Transilvania vrbes 8. oppida 56. loca taxalia 16. pagi 2462. adeoque loca in vniuersum 2542. Vide *calendarium Transiluanicum titolare*, in quo etiam series status militaris, cameralis, & alia memorabilia deprehenduntur. Notandum tamen, calculo hoc contineri etiam, loca, in Zarandiensi, Krasznenfi, & aliis comitatibus ad Transilvaniam relatis, prostantia.

nere Szolnoker Gespanfschaft, vtroque Samofio amne irrigatus, in regione superiori confedit. (Diuiditur prouincia in circum superiorem, & inferiorem, in illo 86. in hoc 108. loca anno 1770, deprehendebantur (g)). Recensebimus oppida eius castraque praecipua.

- 1.) *Kozar-vár*, *Kozarvarinum*, castellum Samofio minori adpositum, ad Keyekesios pertinet.
- 2.) *Kaplán*, *Kaplanum*. castellum secundum, in iuribus comitum Haller, in inferiore Samofii minoris ripa sedet.
- 3.) *Dés*, *Dés*, *Desium* oppidum praestans, idque salinis inclutum, ad confluentem vtriusque Samofii (h).
4. *Szent Benedek*, fanum S. Benedicti, arx colli edito imposita, ad Samofium minorem, in
pos-

(g) Procurrit comitatus hic, vsque ad Carpatum, in septentrione, abundat frumento, pascuis, piscibus, feris, & aliis ad vitae commoditatem spectantibus. Ab ortu habet Bisztriciensem, & partem Dobocensis comitatus; a meridie, Claudiopolitanum; ab occasu, districtum Kövár; a septentrionibus, Maramarusiensem comitatum.

(h) Vnus Samofius ex alpibus Moldaviae, alter supra oppidum Vásárhely, e radice rupis cuiusdam ad meridiem sitae, oritur. Abundat incolis, falis tamen fodinae, oppidum in primis reddunt memorabile. Sal hic terra exceptus, secundo Samofio, in Hungariam devehitur.

possessione est gentis Kornisianae (medio supra Desium milliari).

5. *Bethlen*, Bethlemia, arx alueo Samosimioris conclusa, & vallo, turribusque communita, inclutae genti Bethlenianae, cui paret, nomen concessit. (i)
6. *Retteg*, Rettegum, vicus (oppidum) copiosus & cultus, genti Mikesianae obsequitur.
7. *Szamas Uj-vár*, Samosii Ujvarinum, oppidum frequens, mercatuque insigne, coloniae Hungaricae & Armenae, castro, quod Georgius Martinusius, apud Samosium minorem construxerat, adiacet. (k)

(Notari adhuc merentur:

Armenopol, oppidum circuli inferioris.

Decs-akna, etiam ibidem.

Ke-

(i) Antiquissima haec gens in duas lineas dividebatur, quarum altera Bethlen de Bethlen, altera de Iktar vocabatur. Est ea alias antiquissima, & saeculo superiori, viris celebribus abundabat, inter quos praecipui erant: Gabriel, princeps Transilvaniae; Wolfgangus, auctor historiae Transilvaniae, cuius libri VIII. & pars quoque libri IX. lucem publicam conspexerunt; Ioannes cancellarius Transilvaniae, qui edidit epitomen rerum Transilvaniae ab anno 1629-1663. in 12; & Nicolaus filius Ioannis, qui compluribus scriptis inclaruit.

(k) Mercatu olim florebat, Armenii, qui hic se deposuerunt, maiori ex parte, ex Moldavia huc aduenerant, & rerum suarum egregie fatagunt.

Keménye, a quo Keményiana familia denominatur.)

8.) *Incolae* regionis sunt: Hungari, Valachi, Armeni, & pauci Germani.

II. DOBOCIENSIS COMITATVS, Doboka Varmegye, die Doboker Gespanschaft in Hungariae finibus, Samosium minorem, cum Chryso amne, transmittit, in superiorem, ac inferiorem diuisus (a septentrione Szolnok interiori; ab oriente, Gyergyöiensibus; a meridie, Colosiensi & Tordenfi; ab occasu, Szolnok mediocri comitatibus coërcetur. In parte superiori 79. in inferiori 83. loca comprehenduntur.) Perpauca tractu eius continentur oppida.

- 1.) *Szent Mihaly*, Szent Mihaly Teleke, in vico cognomine exstructum, heredium est gentis Tornaianae.
- 2.) *Dobocza*, *Doboka*, vicus vilis, a quo comitatus denominationem accepit.
- 3.) *Appafalua*, Appaffifalua, vicus laxus, a quo incluta gens Appaffiorum principum, denominationem traxit. (1)

I 2

4.)

(1) Appaffianam familiam esse perantiquam exploratum est, sed, num ad Attilam deduci, queat, de eo, iure dubitatur. Auctor diarii Europaei, ad annum 1661. p. 868. facit Mich. Appaffi praetoris Cibiniensis, Ludolphus vero in *der Schaubühne* ad an. 1661

III. COLOSIENSIS feu COLOSVAR-
 ENSIS COMITATVS, Kolos Varmegye,
 die Koloscher, oder Klausenburger Gespan-
 schaft, Samosio minore, Chrylio annibus
 irrigatus, in medio agri Hungarorum sedet,
 (orientem versus Tordensem, & Siculicam
 sedem, Aranyas habet, ab occidente mon-
 tes, a meridie comitatum Albensem & par-
 tem Zarandiensis. Superior pars numerat lo-
 ca 105. inferior vero 98. Ceterum, co-
 mitatus hic, piscibus praestantissimis, cerere,
 & aliis beneficiis naturae abundat.) In eius
 ditione sunt oppida arcesque.

- 1.) *Buza*, Buza, arx Csakiorum, inter Do-
 bokam, & Claudiopolim, ad dextram, a Sa-
 mosio amne remota. (m)
- 2.) *Bontzida*, Bontzhida, arx loco amoeno,
 inter colles vitiferos posita, inter quos vi-
 netum Vissaiense cumprimis eminet. (n)
- 3.) *Kolos*, Colos, oppidum falis natiui puteis
 nobile, a quo comitatus denominatur, in-
 fra loco campestri iacet.

4.)

1661. p. 1278. equitis cuiusdam, in Saxoniae vrbe,
 degentis filium. Vterque turpiter hallucinatur. Ci-
 binii enim, nullus Hungarus nobilis, domum te-
 nere poterat.

(m) Est posita in ora, quae magnam vim piscium
 praestantissimorum in fluuiis alit, quos in totam
 provinciam deuehunt, & vendunt.

(n) Köleferius scribit cap. II. pag. 69 hic, anno
 1701. aureas guttas esse repertas.

- 4.) Szamosfalua, Szamosfalua, duobus excellens castellis, titulum antiquae genti Mikolienſi conceſſit. (o) (Reiecta ad fluuium Samoſium minorem)
- 5.) Kolosvár, Klausenburg, Claudiopolis (p), vrbs frequens & ampla, ditionis Hungari- cae (Samoſio minori adiacens) metropolis eſt, academiam catholicam (q) cum refor-

I 3

ma-

(o) Duplex hic eſt elegans caſtellum, alterum Kornifianum, baronum Mikolienſium alterum. Ceterum, vrbs Claudiopolitana, ab eo, medio tantum milliari diſtat.

(p) In antiquis documentis Clus (Clws) Colus Ovar, Clusvar, Colosvar vocatur, putaturque Belae III. regis tempore reſtituta eſſe, qua de re prolixè & erudite diſputat celeb. *Stephan. Kaprinai in Hungaria diplomatica temporibus Matthiae de Hunyad. regis Hungariae P. I. p. 19. ſeq.*

(q) Hanc, Stephanus Bathori rex Poloniae, fundauerat, dotauerat, atque Ieſuitis tradiderat. Erecta vero eſt in eo loco, in quo antea Franciſcanorum clauſtrum fuerat, quod, ex prolixis litteris Sigismundi regis, foundationis tempus, cauſſas, ſcopum, leges, exponentibus, anno 1581. ſignatis, facile eſt cognoscere, apud *Kaprinay loc. cit. p. 40. ſeq.* Sigismundo Bathori principatum tenente, inde Ieſuitae migrare debebant, anno tamen 1693. reducti, anno vero 1698. templum vrbs primum, quod vnitarii tenebant, illis traditum eſt. Neque praetereundae ſunt ſequentes foundationes:

Conuiſtus B. M. V. in quo plures, quam centum, nobiles iuuenes aluntur, & clerici aliquot; ſeminari-
um

matorum & Socinianorum duobus gymna-
siis, nutrit. (Habent quoque Augustanae
confeffioni addicti hic templum & scholam)
In hac vrbe templique maioris sacristia,
archiuum, nomine b. Mariae Virginis de
Kolos monoftra notum, refertiffimum, col-
locatum est. (r) Pugnatum hic est, anno
1659. acriter, Rakoczianos inter, atque
Turcas. (s)

6.)

um S. Iosephi, in quo ducenti prope iuuenes, vi-
ctum & habitationem habent, orphanotropheum
S. Emerici, cuius iuuenes sacro ministerio in tem-
plo Thaumaturgae Virginis sunt addicti. Domici-
lia adhuc sunt hic, PP. Franciscanorum, Minori-
tarum, & Piaristarum.

Arx in monte posita, vrbi imminet, in qua mi-
les praefidiarius constanter excubat.

Vnitarii diuiduntur in duas nationes, Polonicam,
& Ungaricam, singulae habent sua oratoria; aca-
demiā pariter, vti & reformati suam.

Maximum vrbis decus est effigies Thaumaturgae
b. V. lacrymantis, quae visitur, & colitur, in
templo academiae.

(r) Praeter claustrum diuae Virgini sacratum,
Franciscanorum, Dominicanorum, hic fuerant.
Templa quoque complura, & inter illa, S. Lupi
(Farkas, seu Wolfgangi) qua de re, vt, & de
plateis, suburbiisque Claudiopolitanis, idem Kapri-
nay loco cit. differit.

(s) Est tamen vrbs haec, in primis natalibus
Matthiae I. regis clara. Anno 1440. die 27. Martii,
hora

- 6.) *Monoflor*, Kolos Monoflor, Monasterium b. Scholaſticae dicatum, abbatia Benedic-
torum, prima PP. Societatis Ieſu, apud
Transiluanos fede, cognitum, haud procul ab
vrbe remotum eſt. (t)
- 7.) *Gyalu*, oppidum metallicum, arce orna-
tum, olim ad episcopos Tranſilvaniae, nunc
ad comites Baſſi pertinet. (Vnius horae
ſpatio, ab illa diſtabat, arx *Leanyvár* dicta,
cuius tamen iam nonniſi rudera viſun-
tur.)
- 8.) *Ezeres*, Ezeres, abbatia olim Monoflorien-
ſi iuncta, nunc Mikeſianis adſcripta iuri-
bus. (u)
- 9.) Incolunt prouinciam Hungari, Valachi,
& quidam Saxones.

I 4

IV.

hora tertia matutina, Eliſabetha Szilagyiana eundem
felici partu edidit. *Kaprinai l. cit. pag. 17. ſeq.* Mat-
thias, patriae huic, quamdiu vixit, bene fauebat.

(t) Putatur conditor abbatiae huius Claudiopo-
litanae vrbi vicinae, fuiſſe Bela I. rex, quod *Ka-
prinay pag. 38. ex diplomate* Belae IV. regis, anno
1263. conſeſſo, probatum eſt. Stephanus Bathori,
eandem, academiae Claudiopolitanae, a ſe funda-
tae, contulerat, cum vicis, & fundis ad eandem
pertinentibus. Anno 1603. collegium Ieſuitarum
ibi ſubuerſum eſt. *Kaprinai l. cit. pag. 47.* Aſſer-
uabatur hic tabularium prouinciae, quod tamen
demum Claudiopolim tranſlatum eſt.

(u) Propterea abbatia haec, ab aliquibus filialis
vocatur.

IV. TORDENSIS COMITATVS, Torda Vármegye; die Tordaer, oder Torenburger Gespanschaft, a Pocutia, vltra Marusii, & Chrylii amnium confluentes, medius inter Bisztricensem, & Sicularum agrum, Colosiensem item, & Küköliensem agrum cum praecipuis propagatur oppidis. (Superior pars numerat loca 98. inferior 75.)

- 1.) *Disznajo*, Disznajo, castellum elegans, amni Marusio adpositum, extremum est, ad septentrionem.
- 2.) *Vécs*, Véts, oppidum insigne, cui castellum adiacet, in possessione gentis Keményianae (ad radices montium, Siculiam, a reliqua Transilvania dirimentium)
- 3.) *Gergeny*, Görgey, munitio propugnaculis suis bello Rakocziano nudata, in iuribus gentis Kaszonianae (ad amnem cognominem, in Marusium se exonerantem)
- 4.) *Regen*, Regena, oppidum elegans, situs iucundi in loco edito sedet.
- 5.) *Szent Ivany*, *Vajda Szent Ivany*, castrum loco amoeno positum, secessus fuit olim vajvodarum Transilvaniae.
- 6.) *Gernyeszeg*, & *Szent György*, castra, structurae mediocris, quorum prius ad gentem Telekianam pertinet.
- 7.) *Torda*, Torda (Thorda) oppidum amplum (ad Crysum fluvium, inter colles (x) idque, cum

(x) Fluvius hic, ex radice montis Bihor, duplicaturigine erumpit, pagosque vicinos, Bi-

cum aedificiorum structura, tum linguae Hungaricae puritate percultum, & comitatus caput, loco hilari, estque, partim propter salinas (y), partim propter metallicas

I 5

Ro-

fztre, Lupfa, Offenbanya, Soltzva, Posage primum praeterlabitur, vnoque, & medio, infra Tordam milliari, recipit riuum, ex petrae, ad quem accessus non patet, fissura erumpentem. Petra haec, ad vnum milliare protensa, *Tordabafadék* vocatur, toto comitatu celebris est, fodinisque Romanorum capacibus notabilis, de qua versus elegantes, vide apud *Reichersdorff. l. cit. p. 794.*

(y) Romani, in loco, quem Torda occupat, oppidum habebant, quod Salinae dicebatur, a sale, qui ibidem in copia hodiedum eruitur. *Stephanus Samoscius in annalectis suis lapidum, & nonnullarum in Dacia antiquitatum cap. 9.* perhibet, suo tempore adhuc vnam portam oppidi veteris, ibi prostitisse. De ciuitate Torda, *Reichersdorff. in chorographia Transilvaniae pag. 788.* sequentia narrat.
 „ Quae ciuitas (*Thorda*,) versus meridiem iacet,
 „ & licet, nullis sit muris, ac moeniis cincta, ta-
 „ men satis ampla, opulenta, & diuersis merci-
 „ bus frequens, cuius incolae, & pecorum, &
 „ iumentorum, & compascuorum, & agrorum, vsu
 „ fructu ditissimi sunt; vt interea taceam, quam
 „ optimi vini ferax sit. Ad haec, salis fodinis
 „ tam celebris est, vt vix parem in toto oriente
 „ fundum comperias, ibique praefectus camera-
 „ rum salium, perfungitur officio regis, &, ex
 „ salinis, Hungariae regibus annuam pensionem
 „ maximam tribuere solet: quam, vel eo nomine
 „ non paruam esse, facili iudicio elicere possumus,
 „ quod

Romanorum specus memorabile (z) anno 1455. aedificari coeptum, igne conflagrauit anno 1531.

- 8.) *Kereftes mezö*. Prat de la Trajan, Portum Traiani, campus crucum, in quo Traianus imperator, insignem de Dacis, & Deceballo rege, victoriam reportauit.
- 9.) *Torocko*, oppidum fabris ferrariis memorandum, in ditione gentis Toroczianae.
- 10.) *Torocko szent György*, ferrifodinarum cultores multos alit.

(Sunt quoque in hoc comitatu, thermae praestantes, & venae ferri, in pago Teplicza, ad gentem Kornifianam pertinentes)

- 11.) Incolunt regionem Hungari, Valachi, (Germani perpauci)

V. KÜKÖLIENSIS COMITATVS, Kükölö Vármegye, die Kükölier, oder Kokelbuger Gespanschaft, cum amne Kochelio, quem Hungari Küköllö adpellant, ad dextram
in

„ quod inde toti fere Transilvaniae seruiatur, indeque, sal, Budam, & ad alia pleraque loca „ extranea, adhuc perferatur, atque euehatur, „ non sine magno regiae maiestatis commodo. „ *Salinas has eleganter describit Born. loco cit. pag. 137. seq.*

(z) *Köleserius in auraria Romano Dacica cap. I. pag. 22. vbi scribit, hic multa Romanorum aedificia, statuas, & inscriptiones prostitisse.*

in mediterranea recedit, haud multis oppidis, castrisque excultus (superior eius pars 50. inferior 35. loca habet) Inter quae

- 1.) *Rotnod & Ebesfalua*, arces duae, muro turribusque incinctae inde sequuntur.
- 2.) *Bonyha*, Bonyha, arx elegantis structurae ad gentem Bethlenianam pertinet.
- 3.) *Kükölvár*, Kokelburg, Küköllibarinum, castrum munitum, ad amnem cognominem, nomen mutuatus est comitatui (a).
- 4.) *Szent Miklos*, fanum S. Nicolai, oppidum eximium, & castris duobus, ex superiori & inferiori latere clausum, amni Cochelio adlitum est.
- 5.) Incolae regionis sunt Hungari, iisque interspersi Valachi.

VI. ALBENSIS seu ALBAIVLIENSIS
COMITATVS, Gyula-Fejérvár, vel Karoly-
var

(a) Duplex est amnis Kikelleio (Kikelö,) maior, qui in montanis Schük oritur, & minor, qui in priorem se exonerat, &, tum non procul a Balásfalua, hic quoque in Marusium influit. *Reichersdorff. l. cit. pag. 793.* Arcem ipsam Georgius Martinus monachus, Ilabella principatum tenente, possidebat. Ab ea denominatur Ioannes de Kikullew, in ecclesiis Transilvaniae, vicarius Strigoniensis in spiritualibus generalis, qui Ludouico I. regi, a secretis fuit & res eius gestas conscripsit, a M. Ioanne Thurocz chronicae suae Hungarorum insertus. Notes quoque, arci vicina esse promontoria, vina optima fundentia.

vár Varmegye, die Weisenburger oder Karlsburger Gespannschaft, inde, secundo Marusio anne, versus meridiem mouetur. (b) (In tres partes diuiditur, quarum prima superior 69. altera media 84. tertia interior 96. loca tenet.)

In eius tractu sunt.

- 1.) *Enyed*, Nagy Enyed, Enyedinum, oppidum copiosum, & gymnasio (academico) reformatorum celebre, in occidentali, annis Marusii tractu iacet. (c)
- 2.) *Hofzu Aszu*, Hofszu Aszu, vicus cum castello, genti Tomaianae obnoxius, inde ad dextram annemque Kükköllö recedit.

3.)

(b) Principem sibi locum inter comitatus Transilvaniae vindicat, cum ob amplitudinem, tum ob commune comitatum Transilvaniae sigillum, quod per supremum eius comitem asseruatur. *Auctor topographiae magni regni Hung. pag. 322.*

(c) Ad distinctionem minoris Enyed, Nagy Enyed vocatur. Est locus elegans, qui tamen anno 1703. per flammam, ad depellendos Rakocianos, per milites caesareanos iniectas, magna acceperat damna. Existimatur anno 1239. Bela IV. regnante, conditum esse. Lingua Hungarica hic pura, & culta in vsu est. Collegium, ex liberalitate principum Transilvaniae, magnas opes acceperat, & multi studiosi ex foundationibus hic accommodantur. Regi possunt de collegio hoc, ea, quae in adprobationibus regni Transilvaniae Part. I. 10. continentur.

- 3.) *Balasfalua*, Blasendorf, vicus coloniae Valachicae, & sedes Valachorum episcopi, Enyedino ad dextram, in eodem tractu obiacet.
- 4.) *Szent Király*, szent Kiraly, castellum elegantis structuræ, in eodem tractu, ad gentem Banffianam pertinet.
- 5.) *Tövis*, Tövisium, oppidum coenobio PP. Paullinianorum nobile, prope Marusium consedit (d)
6. *S. Michel*, seu *Tótfalu*, castrum S. Michaëlis, arx structuræ solidioris, rupi praealtae imposita, indeque haud procul distita, ruinam minatur.
- 7.) *Fejér-Vár*, *Gyula Fejér-Vár*, Weissenburgum, Alba Iulia, iam vero Karoly Vár, Carlsburg, Alba Carolina, a Carolo VI. reparatore dicta (e) vrbs est munita, & cum aedificiorum structura, tum sede episcopi splendida, in Marusii amnis ripa, loco hilari posita, & campis, ac vinetis longe lateque

(d) Paullinos huc comes Stephanus Apor, Cardo VI. regnante, iterum reduxit.

(e) Qui etiam splendide reparandam, & communiendam, ea in primis de causâ curauit, quod principibus Transilvaniae, per 150. annos sedem praeberit. Vrbs, hic, iam tempore Romanorum floruisse, & in amplitudine, ad 5. millia passuum occupasse dicitur.

teque circumfunditur (f). Sedes erat principum Transilvaniae nunc monumentis eorum illustris (g). Habet quoque domum monetariam.

8.)

(f) Ciuitas haec fere illum positum habet, quem Buda; habet colles complures vicinos satis editos, ad occasum planities se obicit, ad duo miliaria, usque ad montem S. Michaelis protensa, quam aquarum ex rupibus undique exsulentium, scaturigines, & vineae vicinae, amoeniorem reddunt. Iesuitas, eo adduxerat, Stephanus Bathori, rex Poloniae. Habebat olim gymnasium reformatum, basilicas, typographiam, & multa splendida aedificia, quorum plurima bello, quod inter Turcas, & Georgium II. Rakoczium, gerebatur, defoedata & destructa sunt. Bibliotheca quoque, libris & codicibus manu exaratis, magno sumptu comparatis, referta, eadem occasione, in cineres est conuersa. Bibliothecae huius olim praefectus fuerat, Michael Bars, in oppido Bars natus, & 1647. extinctus, cuius epitaphium in templo Albenfi erectum, exhibet *Petrus Bod. in Hungar. tymbaule continuato* (1767. in 8.) pag. 80. *Köleser l. cit. Lib. I. pag. 42.* „ Tandem potentiis inuisa (Alba). Georgii „ II. Rakoczii, in Polonos expeditione, a barbaris „ vindicata: Alba Julia (quae tandem Julia nigra „ merito dicta) sede principali, omnibus, quae „ ad belli, pacisque artes, sagum, togamque necessaria, ac utilia sunt, funditus euerfa, basilicis, „ gymnasio academico, bibliotheca locupletissima, „ ac augmento, ex pristina Budensi nobilissima, „ typographia, ac monetaria, publicis, priuatis „ quae aedificiis, ferro, flammaque deletis &c.

(g) 1541. Isabella vxor Ioannis de Zapolya, tradita Buda, barbaro, hic sibi sedem delegerat, ibique

- 8.) *Zlatna*, *Zalakna*, *klein Schlatten*, *auraria parua*, oppidum est metallicum, in quo diuites auri, & argenti viui venae, *Dacorum* ac *Romanorum* tempore iam cognitae, celebrantur ad laeuam (*h*).

9.)

que demum, in templo maiori S. Michaeli sacro, anno 1559. sepulta est. Qui, post eam, rerum apud *Transiluanos* potiebantur, hic domicilium habebant, vsque ad *Michaelem Appassi* anno 1690. mortalitate interceptum.

(*b*) Denominationem accepit a *Slauica* vocula *Zlato*, aurum denotante, *auraria* quasi parua, quod *Germanicum* etiam *Klein Schlatten* indigitat. *Christophorus Bathori vajvoda*, extraneos multos, in primis ex montanis *Hungaricis* locis, ad colendas fodinas, huc euocauerat. Erexerant hic multas officinas fusorias, excoëtorias, separatorias, & alias, ad vsum rerum metallicarum necessarias. *Köleferius in auraria Romano-Dacica cap. I. pag. 50. seq. Reichersdorff. scribit pag. 794. Valachos*, oppidum hoc, incoluisse. Confer. *auctor topograph. magni regni Hungariae pag. 339. Reichersdorff. loc. cit. pag. 796. temporibus Trajani oppidum hic exstructum*, & epigrammatibus aliquot *Romanis* exornatum fuisse, notat.

Valachi oppidum hoc pro metropoli nationis suae habent, & ad nundinas, quae in eo habentur, frequenter confluunt. Residet hic collegium metallicum, quod subest *Cibiniensi* camerae metallicae, haec vero *Viennensi*. Datur quoque ibi exactor regius, qui arenas, & ramenta, in fluuiis collecta, certo quodam pretio, *piseti* nomine insignito, a *Valachis*, & *Zingaris*, ex lotura hac auri

- 9.) *Borberek*, Borberekä, arx, in rupe præalta, turribus, confirmata, oppido huius nominis imminet, loco ad Marusium opportuno. (i)
- 10.) *Alvincz*, Bints, Aluinczium, Binsium, arx olim venusta, (vno milliari Alba distat) morte Georgii Martinusii cardinalis memoranda (k), nunc tamen flammis defoedata, priori trans amnema obiacet. Secessus episcopi Transilvaniae, ad quem pars notabilis oppidi pertinet.
- 11.) *Homorod*, Homorodum, salis prouentu conspicuum, magis in austrum, secundo amne immergitur.

12.)

auri viuentibus, certis diebus redimere solet. In tota Transilvania, aurum simili modo collectum, & redemptum ad 8. vel 10. centenarios adfurgere perhibet, *Born loc. cit. pag. 108. seq.* ubi etiam varias fodinas hic prostantes eleganter describit. Confer. *Köleserius l. cit. cap. I. pag. 39. seq. & cap. II. integro.*

(i) Est a natura communita, ad quam accessus perarduus est, & difficilis. Recipiebant se ad eandem vicini, quoties hostis oras eorum vastabat. Francisci quoque sodales, ibi, olim claustrum habebant. Sal, qui hic eruitur, in Hungariam secundo Marusio mittitur.

(k) Caedem hanc exponit *Wolffg. Bethlen histor. Lib. IV. pag. 173.* Cadauer demum Albam delatum, tumulatum est.

- 12.) *Brad*, Brada, oppidum tractus cognominis praecipuum, ad collimitium comitatus Zarandienſis reſeſſit.
- 13.) *Korös - Banya*, Chryſii auraria, ad ſcatuſigines amnis Chryſii, inter oppida metallica locum habet,
- 14.) *Abrug - Banya*, Abrud Bánya, Awrud, *Groß Schlatten*, auraria, oppidum frequens, & cultum, caput eſt quatuor oppidorum metallicorum, auri, ac argenti mineris diues, ſedesque camerae metallicae praecipua (nunc iam haec eſt Zlatnae) ſupra, in regione media (1)

II)

(1) *Reichersdorff l. cit. pag. 776.* „Abrugbanya, diues auri oppidum, in cuius circuitu montes, mira rerum omnium fertilitate, uſque adeo cumulati, ut ſolertis terrae viſceribus, theſauros regiis opibus non indignos, alat: nempe, illic obriſum aurum, patulis de montium verticibus, fruſtulatim praeciditur, ſubter quorum valles, vitrei & perlucidi amnes, decurrunt, ex illis alpium iugis demergentes; plures denique eo loco chryſolapides, in opulentiſ, ac crebris chryſoſyllis, id eſt, auri lauacris, inueniuntur &c. Idem pag. 794. monet, ciuitatem, ex donatione Ioannis Hunyadiſ, ad collegium ſacerdotum pertinuiſſe, & aurum ibidem erutum, Cibinii ſignari. Plura de eo commemorant. *Köleſerius l. cit. cap. I. pag. 46.* & *Bombardi in topographia magni regni Hungariae pag. 328.* Homines, in hac ora, maiori ex parte, ex cultu metallorum viuunt, quod eleganter exponit *Born. l. cit. pag. 114.*

K

15.) *Offen-Banya*, *Offum-banya*, *Offenburg*, oppidum adaeque metallicum, a furnis metallurgicis (*Offen*) nomen accepisse videtur (m). (Addi his possunt: *Keres banya*, germanis *Altenburg*, ad fluuium *Chrysium*, seu *Keres*; *Rezbanya*, antea *Kisbanya* (n); *Maros-Ujvár*, supra ripam *Marusii* (o); *Szent-Pál*, & *Radnot* arces (p), & *Kecskekő* rupes, ob fontes, quos emittit, qui ad morbos curandos cum fructu adhibentur (q).

5.)

(m) De quo *Köleserius* loc. cit. pag. 49.

(n) De quibus *Köleserius* loc. cit. pag. 49. 50. ubi monet, *Rézbanyam*, episcopo *Varadinensi*, *Offenbanyam*, certae familiae illustri in *Transilvania*, parere. *Reichersdorff*. vero loc. cit. pag. 796. Sunt, inquit, praeterea, in ea prouincia, montes, auri & argenti ditissimi, utpote *Abrugbanya*, *Zalatbna*. & *Keresbanya*, ex quibus, magna vis auri & argenti sumitur, & camerae regiae, pro cudendis, tam aureis, quam argenteis monetis, adplicatur.

(o) Est eleganter exstructa arx, & comitibus *Mikes* paret, qui etiam *Csesztváe*, quod medio milliarum inde abest, elegans castellum habent. Fuerat olim *Maros Ujvarini* coenobium, sodalium *Paulli* eremitae, quod *Gobelinus* episcopus *Transilvaniae* fundasse, eius vero successor *Emericus*, multum auxisse perhibetur. *Bombardi* in topogr. magni regni *Hungariae*, pag. 327.

(p) Prior comitibus *Haller* paret, posterior, a *Gabriele Bethlen* aedificata, dein in potestatem *Michaelis Appaffi* venerat, quam, post fata eius, vidua tenebat.

(q) Ad scabiem & articulare morbum curandum multam virtutem habere perhibentur. *Bombardi* in topographia magni regni *Hungariae* pag. 330.

16.) Incolunt regionem Hungari, Germani, & Valachi.

VII. HVNYADENSIS COMITATVS, Hunyad Varmegye, die Hunyader Gespantschaft, ad austrum, extremus, vsque ad Valachiam, & comitatum Temesuariensem exit. (Diuiditur in districtum Haczeg, 80. loca, districtum Marus 92. loca, & vallem Marus 125. loca habentem). In eius tractu sunt.

- 1.) *Folt*, & *Rápot* palatia duo, ad Marusium amnem. Quorum illud, templariorum domicilio memorabile, istud acidulis nobile, & *Kalzonianae* paret familiae (r.)
- 2.) *Arany-Vár*, *Arany Vára*, arx probe munita, formae elegantis, in eodem tractu, plurium dominorum iuribus adscripta est. (s)
- 3.) *Branvicska*, *Branvitska*, arx secundo amne Marusio inde seiuncta, Iosikianis adnumeratur herediis.
- 4.) *Ille*, *Illye* arx, non minus arte, quam natura communita, iisdem adserta est iuribus.
- 5.) *Dobra*, *Dobra*, munitio opere militari confirmata, ad fines Hungariae diuergit.

K 2

6.)

(r) *Folt*, nunc *Foltianae* familiae paret, cui vicinum est, *Babolna* castellum, elegans, olim *Tökölianum*, postea *Nalaczkianum*.

(s) Praecipui inter eos sunt liberi barones de *Kalzon*, & *Iosika*, atque equestris familiae *Földvari*.

- 6.) *Németi*, Németi castellum vico peramplio adiectum, infra Marusium amnem sedet.
- 7.) *Déva*; Dévidava, oppidum amplum & frequens, cui arx rupi imposita imminet, ad dextram recedit.(t)
- 8.) *Hunyad*, Huniad, castrum antiquum, & Ioannis Huniadis, atque comitatus denominatione, illustre (u), cui, oppidum subiacet, (uu) rudus est in agro ferrifodinis nobili, eminens. Pertinet ad loca taxalia.
- 9.) *Nalacz*, Nalacz, castellum gentis Nalaczianae, magis ad meridiem recedit.

10.)

(t) Vbi Decebalus, a Trajano, deuictus, ne Romam in triumphum duceretur, violentas manus sibi intulisse traditur. Pertinet peculiari iure ad magnum principem Transilvaniae. In vicino monte cuprum eruitur, de quo *Ignat. de Born in Briefen über mineralogische Gegenstände &c. pag. 95. seqq.*

(u) Ioannes Huniades, gubernator regni, & pater Matthiae Coruini regis, hic, in lucem editus esse perhibetur, de qua re in primis curiosa narrat *Casp. Heltai, Bonfinii epitomator, in chronico lingua patria conscripto pag. 81. seq.* Habuit etiam monasterium, quod, heros hic, pro Augustini sociis inchoasse, filius vero eius Matthias, perfecisse, & Francisci Seraphici sociis tradidisse dicitur. Saeculo superiori ad familiam Tökelianam pertinebat.

(uu) Haec alias se habent. Castrum hodie dum inhabitatur. Visitur in eo capella, ex qua S. Capistranus ad concionem dicebat. Exstat & cubile, in quo sub Ioanne Hunayade vaiuoda, conuentus lebrabantur, modo vero ferrum ibi conseruatur.

- 10.) *Pöftöni*, *Pöftenum*, castrum validum ad tutandas portae ferreae angustias, quas, Hungari Vas kapu; Germani Eifenthor; Graeci Acontasma; alii, Orlae angustias nominant, excitatum (x)

(Addi possunt, *Tot Varadgya*, prope *Braniskam*, & *Koczvára* arces, (y) Nagyag mons, aurifodinis, saeculo hoc detectis, clarus.) (yy)

- 11.) Incolae regionis sunt Hungari, & Valachi.

VIII. FOGARASIENSIS DISTRICTVS, Fogaras, iuris Hungarici, comitatibus Hungarorum adnumeratur, quamvis fundo Saxonico vndique conclusus sit (numerat 63. loca. Habet, ab ortu, comitatum Albenssem ab occasu, sedem Cibiniensem; a septentrione, montes Valachiae; a meridie, partim sedem Nagy Singhensem, partim comitatum Albenssem. Excurrit in longitudine ad 6. in latitudine,

K 3

ad

(x) Pertinet ad Tornaianam familiam, habetque duo castella, vicina alia, *Barcsa* nimirum, a quo gens Barcsaiana, & *Döskeni*, quod etiam ad gentem hanc spectat.

(y) Arx posterior arduae rupi imposita, natura fortissima est. Pertinet ad heredium Kendefianae familiae.

(yy) De quo Born in *Briefen über mineralogisch Gegenstände* p. 96. seq.

ad vnum milliare (x). Regitur districtus per capitaneum peculiarem)

- 1.) *Fogaras*, Fogarasinum, oppidum copiosum coloniae Hungaricae, castro confirmatum, a quo districtus denominatur, in orientali amnis Alutae ora sedet, ad loca taxalia pertinens. (a)
- 2.) *Valachische Dörfer*, Valachici vici, coloniae Valachicae, australem infederunt regionem.

IX, VALLIS HACEGA, das Thal Haczeg, quae, vsque ad amnem Syl, & montes, in iisque adpertas fauces Volkany, extenditur, ad 8. miliaria, habetque 26. loca (aa). In quæis:
Vár-

(x) Protegitur, partim montibus, partim fluuio Aluta, planitie superbit elegantî, quam riui piscosi complures interfecant.

(a) Acceperat ab ea axiomâ Thomas Nadasdy, cui terram Fogarasiensem Ioannes Zapolya anno 1530, contulerat. *Wolffg. Bethlen histor. lib. I. p. 58.* vbi monet, cum omnibus, quae ad eam pertinent, ducatum quasi aliquem efficere. Idem l. cit. exponit, dominos arcis, vsque ad Balthasarem Bathorium, quo decollato, ad fiscum regium rediit. Arcem hanc strenue tutabatur Stephanus Mailath, praefectus Transilvaniae, aduersus barbarum, qui tamen eundem fraudibus demum, circumuenerat, & captiuum in Turciam deduxerat. *Wolffg. Bethlen lib. III. pag. 138.* Oppidum hoc eam laudem habet, quod panem coquat, qui sapore. & praestantia, nulli alteri Transiluanico cedit.

(aa) *Reichersdorff. de ea l. cit. pag. 795.* Est prouinciola parua, in extremo Transilvaniae angulo, in

Várhely, Varhelinum, veteris Dacorum *Sarmi-Zaegethusae*: atque Romanorum *Vlpiæ Trajanæ* rudera ostentat. (b)

Comitatibus Hungarorum adnumerantur etiam partes reapplicatae in Hungaria Tibiscana, utpote Szolnok mediocris, Krasznenfis, & Zarandienfis comitatus, districtusque Kövariensis.

K 4

§ II.

qua Haczeg oppidum situm; ea provinciola a reliquo regno separata, undique montibus, & alpihus eminentissimis circumsepta est, praesertim ab ortu, & meridie, ubi spaciosissimus transitus in Moesiam, quae, nostro tempore, Transalpina vocatur. Quae regio ad 8. milliaria se extendit, & quasi in medio umbilico sita est, & ipso regionis nomine Haczag appellatur, quod oppidum Valachi mixtim Pannonibus cohabitant.

(b) De quo auctor topographiae magni regni Hungariae l. cit. pag. 333. Köleserius in auraria Romano Dacica cap. I. pag. 23. seq. Reichersdorff. l. cit. pag. 295. ad plagam meridionalem huius regionis, adhuc apparent, & teruntur urbis amplissimae fundamenta, latissime porrecta, & parietes aedificiorum collapsi conspiciuntur, Varheli loco nomen est, quod significat LOCUS VRBIS. Hic, singulis diebus, Valachos fere invenies, qui rudera vertunt, ac lapides pretiosos, atque numismata tam aurea, quam argentea, ex visceribus terrae, variaeque antiquitatis monumenta effodiunt. „Notari potest, in Porumbak, loco districtus „huius, vitra excoqui, pro Transilvania. „

§ II.

TERRA SICVLORVM, in SEDES VII. diuifa, aquilonarem regionis oram in ortum porrectam, eamque Moldauiae inter montes fublitam, & Marufii, atque Alutae fontibus irrigatam, infedit.

I. CSIKIESIS SEDES, der Zſchiker Stuhl, Csik ſzék cum GYERGYÖ, & KASZON, duabus fedibus filialibus, extrema eſt, ad aquilonem, inter Moldauiam, Harom Szék, Udvarhely, atque Maruſium, retruſa.

(In fede ſuperiori Csik & Gyergyö ſunt loca 32., in inferiori Csik & Kaſzon 21. fedes haec alias rupibus magna ex parte eſt vallata, planitiem habet elegantem, &, praeter Alutam, riuos aliquot.)

- 1.) *Csik ſzereda*, oppidum in fede Csikienſi praecipuum, caſtroque communitum, mercatu illuſtre eſt.
- 2.) *Miko vára*, *Miko vár*, arx opere militari confirmata, & gentis Mikoianae gentilitia, haud procul inde diſtat.
- 3.) *Somlyó*, *Somlyó*, vicus copioſus, frequenti celebratur gymnafio.
- 4.) *Szent Miklos*, *Fanum S. Nicolai*, oppidum amplum & frequens, ſedis Gyergyöenſis filialis, quae Csikienſi vnitur, caput eſt, prope ad Marufii, & Alutae fontes, & Ghemes alpium fauces.

- 5.) *Kaszony*, Kaszonია, oppidum mediocre, iuris Kaszoniani, sedis Kaszonienſis filialis, quae, cum Csikienſi, coniungitur, primum eſt.

II. HARAMIENSIS SEDES, TRISEDI-
ALIS, Három ſzék, der Három ſzékiſche
Stuhl, in ORBAIENSEM, KEZDIENSEM,
& SEPSIENSEM ſedes III. diuiſa, inter a-
grum Csikienſem, Moldauiam, Bartziam, ac
ſedem Maruſienſem, orientem verſus, amue
Aluta, interluitur. (Ab oriente adtingit Mol-
dauiam; Valachiam, a meridie, a qua arduis
alpiſus ſeparatur; ab occidente Barcziam, &
ipſam Coronam; a ſeptentrione Albenſem co-
mitatum, cum Csikienſi & Kaſzonyenſi ſedi-
bus.)

III. KEZDIENSIS SEDES, Kezdiſzék,
infra Kaſzonienſem, latus obſidet orientale,
cum paucis oppidiſ.

- 1.) *Kezdö Váſarhely*, Kezdienſe Váſarhelyi-
num, oppidum ſedis cognominis primum, in
orientali amnis Alutae ora iacét.
- 2.) *Kézdy-Szent Lélek*, fanum S. Spiritus kez-
dienſe, caſtrum eſt rupi praealtae impoſi-
tum, idque elegans, & munitum.
- 3.) *Bereczk*, oppidum mediocriſ magnitudinis,
a quo, iter ad anguſtias Ojtos adperitur.

IV. ORBACIENSIS SEDES, Orbai Szék
eodem latere orientali procedit. In eius tra-
ctu ſunt:

- 1.) *Zabola*, Zabola, oppidum arcis subiectum, in cuius montibus sal natium crescit, ad Mikes, atque Kalnoky comites pertinet, iacetque cum sequentibus locis in Orbacensi fede.
- 2.) *Kovafzna*, Kovafznia, thermis salutaribus celebratur,
- 3.) *Papolcz*, Papulum, inter praecipua sedis loca refertur.
- 4.) *Zagon*, Zagonia, vicus est amplus, & copiosus.

V. SEPSIENSIS SEDES, Sepsifzék cum MIKLOSVARIENSI MINORE, secundo amne Aluta propagatur. Adnumerantur ei amne secundo.

- 1.) *Szent György*, fanum S. Georgii, oppidum mediocri, supremum iacet ad amnem Alutam.
- 2.) *Körös Patak*, Köröspatakinum, oppidum arce venusta ornatum, genti Kalnokianae subest.
- 3.) *Vzon*, Vzonum, inde ad dextram recedit, in iuribus Mikefianis.
- 4.) *Bikfalua*, Bikfalua, oppidum, propter Buzam, montium in Moldaviae limite angustias cognitum.
- 5.) *Hyefalua*, Hyefalua, oppidum eiusdem cum prioribus iuris, cis Alutam sedet.

VI. MIKLOS VARA, Miklos Vár sedium Sepsi, Kezdi, & Orbacensis filialis, vt vocant, in qua:

- 1.) *Miklos Var*, Miklós vára, oppidum cum arce, a qua sedes huius nominis denominatur, ad laeuam obiacet.

VII. VDVARHELYIENSIS SEDES, Vdvarhely- szék, cum KERESZTVR, & BAR-DVCZ, duabus sedibus filialibus, coniuncta, in septentrione, Marusiensi; in ortu, Györgyöienfi, & Csikiensi continetur, per paucis nihilominus cognita oppidis.

- 1.) *Almás*, *Homorod Almás*, tractus est specubus subterraneis, in quibus aqua stillat lapidescens, interstinctus.
- 2.) *Keresztur*, *Székely Keresztúr*, oppidum montibus praealtis clausum, a quo sedes huius nominis denominatur.
- 3.) *Barducz*, *Parducz*, oppidum copiosum, quod sale abundat, sedis cognominis primum est.
- 4.) *Vdvarhely*, Vdvarhelyinum, oppidum sedis cognominis primum, ad amnem Küküllő, gymnasio duplici, vno Romano-Catholicorum, altero Helueticae confessioni addictorum, notum.

VIII. MAROSIENSIS SEDES, Maros szék, inter Györgyöiensem, ac Vdvarhelyiensem sedes, in septentrione, ac ortu; in meridie vero, atque occasu, inter Albenssem, atque Tordensem comitatus, amne Marosio interluitur (abit in superiorem & inferiorem
cir-

circulum, in illo, 61. in hoc vero 67. loca sunt.)

In tractu eius perpauca sunt oppida:

- 1.) *Szent Pál*, & *Szent Deméter*, arces duae sunt, quarum altera comitatibus Gyulaffi, altera genti Redlianae paret.
- 2.) *Maros Várfhely*, *Maros Várfhelyinum*, Agropolis, libera & regia ciuitas, in qua arx elegans est, praesidio mediocri instructa. Est hic tabula regia iudiciaria Transiluanica, ante 20., & amplius, annos, Megyesino huc translata, gymnasium reformatorum non incelebre Alba Iulia huc etiam translatum. (Habebant quoque Iesuitae hic domicilium. Reichersdorff. vocat urbem hanc, Zekel Várfhely, Saxones Neumarck)

IX. ARANYIENSIS, seu AVRATA SEDES, Aranyos Szék, accepto ab Aranyas anne, cui adsidet, cognomine, inter Tordensem & Küköliensem comitatus, reclusa est. (A reliquis Siculiae sedibus longis interuallis coniungitur, & omni fere ex parte, Tordenfi, & Albenfi comitatibus, constringitur. Numerat nonnisi 22, loca) Oppida eius sunt:

- 1.) *Bagyon*, Bagyona, oppidum insignis supra Aranyos, seu Chrysium, prope ad Marusium amnem.
- 2.) *Keresztes*, *Keresztes Mezeje*, campus a fasciculis spicarum frumenti denominatus, propter Turcorum stragem memorandus est.

- 3.) *Szent Mihály*, fanum S. Michaelis, oppidum mediocre infra, ad Aranyas amnem.
- 4.) *Gerend*, Gerendum castellum gentis Keményianae, opere militari firmatum, idque elegans, priori ad Marusium obiacet.
- 5.) *Vár falua*, Var falua oppidum, castello auctum, ad amnem Aranyas, in B. Iosika possessione est.
- 6.) *Fel-Vinczi*, *Földvincz*, oppidum nobile, inde ad Marusium fluuium recedit.

§. 19.

FVNDVS REGIVS SAXONICVS in sedes nouem, & districtus duos diuiditur.

I. SEDES CIBINIENSIS, Hungaris Szeben-fzék, Germanis Hermannstädter Stuhl, quam in comitatu Albenfi, sitam esse, & ab illo separatam, tum antiqua documenta, tum etiam a priscis temporibus, ad nos deriuata, vsuque quotidiano hodieum firmata, styli forensis ratio, testantur. Ita enim in hunc usque diem iudiciales litterae habent: *in comitatu Albenfi, sedeque Cibiniensi &c. (c)*, ficuti,

(c) Ab oriente vicinam habet filialem Szerdahely, a septentrione comitatum Albenssem, & sedem Megyenssem, ab oriente districtum Fogarasiensem, cum filialibus, Ujegyhaziensem, Nagy-& Kissinghenfi, a meridie vero, alpes, Valachiam ab ea dirimentes.

ti vero in quauis sede Saxonica, vnica tantum libera, regiaque ciuitas, prostat, ita, in hac etiam est vnica, eaque

- 1.) *Cibinium*, (d) Hungaris Szeben, Germanis, & ipsis Saxonibus eius incolis *Hermannstadt* (e), tam frequentia populi, quam opulencia,

(d) Et quidem ab amne Sabin, cuius nomen hodiernum Valachi retinent, penes urbem defluente. Hungari illud, ad discrimen Cibinii, quod apud Sarosienfes est, Nagy Szeben, seu maius Cibinium vocarunt. Cl. Kaprinay in *Hungar. diplomatic. temporibus Matthiae de Hunyad. P. II. p. 501.*

(e) Hermannii Villa, ab Hermanno antistite, vt aliqui volunt, cui in honorem hic prima ecclesia sacrata fuisse perhibetur, vel, a conditore nominatur. Vetus vrbs sigillum sequentia verba circumfert: *Sigillum ciuium de villa Hermannii.* Domus ciuium, maiori ex parte rubris lateribus sunt tectae, propterea Turcae illam *rubram ciuitatem* vocant. Diuiditur vrbs ipsa, in superiorem, colli inaedificatam, & inferiorem, modice depressiori loco positam. Auctor topographiae magni regni Hungariae loc. cit. pag. 344. *Reichersdorff.* vero vrbs positum pag. 789. sequentibus verbis describit: quae (vrbs) in planitie sita; nullis prope montibus incumbentibus impeditur, quin se in admirabilem latitudinem aperiat, duplici muro munita, & fossis admodum profundis circumquaque, pisciniis, lacunaribusque non paucis spatiose diffusis praecincta est; magnificis deinde aedificiorum structuris, turribus, & propugnaculis, suo ordine, & serie interfertis, incluta, & ornata est. Ita scilicet tempore, quo *Reichersdorff.*
scri-

lentia ciuium, atque aedificiorum venustate; prima omnium Transilvaniae vrbum. Neque id mirum est, cum in hac vna vrbe, omnia fere Transilvaniae dicasteria, vt sunt, regium gubernium, militaris praefectura, thesaurariatus regius, commissariatus bellicus, & prouincialis, sedem fixerint, ac proinde, maximus huc vndique populi fiat quotidie concursus. Est praetera primo euangelicorum, in Transilvania gymnasium illustris (f). Prostant in sede hac oppida aliquot

scripsit, vrbs fuerat comparata. Idem sequentia addit: hinc annua frumenta, in subterraneas foueas, ad multos annos, citra ullam publice annonae iacturam, conseruandi gratia conferuntur: nec desunt molendina triticaria, ita laborata, vt nulla arte ab hostibus esuriem ciuitati molientibus eripi possint: adde: quod passim per ciuitatis singulos vicos placidissimo flumine riuulus decurrit. Vtinam plurimae ciuitates beneficio hoc gauderent! *Bonfin. Dec. IV. Lib. I. Cimbium, vocat, opulentissimam Transilvaniae ciuitatem.*

(f) Romano - Catholici, hic olim habebant, cum praeposito, collegium canonicorum, quod archiepiscopo Strigoniensi suberat. Anno 1691. Iesuitae, illuc deducti, ludum celebrem litterarium aperuerunt. Sequebantur sodales Francisci. Est etiam in vrbe hac elegans orphanotropheum, augustae reginae munificentia fundatum. Subsunt vrbi huic decem & septem pagi tributarii. *Reichersdorff. l. cit. De officina monetaria, quae hic olim prostabat, P. Kaprinay l. cit. P. II. p. 501. notat, num-*

quot non inelegantia, quorum duo in primis hic notari merentur, videlicet *Talmats*, *Talmatfia*, *Alutam* versus diuergens, & *Szeliszt*, *Szelistia*, inde ad laeuam remouetur. (Addi possunt sequentia loca, *Turris rubra*, Hungaris *Vörös Torony*, Germanis *Rhoten Thurn* (g), *Vizakna*, Germanis

nummos, in ea, signatos, littera H, vel C, esse notatos, ac duobus gladiis acuminatis acie inuersis, ac decussatim positis, quibus corona, ciuitatis insignia exhibens, incumbit, exornatos. Officina haec *Albam Carolinam* est translata, & nummi, qui hic cuduntur, litteris C. A.; id est, *Corolina Alba* notantur. Eo nomine etiam vrbs est laudanda, quod, post cladem *Mohacsianam*, *Ferdinandi I.* partes sit secuta, & vltima fuerit in *Transilvania*, quae *Ioannis Zapolyii* imperiis se subiecerit. *Casp. Vrsinus Velius Sc. de bello Pannonico* (*Vindobonae 1762.*) *Lib. II. pag. 34.* Postea tamen etiam, quoties se occasio offerebat, studebat partes *Austriacas* sequi.

(g) Distat *Cibinio* duobus milliaribus, meridiem versus, ad radices alpium, qui sunt inter *Transiluaniam*, & *Valachiam*. *Reichersdorf loco cit. p. 791.* sequentia de eo habet: „ quae turris (*rubra*) „ duobus a *Cibinio* distat milliaribus, vnde *Turcis*, „ per strictissimas & angustas admodum vias, in *Transiluaniam* accessus est. Tradunt historiae, *Turcas*, tempore quondam inuictissimi regis *Matthiae*, in *Transilvania* profligatos, & in turpissimam fugam versos, in praedicto loco rubeae turris, a summitate, quam in ea fuga conscenderant, ob magnitudinem tanti ponderis equorum, in yndam *Aluti fluminis* demersos, corruisse.

nis Salzburg, a salinis, quibus commendatur, memorabilis (*h*). *Helta* oppidum, (*i*) & *mons S. Mickaelis*, olim loca non obscura (*k*).

II. SEDES MEDIENSIS, Hungaris Megyes Szék, Germanis Megyiescher Stuhl, nomen mutuata (*l*), ab vrbe libera regiaque Megyes, muro cincta, eaque sat ampla, ad

(*h*) *Reichersdorff. loc. cit. pag. 790.* „ A praedicta ciuitate Cibiniensi distant salium fodinae, „ in Wiszagna oppido, quod alias Saxonice Salzburg appellatur, vno milliari, ex quibus quotannis ingens thesaurus conflatur. „

(*i*) *Idem Reichersdorff. loc. cit. p. 790.* „ Helta, ad „ meridiem vno distans milliari (*Cibinio*), oppidum mediocri magnitudine, & quodam castello munitum, vbi falces messoriae, quae nusquam „ alibi fabricantur, & plebeculae, ex communi „ messium ac fructuum quaestu victum quaerere „ solent, magis commodum. „

(*k*) *Reichersdorff. loc. cit. pag. 791.* „ Inde mons „ S. Michaelis paullo infra Heltam, eodem fere „ spatio distat, in cuius summitate insigne castellum, ex quadrato lapide pulcherrime eductum, „ in quo, coloni, ingruentibus bellicis temporibus, res suas, & bona, ab incurso hostium satis „ tute conseruant. Adde, quod locus fertilis, & „ diuersorum fructuum ferax, ex quibus incolae „ non mediocrem quaestum faciunt. „

(*l*) Est in meditullio reliquarum sedium, ab occasu, comitatu Alba Carolineni; a septentrione, Tordeni; ab oriente, sede Segesuariensi; a meridie, Cibiniensi clauditur.

ad fluuium Kükölö maiorem iacente, nec hoc solum situ, sed ipsa quoque aedificiorum structura fatis amoena. Est celebris collegio PP. piarum scholarum, & augustanae confessioni addictorum gymnasio (m). Est praeterea, in ea, memorabile oppidum *Bereihalom*, Berethalmum, quod amplum est, & templum in rupe praealta constructum habet. Praebet oppidum superintendenti augustanae confessioni addictorum sedem.

III. SEDES SCHESBVRGIENSIS, Hungaris Segesvár-szék, Germanis, Schesburger Stuhl (n), cuius metropolis est Schesburg

(m) De qua *Reichersdorff. loc. cit. pag. 792.* frequentia habet: „Megiensis ciuitas, quae in medietullo Transilvaniae sita, ferax vini, ac rebus omnibus aliis, ad communem quaestum, & victum deseruientibus, fatis referta, & clade quondam Ludouici Gritti gubernatoris non incognita. „De clade hac legi possunt. *Nicol. Istvanffy. histor. Lib. XII. pag. 196. Wolffg. Betblen. Lib. II. pag. 71. seq.* Vrbs vero ipsa, a Germanis, anno 1146. aedificata esse perhibetur, & quidem, vt aliqui volunt, in ruderibus peruetusti municipii, Romanis, media colonia nominati. *Auct. topogr. magni regni Hung. p. 346.* Pertinere ad urbem hanc 24. pagos, monet idem *Reichersdorff. loc. cit. pag. 790.*

(n) Habet Megyefiensem ab occidente, a septentrione sedem Siculorum Marosiensem, ab oriente, Udvarhelyiensem, a meridie, Köhalomiensem. In con-

burg, Hungaris, Segesvár, libera, regiaque vrbs, muro cincta, ripis fluvii Kükölö adiacens, & anno 1196. fundata. Huius pars, in edito colle, pars, in eius cliuo, sensim in planitiem definente, structa est, quam, praeter ciuium copiam, platearumque, & domorum munditiem, ipsa etiam positionis ratio, salubrisque aeris temperies commendant (o).

IV. SEDES SABESIENSIS, Hungaris, Szász Sebes szék, Germanis Müllenbacher Stuhl, (p) mutuatur nomen ab vrbe libera, regiaque, muro cincta Szász Sebes (Müllenbach) quae, praeter fabricam templi maioris non inconcinnam, vitiferorumque collium insignem copiam, vix aliquid notatu dignum continet, vt tamen e ruderibus conicere licet, temporis iniuria detritum non nihil ex veteri splendore dixeris (q). Hic do-

L 2

mus,

conuentibus sedium Saxonicarum, praetor Sches-burgensis, tantum Cibiniensi locum priorem concedit. Habet pagos 16.

(o) In arce vrbs est templum S. Nicolai, amplum & artificiose exstructum, cuius opes, & pretiosa, anno 1607. surrepta esse dicuntur. *Auctor topographiae magni regni Hungariae pag. 349.*

(p) Denominatur a fluuio praeterfluente Sebes, qui ad Albam Carolinam, Marusio miscetur: habet a septentrione, Albam Carolinam; ab oriente, sedem filialem Szerdahely; a meridie alpes Valachiam respicientes.

(q) Müllenbach, vrbs haec vocatur a Mühl Reichersdorff. loc. cit. p. 793. ita eam describit:

mus, in qua Ioannes Zapolya, diem suum anno 1540. obiit, ab incolis monstrari solet (r). Perhibetur vrbs anno 1150. fundata esse.

V. SEDES NAGY SYNGENSIS, Hungaris, Nagy Sink Szék, Germanis, *Groß Schenker Stuhl*, cum oppido cognomine, sat quidem illo frequenti, sed, si id vnum excipias, quod pari & suffragio, & iuribus, cum ceteris sedibus Saxonis gaudeat, nihil lectorum attentione dignum offerente. (Habet pagos viginti & duos).

VI. SEDES RVPENSIS, Hungaris, Köhalom Szék, Germanis, Repser Stuhl, in quo, oppidum eiusdem est nominis, nulla tamen re peculiari memorabile (Reichersdorffii tempore habebat sedes 15, nunc 18. pagos.)

VII. SEDES UJEGYHAZ Hungaris, Germanis, Löschkirchner Stuhl, dicta, cum oppido Uj Egyház, Löschkirchen Germanis; a quo sedes denominationem accipit

ciuitas, non magno intervallo, ab Alba Iulia, in planitie, valle profundissima, aquis piscium foecundissimis, munita, quanquam non ita fortibus propugnaculis defensa sit: intus luculentis aedificiis exornata, quam primariam Saxonum sedem fuisse dicunt. Ob amoenitatem & aquarum salubritatem, Ioanni Zapolya, grata fuit haec ora. Bethlen hist. Lib. II. pag. 101.

(r) Legi possunt Nicol. Istvanffius, hist. Lib. XIII. pag. 225. & Wolffgangus Bethlen hist. Lib. II. pag. 101.

pit. (Praeter hoc oppidum, habet loca II.)

VIII. SEDES SZERDAHELY SZÉK, Hungaris, Saxonibus vero Reiszmarker Stuhl dicta, nomen sumit ab oppido Szerdahely, seu Reiszmark, quod eiusdem est, cuius prius, considerationis; obtigit illi planities amoenae.

IX. SEDES SAXOPOLIS, seu SZASZVAROSIENSIS, ab oppido Szasz Város, Saxonibus Brosch, sic nominata. Licet vero, nec oppidum, nec sedes ipsa celebritatem aliquam sit consecuta, id tamen observatione est dignum, quod inter omnes Saxonici fundi sedes, haec vnica est, vbi Hungari, cum Saxonibus commixti viuunt, & cum ad iurium ciuitatis, tum ad administrationis etiam ciuilis communionem admittuntur (s). Notari adhuc meretur *Kenyér me-*

L 3

zö

(s) Aedificata esse creditur anno 1200. ab ipsis Saxonibus, & praerogatiuas Claudiopolitanae vrbis, postquam haec iuris Hungarorum euasit, est consecuta. Degunt hic, praeter euangelicos, Helueticae confessioni addicti, & Valachi, graeco ritu vnitorum Deum colentes. Obtigit vrbi, solum, vini & omnium frugum feracissimum, cum siluis densis, in quibus lepores, damae, & cerui in copia vagantur. Pisces quoque praestantes, ex Marusio, & amnibus aliis, accipiunt.

zö, panis campus latine, si vuculas reddideris, planities aequoris instar profusa, reportata de Turcis anno 1479. Christianorum victoria nobilis (t).

Sequuntur duo districtus Saxonici:

I. DISTRICTVS CORONENSIS, seu BARCIAE, Hungaris Barczafág, vel Brasso Videke, Saxonibus *Burzenland*, ab amne, qui eundem interfluit, nominatus (u). Orientalis regionis oram saltibus circumdatam, in Moldaviae finibus occupauit. (Coercetur, a septentrione & occidente, Aluta fluuiio, cum comitatu Albenfi; ab oriente, tribus sedibus Siculorum Három Szék nominatis; a meridie, alpibus ad Valachiam recedentibus. Quinque miliaribus in longum, duobus in latum; protenditur.) In eius ditione sunt:]

I.)

(t) Reportata est victoria haec, de tumido feroceque barbaro, incomparabili virtute Stephani Bathorii, & robustissimi illius Paulli Kenesei, de qua Anton Bonf. *hist. Dec. IV. Lib. VII.*

(u) Reichersdorff. p. 761. vel ab amne cognomine, qui id loci interluit, vel a radice, quasi dicas, nostrate lingua, *Wurziám*, quae vulgo recepta est opinio, hoc fortassis nomine, quod radix Coronae inserta, Burtianis sit insigne. Huius vero Burcziae pars est facile ornatissima, sed sic diremta situ, ut fere altera Transilvania videri possit. Clauditur enim undique montibus, a Circulis fluuiio dirimitur, intus est cultissima, hortulum plane, si videas, dixeris.

- 1.) *Marienburg*, Marienburgum, Földvár, op-
pidum haud paruum, in australi amnis A-
lutae ora, castello munitum.
- 2.) *Cronstadt*, Corona, (Stephanopolis) *Brasso*,
Brassouia, inter liberas, atque regias vrbes
Saxonicas, cum frequentia, tum splendo-
re, post Cibinium, secunda, caput est
Barciae, emporiumque celebre, muro in-
cinctum (x), in quo Romano-catholicum,
atque euangelicum est gymnasium (y).

L 4

3.)

(x) Ex *Reichersdorffii descriptione pag. 791.* cogno-
scas, quae & qualis vrbs haec, eius aetate fue-
rit: „ Corona, seu Brassouia, ciuitas mercibus
„ Turcicis celebris, intra montes amoenissimos si-
„ ta, moenibus, fossis, propugnaculis, satis muni-
„ ta, habet tria suburbia, distinctis vallibus posi-
„ ta, quorum vnum incolunt Bulgari, alterum
„ Hungari, Saxones agricolae, tertium per singu-
„ los fere vicos riui descendunt, saluberrima fon-
„ tium scaturigine perpetui. Campos habet pla-
„ nissimos, longe lateque densis montibus cinctos,
„ alpibusque altissimis, a Valachia transalpina di-
„ uiditur: frumento, & lino, praecipue abundat,
„ estque quasi horreum vicinarum gentium. Stu-
„ dio liberali, prae ceteris, hoc tempore clara,
„ estque ibi nuper constructa bibliotheca, qua nul-
„ la in Pannonia, post dissipatam Budensem Mat-
„ thiae Coruini bibliothecam, cultior vsquam fuit
„ &c. „ Sigismundus imperator, vrbi multum fa-
„ uebat, & in colenda, exornandaque ea, nullis sum-
„ tibus parcebat. Bibliotheca codicibus raris, sumtu-
„ que magno comparatis refertissima, anno 1689. cum
„ maxima vrbis parte, firmissima destructa est.

(y) Iesuitae illuc anno 1691.
aperuerant, Francisci sodales

- 3.) *Zaiden*, *Zaidem*, *Fekete halom*, oppidum liberum, idque praerogatiuae eximiae, magis ad ortum recedit.
- 4.) *Rosénau*, *Rosnyó*, oppidum adaeque liberum, paris praerogatiuae, extremum est ad orientem, ex quo, ad *Themis*, atque *Türzburg*, seu *Tertzvára*, per angustias alpium *Valachiae* fauces via adperta est.

II. *BISTRICIENSIS DISTRICTVS*, das *Nöfnerland*, in extremam *Transilvaniae* oram, ad aquilonem, inter *Maramarusiam*, atque *Galliciam* retrusa, &, a reliquo fundo *Saxonico* auulsa, (z). Haec praecipua habet oppida.

I.)

habent. Excipiebat vrbs hospitio olim & d. *Clarae* socias. Inter eruditos, in vrbe hac, in lucem editos inclaruerat, saeculo hoc, *Martinus Schmeizel*, qui, inter reliqua, commentationem edidit de corona, popularibus suis dedicatam, de quo legi possunt *Petri Bod. Magyar Athenas* p. 247. & *Cl. Alexii Horany memoria Hungarorum* P. III. p. 220.

(z) Habet a meridie & occidente, comitatum *Szolnokiensem* interiorem; a septentrione, *Maramarusiensi*, & monte *Emberfö*; ab oriente, alpi-
bus, *Moldauiam*, a *Transilvania*, discriminantibus, clauditur. Anno 1453. *Ladislaus V.* rex eundem in comitatum *Bistriciensem* commutabat, & *Ioanni Hunyadi* comitis perpetui titulos conferebat. Filius eius *Ladislaus*, eodem statim anno, titulis his utebatur. Male tamen habebat non *Bistricienses* tantum, sed *Saxones* etiam omnes, quod, a
fo-

- 1.) *Rudna*, Rodana, Rudana, oppidum metallicum olim, ac hodie frequentius, in extremo septentrione est (a).
- 2.) *S. Georg.* Fanum *S. Georgii*, vicus est copiosus coloniae Saxonicae.
- 3.) *Klein Bisztricz*, Bistricia minor, siue *Aida*, vicus laxus propter iter, per quod, ad *Tartar*, atque *Firmenicz*, locorum inter alpes angustias, aditus patet, memorandus.
- 4.) *Bisztricz*, Besztercze, vrbs libera, atque regia, anno 1206. condita, & districtus sui primaria, (ab amne, qui eam adluit *Bisztricz* denominatur) non minus cultu ciuium, quam patrum piarum scholarum, & euangelicorum gymnasiis celebrabatur (b).

L 5

4.)

societate sua rex, urbem hanc, auellere, & iuribus ab *Andrea II.* anno 1224. confirmatis priuare voluerit. *Matthias Coruinus* rex factus, auunculum suum *Michaellem Szilagyi* comitem Bistriciensem creabat, quo capto, & in Turciam deducto, vrbs haec, pristinas immunitates recipiebat, neque *Ioannes Matthiae I.* regis naturalis filius, quidquam iuris, in eam sibi vindicabat. *Auctor topographiae magni regni Hungariae* scribit pag. 345. Saxones, deposita ingenti vi aeris, urbem in priorem libertatem, & iura adseruisse.

(a) *Reichersdorff.* loc. cit. pag. 792. quatuor milliaribus ab vrbe *Bistricia* sunt *aurifodinae Rodnenses*.

(b) De hac *Reichersdorff.* loc. cit. *Bistricia*, in amplissimae vallis planitie posita, habet utrinque vitiferos colles; per mediam urbem, fluuius eiusdem nominis labitur, ad meridionale latus inferioris suburbii ita.

5.) *Treppen*, & *Lecbnicz*, vici sunt pulchri,
& memorabiles.

§. 13.

LOCA TAXALIA, die Fiscal-Güther; continent sequentia, superius iam exposita oppida: *Karlsburg*, *Salzburg*, *Abrug-Banya*, *Clausenburg*, *Wayda*, *Hunyad*, *Haczek*, *Bereczk*, *Neumark*, &c. totum praeterea districtum *Fogarasiensem*.

nans, qui statim post duo milliaria *Zamoss* coniungitur amne, fundulis in primis abundans. Olim 5. sacras aedes, duo claustra, vnum videlicet praedicatorum, alterum *Franciscanorum*, habebat.

I N D E X

regnorum, arcium, urbium, rerum &c.

A.

	<i>pag.</i>		<i>pag.</i>
Abbatia de Gotho	20	Adpellatio in causis	
Abbatia Ezeres	135	religionis in Tran-	
Abbatia Tiniecensis,		silvania, alia ad	
quam diues, quam		principem, alia ad	
antiqua	84	metropolitanum	128
Abbatis ibidem digni-		Aenona	45
tas	84	Aerarium M. principis	
Abrugbanya	145	Transilvaniae	116
Abrud-banya	145	Ager Transilvaniae	
Academia vna in Il-		qualis	105
lyrico	11	Agger Romanorum	22
Academia Transilua-		Agram	32
niae, vbi residet,		Agropolis	156
a quo fundata	133	Alabastrum, vbi in	
Acidulae in Transil-		Gallicia reperitur.	86
vania	106	Alba Carolina	141
Acontasma	149	Alba Iulia	141
Adriaticum mare	4	Alba aqua	36
Administratio iustitiae		Alba maris	47
in Transilvan.	120	Albensis comitatus	139
Administratio M. Prin-		Albus Chrysus	104
cipatus Transilv.	115	Almas	

INDEX.

Alminium	49	Aranyas fl.	104
Almissa	49	Arany Vár	147
Altemburg	146	Arba	51
Aluintz	144	Arbe	51
Aluintzium	144	Archiepiscopi R. C.	
Aluta fluuius	104	très in Illyrico	10-56
Anabaptistae, vbi in		— Gr. R. vnus	10-56
Transilv. dentur	123	Armenii inquilini in	
Andreas II. primus		Transilvania	109
ipse regna Gall. &		— quotupl. illi sunt	126
Lod. régebat.	75	Arida	169
— Idem in diploma-		Armenopel	130
tis titulo regis Gall.		Aseriuum	50
& Lod. vsus	76	Augusti II. congressus	
Andreas II. summo		cum Petro M. vbi	
priuilegio Saxones		contigerit	94
Transilvaniae do-		Aurana	46
nauit	109-114	Auraria	145
Andreas II. vbi capti-		Aurantia poma vbi	
uus detinebatur	26	in copia	54
Animalium, quae		Auraria Chrysi	145
dentur in Gallicia	65	Auraria parua	143
— quae in Transilv.	107	Auratus fluuius	104
Animarum numerus		Aurata	156
in Transilvania	122	Aurifodinae in Tran-	
Antiuari	56	siluania	143
Apafalua	131	Auschwicz ducatus	81
Apafifalua	131	— Oppidum	82
Apafi familia, quam		Awrud	145
antiqua esse creda-			
tur	131		
Aquae lapidescentes	107	B.	
Aquarum varium ge-		Baba mons Carpati al-	
nus in Transilv.	106	tissimus	83
Arae, capellae, & alia		Babolna	147
mirabilia ex sale e-		Bágyon	156
recta	85	Bak	94
		Bakar	43

Bak-

I N D E X.

Bak-monstra	19	Bethlemia	130
Balassalva	141	Biala opp. & fl.	82
Banalis Croatia	39	Biecz opp.	88
Banalis Slauonia	15	Biesch	88
Banalis tabula Croa- tia, vbi antea re- federit; vbi nunc	26	Bieszked mons	88
us Croatiae, Sla- uae & Dalmatiae		Bietziensis districtus	84
quis sit	7	Bibliotheca celebris in Transilvania vbi olim fuerit, quae fata habuerit	140
— qualis olim fuerit dignitate	7	Biduuiensis episco- pus, quis dictus	51
Bardutz	155	Bihats	42
Barcziae districtus	166	Bihigium	42
Barillouicz Barilloui- cium	38	Bikfalva	154
Barczafág	166	Bihor mons	136
Bavostra	19	Bilitz opp.	82
Bednia fl.	25	Bisztritz	169
Bela IV. vbi habita- vit, fugatus a Tar- taris ex Hungaria	48	Bisztritzia minor	169
Belgrad	47	Binzium	144
Belgradum	47	Bints	144
Belligradum	47	Bisztriciensis district.	168
Belcium	94	Biszeni	111
Belső Szólnok Vár- megye	128	Blaci dicuntur Vala- chi	111
Belz	94	Blagai	41
Belzensis palatinatus	91	Blagiskithurn	41
Berethalom	162	Blandrata Georgius religionem focinia- nam propagavit in Transilvania	125
Bereczk	153	Blasendorf	141
Berhovecz	32	Bobrek opp.	83
Besztre	136	Bochnia	86
Besztertzse	169	Bochnien	86
Bethlen	130	Bochnenses salisfod.	86
		Bocari	28

INDEX.

Bonyha	139	Butua	51
Boiari equestris ordinis viri olim in Gallicia	69	Buza	154
Bontzida, Bontzhida		Buza arx	132
arx	232		
Borberek	144	C.	
Borbereka	144	Caluariae mons opp.	88
Borgenses acidulae	106	Calugyeri, qui	11
Brad, Brada	145	Campus Carolinus	45
Branywitska	147	Campus crucum]	138
Brasso vidéke	166	Campus panis	166
Brasso, Brassovia	167	Campestris tractus	25
Bratia	52	Cancellaria Transilvanica ubi sit	161
Brazza	52	Cancellaria Galliciae	68
Begana amnis	32	Capitanei praeerant regnatibus Hungaris in Gallicia	180
Brefztouecz	21	Carlsburg	142
Brod, Broda	23	Caproncensis processus	28
Brodium munitio	23	Carlstadt	36
Brodenfis legio	22-23	Carlostadium	36
Brody	98	Carlovecz	36
Brinye	43	Carlopage	45
Brosch	165	Carlovicz	23
Bosna argentina	18	Carloviczium	23
Buccari	38-43	Carnoker vicus	97
Buccaricza	38	Caszarvar mons	26
Budoa	51	Castrum Martinusii	130
Bug	64	Castellanei erant olim in ducatu Osvietzim	82
Bugus fl.	64	Castellanea Przemislensis	92
Bukari	38	Castrum Musina	89
Bukarizia, Bukaritzza	38	Castel noui	41
Bukouina silua	95	Castonopolis	40
Bulgari	109		
Buna amnis	32		
Burzenland	166		
Busin, Businium	40		
Busk	98		

Ca-

INDEX.

Castel nouuo	50	Ciuitatum liberarum	
Castrum nouum	50	series in Illyrico	57
Catarum	50	Cithlut	50
Catholica religio inter		Citrea poma, vbi in	
quos in Transilv.		copia	54
sedem habet	123	Clara vbi olim fuerit	29
Cattaro	50	Claudii montis	30
Ceruus arx	30	Claudiopolis	133
Cetina	49	Clausenburg, vrbs	133
Chasina	32	Clausenburger Gespan-	
Chesmaeterra	32	schaft	132
Chelmenfis ducatus	62	Clausenberg	170
Cherca fl.	4	Clinow	55
Chraſtouiſz-Chraſtoui-		Clinouia	55
tziũ	39	Cliffa	48
— vbi ortus quomo-		Clus	133
do decurrat	136-137	Clusvár	133
Chotzim	91	Clws	133
Chulmiae prouincia	49	Cracouiensis prouinci-	
Chulmenfis comitatus		ciã	84
quis olim dicebatur	55	Crainenfis limitaneus	55
Chulmenfis episcopus,		Creutz	28-34
quis dicitur	55	Criſienſis comitatus	28
Chumnenſis quis	55	Criſienſis proceſſus	28
Ciues regii, qui ſunt		Criſium ciuitas	28
in Tranſilvania	114	Criſium munitio	34
Ciculica natio	117	Criſanitz, Criſanirzium	
Ciuiſis ſtatus Tranſil.	112		38
Ciuiſis ſtatus Illyr.	7	Croatae, quando in Illy-	
Ciſterciensium ordo,		ricum aduenerint	61
vbi primum in Hun-		Croatia trans Sauana	35
garia locum confe-		Croatia Hungarica	35
quutus, creditur	27	Croatia militaris	36
Ciclut	50	Croatia banalis	39
Ciuiſis ſtatus Gallic.		Croatia Turcica	41
	67-68	Croatia cis-Sauana	24
		Croatia	

INDEX.

Croatiae insignia	13	Comites praecipui in	
Croatico Stiriacum in		Illyrico antiquiores	
Illyrio	7	& recentiores	8
Croatico Hungaricum		Comitatus, apud quas	
regimen ibid.	7	nationes in Transil-	
Croix S.	53	vania	115
Cromerus Martinus		Comites Siculorum,	
scriptor Polonus	72	qui se olim scribe-	
Cronstadt	167	bant; qui hodie	117
Colapis fl.	4	Comitatus VII. Hun-	
Collegium summum in		garorum in Transil-	
Gallicia vbi fit	68	vania	129
Colomanus rex Galli-		— Szolnok interior	129
ciae & totius Slavo-		— Dobocensis	131
niae dux, vbi tumu-		— Colosiensis vel Co-	
lo illatus	32	losvariensis	132
Colomannus rex, vbi		— Tordensis	136
in Dalmat. coronatus	47	— Kükülönienſis	138
Colomannus ab An-		— Albenſis, Alba Iu-	
drea II. rege in Gal-		lienſis	139
licia & Lod. in re-		— Hunyadienſis	147
gem creatur	76	Comitia prouincialia,	
Colomannus, quae a		quæ auctoritate in-	
Boleslao III. cum		dicuntur in Trans.	115
filia eius dotis no-		— vbi habentur, &	
mine acceperit	91	ex quibus nationi-	
Colonia Romanorum		bis	115
in Illyrio	48	Comitia prouincialia	
Colonia media Roma-		in Illyrico, qualia	
rum in Transilv.	162	negotia tractent	8
Colos oppid.	132	— ex qualibus con-	
Colomia	96	ſtent membris	8
Colus Ovár	133	— Comitiorum regno-	
Comes Saxonum quis		rum cunctorum ius	
dicitur	118-119	habent Illyrii	8-9
Comitatus Seuerienſ.	36	— comparent per de.	
Comitatus Lycanus	44	legatos	9

INDEX.

Comitis supremi in Transilvania aucto- ritas	117	Costanovitiu	40
Commercium olim in- ter Polonos, & supe- rioris Hungariae in- colas quale	86	Csernek : Csernekia	0
Consilium regium in Illyrico quando ere- ctum	9	Csernigrad	18
— qua potestate pol- leat	9-10	Csikszéreda	152
— vbi antea resede- rit, vbi nunc	26	Csikszék	152
Consilium thesaurari- atus regii	116	Cutna	21
Constitutiones Tran- silvaniae, quotu- plices sint; qua au- thoritate firmatae	113	Curzola	52
Consuetudines Siculo- rum praecipue in causis iudicialibus	121	Cunegunda Belae IV. filia mortuo mari- to, in quod clau- strum se receperat	87
Conuictus B. V. M. in Transilvania	113	Czechow opp.	88
Corbauia	44	Czechus & Lechus, vnde olim egressi, credantur	27
Corbauiensis comita- tatus	44	Czervetz insecti genus	90
Corona	167	Czésar vár	26
Coreyra nigra	52	Czkow	88
Coronensis districtus	166	Czorstein	89
Corvinus Ioan. Mat- thiae regis filius, vbi sepultus	27		
Coruiniana insignia	29	D,	
Corfula	52	Daciae pars	101
Cosmae S. praepositura	34	Dail dynastia	17
		Dalmatia	42
		Dalmatae, gens Sla- vonica	6
		Dalmatiae regimen tri- plex	7
		Dalmatia ország	42
		Dalmatia Hungarica	42
		— Ragusana	53
		— Turcica	54
		— Veneta	45
		Dalmatiae in	
		Dalmin	

INDEX.

Damiani praepositura	34	Diuisio Galliciae	80
Danubius paruus fl.	86	Doboka varmegye	131
Decreta regnum Illy-		Doboka oppid.	131
ricum concernentia		Doboka oppid.	131
decretis regum Hun-		Doboker Gespanf.	131
gariae conclusa	9	Dobra	148
— quaedam etiam eos		Dolny város	33
peculiariter concer-		Domus Deiparae vbi;	
nentia	9	& quamdiu in Cro-	
Defecit a Hungaris		atia fuisse creditur	38
Gallicia & Lodome-		Domini, & heredes	
ria regnantibus Ma-		Russiae titulum pri-	
ria I. & Sigismundo	77	mus regum Polo-	
Debica	87	niae Casimirus III.	
Decs akna	130	adsumsit	76
Delmina	42	Domus, in qua Ioan-	
Delminium	42	nes Zapolya mor-	
Delmium	55	tuus est	164
Dés	129	Dlugofs, canonicus	
Defium	129	Cracouiensis, scri-	
Demitrouitz	23	ptor Polonus	71-72
Deua	148	Drau	4
Deuidaua	148	Draus fl.	4
Diakouar castrum	17	Drinus	4
Diakouarum castrum		Driuesto	56
& dynastia	17	Drohobits	97
Diecz, Diecza	87	Drohobycz	97
Distriktus Coronensis	166	Dubicz, Dubicza	40
Distriktus Bistriciens.	166	Ducatus Osuietzim	81
— Fogaras	149	— quidam possessores	
— Sandeciensis	84	eius enumerantur	81
— Bieciensis	84	— diuidebatur in Vaj-	
— Haceg	147	vodatus, castelane-	
— Marus	148	asque a Polonis	82
— Szanokiensis	96	Ducatus Sabba	54
Difznajo	136	— Toschec	81
Diuisio Transylv.	128	— Zatoriensis	83

Du-

INDEX.

Dukla	38	Episcopi G. Rit. orientales duplices	11
Dulcigno	56	— non vniti quot, & vbi resident	11
Dumbreuille Roschii filua	95	— eorum iura & obligationes, vnde dicendae	11
Dumnum	55	Episcopatus Zagrabiensis fundator	33
Dunajez albus & niger	64	Episcopatus Corbauis quando, & a quo fundatus	44
Dunajecum fl.	64	Episcopatus catholici quot, vbi, & quibus subsint in Illyrico archiepiscopis	56
Dunauecz fl.	64	Episcopus Transiluanus, cui subfit metropolitano	114
Dux Spalatensis quando, & a quo constitutus	49	Episcopus Milkouienfis	114
E.		Episcopus Valachor. vbi sedem habeat	141
Ebes falua	139	Equites S. Ioan. baptistae Auranae	46
Ecclesiastici ordines in Transilvania	114	Erdély	101
Ecclesiasticorum multi in Illyrico	8	Erdöd castrum	17
Effigies b. V. Thaumaturgae lacrymantis, vbi in Transilvania visitur	133	Eszék oppid.	16
Elisabetha regina, vbi decesserit	46	— munimentum	22
Eisenthor	149	Ezeres abbatia	135
Emberfö mons	168	Euangelica ecclesia, eiusque administratio in Transilv.	124
Enyed	140	Excelsi gubernii Transilu. sedes; membra; nego ⁺	
Episcopatus olim plurimi in Illyrico	8		
— prouentus eorum quales	8		
Episcopi ibidem qualia iura, & a quo haberint	8		
— hodie titulum in Hungaria sine beneficio gerunt plurimi			

I N D E X.

F.

Fanum S. Georgii	35-154
— S. Michaelis	157
— S. Benedicti	129
— S. Nicolai	139-152
— S. Spirit. kezdienf.	153
Féjer keres	104
Féjer vár	141
Féjer vármegye	139
Fekete halom	168
Ferrum in Galicia, vbi optimum erui- tur	87
Felvincz	157
Ferri fodinae in Tran- silvania	137
Fiscal Güther	170
Flandri primi in Tran- silvaniam venerunt	
Geamanica natio	109
Fiume	37
Flumen S. Viti	37
Fluminensis portus	37
Fluuii in Illyrico e- numerantur	4
Fogarás districtus	149
— oppidum	150
Földvár	167
Földvincz	157
Fólt	147
Fontes morbis curan- dis vtilis	146
Fő király birák, qui dicantur	117
Forum duplex in Illy- rico	9

Forum ecclesiasticum in Transilvania	122
Forum imum, vbi in Illyrico	9
Foro banali quis prae- est; quales causas; quo tempore exami- nat	9
Fossilia, vbi in Tran- silvania	107
— quae genera	106
Frangepanianum fe- minarium	33

G.

Galliciae regnum	61
— quae olim in se continebat	61-62
Gallicia ciuitas	96
Gallicia, & Lodomeria defecerant ab Hun- garis regnante Ma- ria I. & Sigismundo Imperatore	77
Gara, arx & opp,	117
Gerend	157
Germani in Transilv.	
inquilini	109
Gernyeszeg	136
Geyla II. Saxones pri- mum in Transilvani- am intulit	108-109
Glinus amnis	40
Gliniani ciuitas	97
Gora	39
Görgey	136

Gör-

INDEX.

Görgény	136	Gymnasia vbi in illy-	
Gorny város	33	rico maiora	11
Golfo di Venetia	4	Gyula fejervár	141
Gracci ritus religi-		Gyula fejervár Vár-	
onem quis in Transil-		megye	139
vaniam induxerit	122		
— quotuplex illa sit;		H.	
quomodo admini-			
stretur	125	Haczék	170
Graeci in Transilua-		Haliciae regnum	61
nia inquilini	109	Halicia vrbs	95
Graecus mons	33	Halic vrbs	95
Graecensis mons Za-		Haramiae, qui dicun-	
grabienfis	32	tur	10
Grabonice	98	Háromszék	153
Gradisek	23	Heltai	161
Gradiskana legio	22-23	Hegy allya, quae pars	
Grande	52	Transil. vocetur	105
Gravosa	54	Heredis & domini	
Grecs monticulus	33	Russiae titulum Ca-	
Gritti Lud. clades		simirus III. adhibu-	
vbi fuerit	162	it primum	76
Grodequilia	62	Herczegouina ducatus	54
Grosdanscum	40	Hermanni villa	158
Groß Schinker Stuhl	164	Hermannstadt	158
Groß Schlatten	145	Hermanstädter Stuhl	157
Großdanzsko	40	Hervoya dux Spala-	
Grabowicz	98	tensis	49
Gubernator in Tran-		Hertzogthum Ofuie-	
silvania, gubernii		zim	87
sedes, membra	116	Hertzogthum Zator	
Gubernator militaris		Historia regnor	
littoris Adriatici	7	Galliciae & Lod	
Gyalu	135	Homorod, Homo	
Gyergyöienfes acidu-		Homorod Alm	
lae	106	Horodlo	
Gyergyö szék	152	Hor	

INDEX.

Horwatzka fl.	25	Ielen arx	39
Hoffzu Afzu	140	Iestenoua	4
Hungarica ciuitate		Ille Illye	147
primum Rusli ab		Illok	18
Hungaris donati	74	Illyrici regni olim	
Hungarica natio in		regia	48
Transilvania	108	Illyricum antiquum	
Hungarica Russia,		ubi fuerit	3
quae regna in se		— hodie quomodo di-	
continet	98	vidatur	3
Hungari, quando pri-		Illyricum Hungaricum	
mum in Russiam ru-		eiusque limites	3
bram intrarunt, &		— quae regna in se	
quamdiu ibi habita-		contineat	4
runt	73	Imperii forma apud	
Hungari Saxonibus		Transiluanos	113
mixtam sedem ha-		Incolae Illyrici gene-	
bentes	165	re & natione qui,	
Hunniades Ioan. vbi		& quales	5
decesserit	19	Incolae Galliciae quae	
Hunyad	148	gens	66
Hunyad varmegye	147	Indoles nationum	
Hunyader Gespanf.	147	Transilv.	109-110
Hyefalua	154	Innere Szolnoker Ge-	
		spanfschaft	128
I.		Inquilini qui in Tran-	
Iadera	45	silvania sint	109
Iadera vetus	47	Insignia regnorum Il-	
Iadra	45	lyrici	12
Ianow	98	Insigne regni Slauon.	12
Ioroslau-Iaroslania	93	— quis contulerit ;	
Iaroslau, princeps		quae antea habue-	
Russiae totius	74	rit	12-13
Iasfolda	96	Insignia Croatiae	13
Iawornik mons	83	Insignia Dalmatiae	13
Ibanicz	32	Insignia Galliciae &	
		Lodomeriae sunt in-	
		ter	

INDEX.

ter insignia regis	
Hungariae , eique	
tempore coronatio-	
nis praeferuntur	78-79
Insigne Transilv.	127
Insulae Ragusanae	54
Insula paganorum	57
Insula S. Michaelis	52
Insulae ad Venetos per-	
tinentes	51
Irik	19
Ioannis II. Ducis Osui-	
centis successio in	
reliquos ducatus, &	
genealogia	83
Isole grosse	52
Issa	52
Itali nigri	6
Iudaei in Transilv.	109
Iudaeorum numerus,	
& conditio in Gal-	
licia	65-66
Iudex regius Cibini-	
ensis iustitiae in Saxo-	
nicis ciuitatibus ad-	
ministratores	120
Iudices nobilium. qua	
dignitate polleant	
in Transilv.	117-121
Iurisprudentiae studi-	
um apud Transil.	126
Ius in Galliciam &	
Lodomeriam , repe-	
tebant Hungari,	
Wladislao Polono,	
& Matthia regnanti-	
bus	

Ius , quale in Gallici-	
am & Lodomeriam,	
quin totam Poloni-	
am Sigismundus im-	
perator habuerit	77
Iustitiae administratio	
in Transilvania	120
Iustitiae administratio	
qualis in Croatia &	
Slauonia banali	9
Iwanicz	32-34

K.

Kalnik	29
Kaluaria opp.	88
Kamanicz Kamanich	19
Kamenicz	19
Kadlobko Vincentius	
scriptor Polonus	71
Kantum	82
Karlsburg	141-170
Karlsburger Gespanf.	140
Kaplan Kaplanum	129
Kaproncza	29
Kaptulum	33
Karom	20
Karolyvára	141
Karolyvár Varnegye	139
	140
Kaszon oppid.	153
Kaszon szék	152
Kecfzék	
Kemenye	
Kemlek	
Kemlek	

INDEX.

Maritimus processus	31	Militaria oppida in Il-	
Maros	103	lyrico	57
Maros vjvár	146	Milkouiensis episcop.	114
Maros szék	155	Miklos vár oppid. &	
Marosvasarhely	156	arx	155
Martinusii cardinalis		Miklos vár sedes	154
caedes vbi contige-		Mikovara	152
rit	144	Mineralium quae den-	
Matthiae I. regis na-		tur in Gallic.	65
tiuitatis locus	134	Mikolin	97
Martinus Polon. scri-		Miresch	103
ptor	71	Mitrouitz	23
Marturinae tributi spe-		Mlit	54
cies olim in Slauo-		Monarchico aristocra-	
nia: quid denotet	10	ticum imperium in	
Media colonia Roma-		Transilvania	113
norum	162	Monasteria Gr. ritus,	
Mediensis sedes	161	quomodo nominari	
Metropolis Slauoniae	33	soleant	11
Metalla & mineralia,		Monachi iidem qualia	
quibus in locis Tran-		instituta habeant,	
silvaniae dentur	105	vnde victum sibi	
Melida	54	quaerere debeant	11
Melita	54	Monasterium B. Scho-	
Metropoles in Illyr.	57	lasticae dicatum	134
Metropolis III. Polo-		Monetae quales apud	
norum, quae olim		Transiluanos	124
dicta est ciuitas	93	Moneta quali vtantur	
Mennonitae dantur in		Illyrie.	13-14
Transilvania	123	Modrusa, Modrusium	43
Megyes szék	161	Monetaria domus vbi	
Megyescher Stuhl	161	in Transilvania	142
Megyes vrbs	161	Monostor	135
Miechoufszky Matth.		Monoklo dynast. olim	30
scriptor Polonus	72	Monticulus Grets o-	
Militaris Slauonia	22	lim dictus	33
Militaris Croatia	35	Montis Claudii dynast.	30

Mons

INDEX.

Mons Biefzke			
Montes Carpati	89	Neoforum	87
cipui		Nestor monachus	71
Mons caluariae opp.	82-83	Neumark	156
Montes Transilv.	88	Niester	64
Mons S. Michaelis	104	Ninia veterum vbi	
Morlachi	160	quaeratur	45
Mofzlouina dynastia	6	Nobiles ex quibus na-	
Mucurum	30	tionibus sunt in	
Muhl annis	49	Transilvania	114
Mühlembach	163	Nona	45
Müllenbacher Stuhl	163	Nöfnerland	168
		Noui, Nouium	41
		Nouigrad, Nouigra-	
		dum	41-46
N.		Numerus ciuitatum,	
Nagyag mons	149	oppidorum, pago-	
Nagy Enyed	140	rum, incolarum,	
Nagy Sinkszék	160	christianorum, & Lu-	
Nagy Szeben	158	daeorum in Galli-	
Nagy Tabor	28	cia	66
Nalacz	148	Numerus animarum	
Naranna rius	4	in Transilvania	122
Narenta	50	— locorum	128
Narentini Slaui vnde		Nunmi Transilvano-	
denominati	50	rum	127
Nassitz, Nassitza opp.	16		
Nationes Transilv.	108	O.	
Nationes tres ibi le-			
ge receptae	114	Occasio occupatarum	
Naro, Narona	50	ab Hungaris Galli-	
Narontza	50	ciae Lodomeriae	
Naturalis status Illyr.	5	prouinciarum	74
Naturalis status Galli-		Occupationes in Tran-	
ciae & Lodom.	65	silvania pro diuersi-	
Naturalis status Tran-		tate nationis	112
silvaniae	104	Odra fluius	32
Nemeti	148	Oguli, Ogulinum	38
		Offen-	

I N D E X.

Offen-bánya	137-146	Oltrowiicz, Oltrouiza	44
Offenburg	146	Ottochaz, Ottoſchacz	44
Olahi	110	Ottocium	44
Olta fluuius	104	Ottoſchatzenſis diſtri-	
Oleſko	94	ctus	43
Opatouicza oppid.	64	Ojtos	153
Optimates Croatiae & Slauoniae, quae conſtituunt mem- bra	8	P.	
Oppida militaria in Slauonia, Croatia, & Dalmatia	57-58	Paganorum inſula	51
Oabai ſzék	153	Pago	51
Ordines eccleſiaſticos, qui conſtituunt in Transilvania.	114	Pakratz	21
Ordines prouinciarum in Gallicia	68-69	Palatinatus Belzenſis	91
Ordinatio quid apud Polonos dicatur	94	— Leopoliens	91
Origo nationum in Transilvania	108	— Ruſſiae rubrae	91
Orlae anguſtiae	149	Pannonia interamnen- ſis	14
Orphanotropheum S. Emerici in Tranſ.	134	Papólcz	154
Orniſſe	49	Papulum	154
Orahouicza	16	Parducz	155
Orouicza	16	Pax inter Polonos & Saxones anno 1716.	
Oſſobita mons	82	conſecta	94
Oſuicenſis ducatus	81	Peltew amnis	92
Oſuieczim ciuitas	82	Peter vara, Peterwar- dein	22
Oſuiecziniſkie Knieſt- wo	81	Petriuaradinum	22
Oſſoſtouicius Striy- kowiſzki ſcriptor Lithuanus	72	Petrina, Petrinia	35-39
		Petrouina	35-39
		Pharia	52
		Pilſno, Pilzno	87,90
		Pivnicza	88
		Pilſnenſis tractus	90
		Platernicza, Pleter- nicza	20
		Pletricza fl.	25
		Podgorienſ. proceſſus	31

Pod-

INDEX.

Podhorje	21	Praetor militaris littoris Adriatici in Croatia	7
Podorc	62	Prat de la Trjaan	38
Podorce amnis	61	Premisl, Premisla	96
Podchorczyee	62	Prestouecz	21
Pocutia	90	Principatus in Transilvania quando factus domui Austriacae successuus	113
Poloni quando in Galliciam venerint	66	Principes, per quos regabant Hungariae reges Galliciam	80
Portus regius, Portore	37	Princeps ciuitas Galliciae occupatae	92
Portus in Illyrico	58	Prorex Croatiae quis	7
Portus S. Laurentii	53	Prouincia Cracouiensis	84
Portus Trajani	138	Prouocatio a foro imo in Illyrico duplex	9
Porumback	151	Propugnaculum S. Laurentii	53
Posage	137	Pruthus Pruth	64
Pöstöni arx	149	Przemisliensis castellania	91
Pöstöni, Pöstenium	149	Pründel	43
Possëganus comitatus	20	Przeworsk	97
— pertinebat olim ad Hungariam	15	Pfarjeuo	34
Possëgaer Gespanf.	20	Pzer	34
Possëg, Possëga	20		
Post Sauanus processus	31		
Praefectura confiniorum Sau superior	23		
Praefectura Danubii, & Sau confinium	22		
Praesidiarii milites quomodo in Illyrico uocentur	10		
Praefectura militaris-Varasdiensis	34		
Praepositura S. Cosmae ubi olim existisse credebatur	34		
— Damjani	34		
Praetor ciuitatum Saxonicarum	120		
		R.	
		Raduan vicus	88
		Radnot arx	140
		Ragusa	53
		Ragusana Dalmatia	8-53
		Rapot	147
		Ra-	

INDEX.

Rastroniczium	39	Religio qualis in Gal.	70
Ratschamunimentum	23	Religiones in Transil-	
Ratka	23	vania lege rece-	
Raua, Rawa	94	ptae	114
Reditus Illyrici qua-		Regnum Transiluan.	
les	10	dicebatur olim	101
— qualiter, & inter		Religio christiana in	
quos diuidantur	10	Transilvania quo-	
Reditus in Gallicia,		tuplex	122
quantus & vnde	69	Retteg, Rettegum	130
Reditus Transiluan.	119	Réz banya	146
Reformata religio vbi		Repsel Stuhl	164
in Transilvania ma-		Reiszmarker Stuhl	165
xime floret; quo-		Rhizana	50
do administratur	113	Rothén Thurn	160
Regia magna	29	Risano	50
Regimen Croatiae, &		Rodana	169
Slauoniae quale	7	Rohacia arx olim	21
Regimen in Gallicia	68	Romanorum colonia	
Regimen Transilua-		in Illyrico	48
niae	112-113	Romanorum fodinae	
Regen, Regena	136	vbi in Transilvania	
Regiminis ratio olim		fuerint	137
in Croatia & Slav.	7	Römer Schantz	22
Regiminis Hungarici		Ropa amnis	87
administratio olim		Roschi Dumbraville	95
in Gallicia qualis		Rosenau	161
fuerit	80	Rosnyo	168
Regium consilium in		Rosonium	50
Illyrico-Hung.	90	Rotnod	139
Regia, quae fuerit olim		Rsfeschow	90
Illyrici regum	48	Rubra ciuitas	158
Reka fl.	32	Rudna, Rudana	168
Rekar	35	Rubifchow, Rubiso-	
Religio quotuplex in		via	94
Illyrico	10	Russia rubra, alba, ni-	
		gra, parua &c.	90
		Russia	

I N D E X.

Somjo	152	Szászvárosienf. sedes	165
Spalatro, Spalatrum	48	Szasz Sebes	163
Spalatum	48	Szász Sebes széék	163
Spisz. castellum	91	Szalankemen	19
Spinovicz oppid.	83	Szeben vrbs	158
Spüsse castrum olim	91	Szeben széék	157
Status thesaurarius		Szeliszt	160
regii in Transf.	116-117	Szelistia	160
Starostae dicebantur		Szent király	141
capitanei in Polon.	88	Szent Ivány	136
Stagno	168	Szent Mihály	131-157
Stephanopolis	167	Szent Mihaly teleke	131
Stanislai, Stanislawow.		Szent Pál	156
oppid.	97	Szent Demeter	156
Status civilis Transf.	108	Szent György	154
Stephanecz castellum	27	Szent Miklos	139-152
Striykowszki Ossosto-		Szent Benedek	129
uius scriptor Lith.	72	Széékely keresztur	155
Studia litterarum qua-		Szepchina	32
la apud Transf.	126	Szerem	17
Sucha mons	82	Szibin amnis	158
Sueci quas ciuitates		Szirach	21
in Russia rubra op-		Szyl amnis	150
pugnarunt , & ex-		Szuidniczenfis olim e-	
pugnauerunt	92-94	piscopus	29
Supremi capitanei vbi		Szweta Goricza	32
in Tr. sunt	117		
Submontanus proces-		T	
fus	31		
Sutla amnis	31	Tabularium regni	
Superum mare	4	Croatiae vbi sit	33
Swenigrod	97	Tabularium principa-	
Szamobor oppid.	32	tus Transilvaniae	
Szaruas dynastia	17	vbi hodie, vbi olim	135
Szamosfalua	133	Taborfszko castellum	28
Szamos fl.	103	Taborfszko fl.	25
Szamos vjvár	130	Tabula banalis	9

T

Ta-

INDEX.

Taka vára	18	Torenburger Gespan-	
Talmacs Talmacfa	160	schaft	136
Tartar	169	Torda haladék	137
Tediaftum	43	Torotzkó	138
Teplicza	138	Torotzko szent György	
Terra Siculorum	152		138
Terrebowel	92	Toschecz, Toschek st.	84
Terfat	38	Tót falu	141
Tertzvára	168	Tót Ország	14
Teutones vltra Tran-		Tót Váradija	149
siluani qui, & vbi		Tovis Tövifum	141
vocentur	109	Trajanus Imperator vbi	
Thabor nagy	28	Dacos & Decebalum	
Themis	168	denicerit	138
Thermae Crapinenfes	25	Tragurium Traguria	48
Thermae in Transf.	138	Trakostyen Trakostein	27
Thermae Pakratzenf.	21	Tractus Snyatin	91
Thesaurariatus regii		Transilvaniae principa-	
consilium	116	tus	101
Thal Hatzág	150	Transcolapinus proces-	
Thorda oppid.	137	sus	31
Thermae Varasdienf.	26	Trans Sauanus proces-	
— Szuthifzkenfes	25	sus	30
— Toplicenfes	ibid.	Traw	48
Tinici, Tunicium	84	Treppen	170
Tinnien, Tinnium	46	Trebowla	97
Tirmenicz	169	Trembowla	97
Tittuntum	54	Trebigne	55
Titulo regis Galliciae		Tribunal regni supre-	
et Lodomeriae pri-		mum	121
mus in diplomatis et		Tribunia	55
privilegiis Andreas		Trifanis flu.	64
II. vsus est	81	Trifedialis sedes	133
Toplicza arx	27	Tsafma	32
Torda Vármegye	136	Tudor noui	41
Torda oppid	136	Turcica Dalmatia	85
		Tunn Tunniuta	38

N 2

Tu.

INDEX.

Tubutum Dux Transil-		Varasdinenfis praefectura	
uaniae	102	militaris	34
Turcica Croatia	41	Varadinum minus	25
Tubero Ludouicus vbi		Várhely	151
vixerit	54	Várfalua	157
Tuartko Boshensis re-		Vandalus fl.	63
gulus, quam urbem		Vasárhely	156
aedificasse creditur	50	Vaskapu	149
Turo pole Turopolia	27	Vajda Szent Ivány ca-	
Turris rubra	160	strum	136
Turlo fl.	64	Vczew fl.	62
Turczberg	168	Vdvarhely szek	155
Tyras fl.	64	Vduarhelyinum oppid.	55
		Vecs Vets	136
V.		Vegetabilium quae den-	
Valachi in Transilua-		tur in Galicia	64
nia inquilini	109	— quae in Transilua-	
— eorum indoles	110	nia	107
Valachische Dörfer	150	Vegia Veglia	51
Valachici vici	150	Veres Tórony	160
Vallis Haczeca	147	Verbowecz	32
Vallis Marus	147	Veneta Dalmatia	7
Valkouienfis comitatus	15	Veröcze oppid.	16
Valko. vár oppid.	18	Veröczenfis comitatus	15
Valpovár oppid.	16	Verowicza Verowi-	
Valponenfis comitatus	15	ticza	16
Varasdin Varasdinum		Vernuzia	16
	25 ~ 34	Veste Illyrici quali vtan-	
— a quo jus liberae		tur	6
regiaeque civitatis		Vestitus Transilvano-	
habeat	26	rum	112
Varasdinenfis comita-		Vice capitanei in Tran-	
tus	25	silvania vbi sint;	
Varasdinenfis processus		eorum dignitas	116
superior & inferior	25	Vielica	85
		Vihits Vihitia	42
		Villa Grodek	62
		Vi-	

INDEX.

Vina ubi olim in Rus-		Vukin Vuchin	16
sia rubra prouenerint	93	Vukovár	18
Vinum optimum in		Vutsin	16
Transiluan.	139	Vjegyház	164
Vina Toplocensia	25	Vjlak	18
Vina Vinicensia	25	Vjvár szamos	130
Vinicza Vineá oppid.	25	Vzon Vzonum	154
Vinkoczi	23	W.	
Vinkouicza	23	Wadouicz oppid.	83
Vinorum Sirmiensium		Warasdiner Gespan-	
praestantia olim	18	schaft	25
Vires Galliciae	70	Waywodae praeerant	
Vires Transiluanorum	119	sub regibus Gall.	80
Vires Illyrici	10	Weichsel	63
Viri olim celebres in		Weisenburg	141
Illyrico	12	Weisenburger Gespan-	
Vissaiense vinetum	132	schaft	140
Vistula fl.	62-53	Welika	21
Viti sancti flumen	35	Welika Kralowa	29
Vitiferi colles in Tran-		Weröwiczger Gespan-	
siluania	106	schaft	15
Vijuk Albertus Kojalo-		Wielizka vrbs	85
vits	72	Wisla fl.	60
Vizakna	160	Wisnia	97
Vlpiæ Trajanæ rude-		Wladamiria	62
ra ubi quaerenda	151	Wladamir princeps Rus-	
Vltrasiluania	102	forum	74
Vnna fl.	4	Wladamirienfis ducatus	62
Voiches herba cui rei		Wolyn	62
idonea	27	Wolynska	62
Volkány	150	Woynicz oppid.	88
Vrana	46	Woynisch	88
Vrbs perantiqua in Dal-		Wurczia	166
matia	53		
Vschicza	93	Z.	
Vscoci	6	Zabesius civitas	163
Vuca amnis	17	Zabola	154
		Za-	

INDEX.

Zagon	154	Zborow	94
Zagrabiensis comitatus	30	Zekel Vásárhely	156
Zagrabiensis processus	30	Zeme Slowenska	14
Zagorianus tractus	25	Zemlin	19
Zagoriensis processus		Zeng	43
superior & inferior	25	Zidaczew	96
Zalakna	143	Zipša oppid.	83
Zalankemen	19	Ziviecz	82
Zamoscia Zamoscie	93	Zingari quae natio	109
Zamos fl.	103	Zlatna	143
Zapolya Iohannes vbi		Zrin Zrinium	40
mortuus	164	Zschiker Stuhl	152
Zara	45	Zubor Dux in Trans.	
Zara Vechia	47	suppressit Christianae	
Zarnowka mons	82	religionis progressum	122
Zator Zatoria vrbs	83	Zupaniae Croatarum	
Zatoriensis Ducatus	83	quid sint	45
Zajden Zajdem	198	Zuonigrod Zvonigro-	
Zajezda castellum	27	dum	46
Zharas	98		

